

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Diplomová práce
Pseudoarcheologie a její přínos pro archeologii
Bc. Josef Ježek

Plzeň 2017

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra archeologie

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Archeologie

Diplomová práce

Pseudoarcheologie a její přínos pro archeologii

Bc. Josef Ježek

Vedoucí práce:

Mgr. Luboš Chroustovský, Ph.D.

Katedra archeologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2017

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2017

Poděkování:

Mé poděkování patří Mgr. Luboši Chroustovskému, Ph.D. za inspirativní rady, trpělivost a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování diplomové práce věnoval. Dále děkuji své rodině a přátelům za podporu.

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Teoretické předpoklady	2
2.1. Hlavní představitelé teorie archeoastronautiky.....	2
2.2. Charakteristika pseudoarcheologických přístupů	3
2.3. Teoretické předpoklady diplomové práce.....	6
2.3.1. Potenciální existence mimozemského života.....	7
2.3.1.1. Teorie panspermie.....	7
2.3.1.2. Drakeova rovnice.....	9
2.3.1.3. Fermiho paradox	11
2.3.2. Prameny spojené s teorií archeoastronautiky.....	12
2.3.2.1. Událostní přístup k nemovitým artefaktům	14
2.3.2.2. Pravděpodobnost imitace movitých artefaktů.....	22
2.3.2.3. Písemné prameny a ikonografie spojená s pseudoarcheologií	29
2.4. Shrnutí teoretických předpokladů.....	36
3. Komparativní kritické hodnocení pramenů	38
3.1. Nemovité artefakty	39
3.1.1. Pyramidový komplex v Gíze.....	39
3.1.2. Obrazce na planině Nazca	44
3.1.3. Chrámové nádvoří v Baalbeku.....	46
3.1.4. Chrámový komplex v Puma Punku	48
3.1.5. Sochy Moai na Velikonočním ostrově	51
3.1.6. Železný pilíř v Dillí.....	54
3.1.7. Kategorie skalního umění.....	55
3.2. Movité artefakty.....	59
3.2.1. Artefakt Coso	59
3.2.2. Keramické (antropomorfní) plastiky.....	60
3.2.3. Amulety ve tvaru letadel	64
3.2.4. Křišťálová lebka	66
4. Pseudoarcheologický exkurz do střední Evropy	68
5. Závěry	71
6. Průzkum mínění veřejnosti ohledně archeologie a pseudoarcheologie	77
6.1. Teoretické předpoklad a otázky týkající se dotazníků.....	78
6.2. Metodika práce a zpracování dat.....	78

6.3.	Výsledky.....	79
6.3.1.	Srovnání odpovědí na otázky týkající se archeologie a archeologů	81
6.3.2.	Srovnání odpovědí na otázky týkající se archeologie a pseudoarcheologie	89
6.4.	Celkové shrnutí získaného souboru dat	93
7.	Zdroje.....	95
8.	Online zdroje	105
9.	Summary	108
10.	Seznam příloh	109
11.	Přílohy.....	111

1. Úvod

Diplomová práce pojednává o celosvětovém fenoménu souhrnně označovaném jako teorie archeoastronautiky (z anglického originálu: „*ancient astronaut theory*“ nebo „*ancient aliens*“). V literatuře je možné se setkat i s označeními jako paleoastronautiky, paleokontaktní teorie, paleokontakt či vetřelci dávnověku. Tímto tématem jsem byl zaujat již před začátkem studia archeologie na katedře archeologie ZČU v Plzni. Osobně jsem nikdy nezaujal pevný postoj k této problematice. Jako student archeologie věřím ve vědecky obecně přijímané teorie o původu lidstva, evoluci a chápu koncept náboženství jako sociální potřebu. Tyto aspekty souvisejí s teorií archeoastronautiky velmi úzce. Věřím, že ve vesmíru existuje život alespoň na bázi jednoduchých organismů, ale takový život by mohl ovlivňovat pravěké populace jen velmi těžko. To je ale téma pro následující řádky.

Prameny nashromážděné v této práci jsou dostupné v beletrii s pseudoarcheologickou tematikou, souhrnně citovaných podle akademických pravidel v závěru práce. Dlouho jsem uvažoval, zda spíše nenavázat na téma své bakalářské práce, která se zabývala objemy zvoncovitých pohárů z Čech a Moravy. Metodou bylo využití matematických a statistických postupů v rámci archeologické metody k určení korelace mezi objemy zvonovitých pohárů a modelových generových skupin. Avšak archeologická práce se skládá jak z archeologické metody, tak z archeologické teorie, kterou jsem v bakalářské práci využil jen okrajově. Proto jsem se rozhodl v rámci diplomové práce řešit zaměřené výrazněji teoreticky. Částí metody je v této práci sběr informací formou dotazníkového průzkumu o názorech široké veřejnosti na archeologii a pseudoarcheologické interpretace (viz. kapitola 6). Aplikuji teoretické postupy na populární teoretické závěry spojené s potenciální návštěvou mimozemských bytostí od pravěku po současnost. Nesnažím se ale o propagaci ani potvrzení takového kontaktu. Mým cílem je kritické zhodnocení dostupných pramenů souvisejících s tímto fenoménem, převážně s využitím zahraniční literatury v anglickém jazyce. Osobně jsem chtěl zjistit, zda dokážu úspěšně a uceleně popsat enormní množství dostupných informací z různých časových období a kulturních kontextů.

Toto téma je nesmírně rozsáhlé a komplexní. Myslím si, že tato práce ani zdaleka nepokrývá potenciál, který se skrývá v dostupných pramenech. Tento fenomén je obecně velmi populární v řadách široké veřejnosti a možná právě proto se těší takovému celosvětovému rozšíření. V akademické sféře jsem narazil na smíšené názory k tomuto tématu. Pokud ponechám stranou názory vystudovaných archeologů, tak i někteří studenti se k danému tématu staví skepticky, někdy až hostilně. Myslím, že minimálně diskuse o životě ve vesmíru není na škodu a naše civilizace nevyhnutelně směřuje k bodu, kdy začneme dobývat vzdálené planety, tak proč nemluvit i o tématech která se k tomu váží. Herman Melville ve svém díle *Moby-Dick* (Bílá velryba) mluví o poutnících takto: „Trýzní mě věčné svědění pro věci vzdálené. Miluji plavbu po zakázaných mořích“ (*Melville 2014*). Tato pasáž mne velmi zaujala a myslím, že dokonale vystihuje mé snažení v této práci.

2. Teoretické předpoklady

V této kapitole bych rád prozkoumal východiska teoretických předpokladů, týkajících se pseudoarcheologie. Konkrétně pozadí a otázky související přímo s teorií archeoastronautiky. V první části je třeba formulovat otázky a prvky související s touto teorií. Formulované předpoklady dále využiji při analýze archeologických pramenů, na kterých propagátoři teorie archeoastronautiky prezentují své interpretace.

2.1. Hlavní představitelé teorie archeoastronautiky

Teorie archeoastronautiky se poprvé objevila jako sci-fi příběhy na konci 19. a počátku 20. století. S myšlenkou přišel britský novinář Harold T. Wilkins ve své knize *Flying Saucers On The Attack* (*Wilkins 1954*). Této teorii se poté krátce věnovali astrofyzici Iosif Shklovski a Carl Sagan (*Shklovski – Sagan 1966*). Nejznámějším podporovatelem této teorie je však Erich von Däniken, který prostřednictvím svých knih (*Däniken 1993; 1995; 1998; 2002; 2005*), získával velké publikum mezi lety 1960 a 1970. Knihy nejsou přímo zaměřené na archeologii, ale spíše na historii. Tento fenomén je v dnešní době omezen na oblast pseudovědy a pop kultury. V průběhu dalších let získal mnoho dalších zastánců, rozvádějící Dänikenovu práci. Mezi nimi například David Hatcher Childress (*1991; 2000*), nebo rusko-americký autor knih Zecharia Sitchin, který navrhuje vysvětlení lidského původu skrze sumerské kultury. Tyto kultury uvedl jako potomky mimozemšťanů z planety za

Neptunem nazvanou Nibiru. Domnívá se, že hypotetická planeta je v podélné eliptické dráze k Zemi a že odráží sumerskou mytologii (*Sitchin 2015*).

Snad žádný z autorů populárních knih není vystudovaným archeologem. Pokud ve své práci používám pojem „pseudoarcheolog“ je to pro souhrnné označení všech autorů, kteří se zmiňují o podezřelých artefaktech. Takové pojetí je v rámci usnadnění práce, než abych autory popisoval jako: „švýcarský hoteliér“ nebo „údajný ruský ekonom“ a další.

2.2. Charakteristika pseudoarcheologických přístupů

Základem pro zpracování diplomové práce je, stanovit si hranice, ve kterých se zastánci teorie archeoastronautiky pohybují. Tento fenomén se poprvé objevil v anglické literatuře, kde se označuje jako „*Ancient aliens theory*“. Kromě termínu teorie archeoastronautiky můžeme v literatuře a dalších zdrojích (televizní pořady, internetové zdroje) narazit i na jiné označení tohoto fenoménu, jak v české, tak zahraniční literatuře. Termín paleoastronautika či paleokontaktní teorie se objevuje v českém překladu knihy Ericha von Dänikena – *Vzpomínky na budoucnost*, od Ludvíka Součka (*Däniken 1995*). Obdobně se můžeme setkat i s označením praastronauti (*Habeck 2009*). Jednotlivé artefakty, asociované s teorií archeoastronautiky, jsou distribuovány na všech kontinentech. Nejčastěji se ale poukazuje na artefakty z Jižní a Střední Ameriky, dále pak také na artefakty z Egypta. Při bližším zkoumání pramenů můžeme nalézt určité artefakty, které budou korelovat s prvky teorie archeoastronautiky ve většině kultur historického i prehistorického období. Důležitým spojením jsou „*určité artefakty*“, jelikož artefakty, které pseudoarcheologové prezentují jako artefakty popisující či zobrazující mimozemské návštěvníky, musejí splňovat určité předpoklady, stejně jako sama teorie archeoastronautiky. O těchto předpokladech se pokusím diskutovat v dalších podkapitolách.

Jak popisuje Evžen Neustupný ve své knize: „*K modelování je zapotřebí mít soubor artefaktů, které obsahují archeologické struktury, aby bylo možno tyto struktury srovnávat*“ (*Neustupný 2007, 176-177*). Teoretické předpoklady, které se v této práci pokusím formulovat, reprezentují populace živých kultur, které vytvářely artefakty za nějakým účelem. Společným jmenovatelem pro artefakty, které jsou

spojovány s teorií archeoastronautiky, je spojení s kultem, náboženstvím či symbolikou. Teze a jejich vzájemné propojení, ze kterých se skládají teoretické předpoklady, vycházejí z předchozího archeologického poznání či z jiných přidružených oborů. Pro účely diplomové práce a tématu pseudoarcheologie lze využít předchozí archeologické poznání jen okrajově, jelikož se s tímto tématem může prolínat jen v určitých aspektech své působnosti. Při formulaci předpokladů, vycházím z popisu jednotlivých artefaktů, tak jak je ve svých knihách popsal příklad Erich von Däniken, který ve svých dílech využívá převážně vizuálních odkazů souvisejících s teorií archeoastronautiky. Nejvýznamnější je pro tuto práci jeho první a pravděpodobně nejdůležitější kniha *Vzpomínky na budoucnost (Däniken 1995)*. Dalším významným propagátorem je Zecharia Sitchin, který na rozdíl od Dänikena poukazuje na lingvistickou část problematiky. Nejdůležitějším pramenem je pro něj jeho vlastní překlad sumerských tabulek, které podle něj vyprávějí o návštěvě mimozemské civilizace, a o původu lidstva sestavené z těchto překladů (*Sitchin 2015, 65-91*). Prezentované artefakty a pseudoarcheologické závěry s nimi spojené se v dalších pramenech často shodují a opakují.

Pseudoarcheologie představuje široké spektrum aktivit, které samy sebe považují za archeologické. Ve skutečnosti ale porušují základní vědecké postupy (*k těm blíže Neustupný 2007, 2010*). Jedním z příkladů takového porušení základních vědeckých postupů je Dänikenova interpretace geoglyfů na planině Nazca v Peru. Prozatím se nebudu zabývat širší interpretací. Jen podotknu, že je Däniken a další propagátoři vidí jako přistávací plochy pro vesmírné lodě. Vznik náhorních plošin by nebyl možný bez sofistikované důlní technologie (*Däniken 1995, 41-42*). Tvrzení, že vrcholky hor v tomto regionu byly uměle odtěženy, tak aby mohla vzniknout „*letiště*“ pro mimozemské návštěvníky, popírá základní geologické formace náhorních plošin, které se hojně objevují v této oblasti, ale i v dalších oblastech světa. Geoglyfům na planině Nazca v Peru bude v další části diplomové práce věnována větší pozornost. Zde jsem chtěl poukázat na snad nejmarkantnější porušení základních vědeckých postupů. Anglický archeolog Colin Renfrew připouští, že archeologie je pevně nastavena ve svých cestách a postupech a je odolná proti radikálním novým nápadům. To ale není důvod, proč jsou pseudoarcheologické teorie odmítány akademiky. Podstata spočívá v problému, že pseudoarcheologie, stejně jako každá jiná pseudověda, je vždy zaměřena na laiky a ne-experty v daném

oboru. Používá polemiku a různé triky, aby dokázala svou pravdu. Někdy trvá dlouhou dobu, než jisté teorie přemůžou odpor akademiků a dosáhnou toho, co Thomas Kuhn popisuje jako „*paradigm shift*“ (Renfrew 2006, 12-26).

Kromě porušování základních vědeckých postupů patří do spektra pseudoarcheologických aktivit také například smyšlené „vykopávky“ bez řádné dokumentace, či prezentace podvodných nálezů a napodobenin. Příkladem z poslední doby může být nález části horní končetiny bez dalšího kontextu z pouště v Peru (Harrison 2016)¹. Pseudoarcheologové se zřikají obecně uznávaných archeologických teorií, manipulují s důkazy a prezentují je nedostatečným způsobem. Dále aplikují nepřiměřené analogie a mají omezené znalosti původní problematiky, které jsou základem pro vytváření nových pseudoarcheologických teorií. Pro zpracování diplomové práce bych se rád zaměřil na kritické zhodnocení artefaktové základny. Při analýze artefaktů budu mít na paměti archeologickou metodu a teorii, protože se chci vyhnout vytváření nové pseudoarcheologické teorie. Jde spíše o zhodnocení dosavadních pramenů a zvážení toho, zda je vůbec možné takovou teorii vůbec pokládat za možnou, spíše než se ji snažit prokázat či vyvrátit.

Samotná teorie archeoastronautiky je pseudovědecký koncept založený na víře, že inteligentní mimozemské bytosti navštívily Zemi a navázaly kontakt s lidmi ve starověku a pravěku (Grim 1982). Teorie popisuje, že tento kontakt ovlivnil vývoj moderních kultur, technologie a náboženství. Základem pro tuto teorii je skutečnost, že většina božstev, ne-li všechny, jsou ve skutečnosti mimozemského původu a že vyspělé technologie pocházejí od dávných návštěvníků. Jsou interpretovány jako důkaz nadpřirozeného statusu některých bytostí, které se objevují od dob pravěku (Lieb 1998). Základní premisa této teorie spočívá v tom, že lidé jsou buď potomci, nebo výtvoři mimozemské civilizace, která navštívila Zemi v dobách od mladého paleolitu. Předpokladem, jenž je v opozici s předchozím je, že se lidé vyvinuli nezávisle na těchto geneticky vytvořených populacích a lidské poznání, náboženství a kultury nepochází od mimozemských návštěvníků v dobách pravěku. Někteří

¹ Snažil jsem se získat bližší informace od výzkumného pracovníka, který se zabývá analýzou končetiny, ve snaze získat další informace o původu nálezu a dalším kontextu. Na jeho žádost jsem zaslal svou adresu a očekával slibovaný vzorek. Bohužel, tím naše korespondence skončila a již nereagoval na další dotazy.

zastánci této teorie také věří, že návštěvníci z vesmíru postavili nebo pomáhali postavit mnoho staveb na Zemi (*Olien 1978*).

2.3. Teoretické předpoklady diplomové práce

Teorie, tak jak je nastíněna v předchozí kapitole, je velmi neprůkazná a žádá po nás, abychom věřili příliš mnoha faktům, bez kterých celá teorie padá již při formulování. Mnoho faktů musí být pravdivých, aby se teorie vůbec dala považovat za platnou. Tyto podmínky lze považovat za platné primárně ve starších dobách starověku a pravěku. V těchto obdobích docházelo k rozvoji kultury, umění a náboženství, a proto je pro propagátory teorie archeoastronautiky snadnější asociovat artefakty z prehistorických epoch s návštěvou mimozemských civilizací, než s obdobím středověku či novověku. Z této doby máme k dispozici písemné prameny, které popisují události jasněji, než například skalní umění a výzdoba na keramice. V těchto dvou případech jsme převážně odkázáni na interpretaci arbitrárních symbolů.

Při analýze dostupné pseudoarcheologické literatury (*Däniken 1993; 1995; 2002; Sitchin 2014; 2015*) jsem přímo nenarazil na ucelený teoretický model. Jak jsem již popsal v předchozí kapitole, jedním z hlavních znaků zastánců teorie archeoastronautiky je skutečnost, že ignorují základní vědecké postupy. Proto jsem se pokusil vymezit čtyři základní předpoklady. Tyto podmínky musejí být platné, aby sama teorie archeoastronautiky mohla být platná:

- a) mimozemský život existuje a je více technologicky vyvinutý
- b) v dávných dobách kontaktovali lidstvo a jednali přátelsky
- c) nejen nás kontaktovali, ale zůstali na Zemi po delší dobu
- d) sdíleli vědomosti s našimi předky a vedli je.

Jde spíše o názory a závěry pseudoarcheologů odvozené na základě vizuální interpretace, bez přihlédnutí ke kulturnímu kontextu prezentovaných artefaktů. Tyto čtyři předpoklady se zdají být spíše povrchní a bylo by třeba je v dalším zpracování více zjemnit. Bohužel, pseudoarcheologové nezacházejí do větších detailů, ohledně modelování prehistorických kultur a jejich potenciální interakce s mimozemskými civilizacemi. Neexistuje žádný teoretický model, který by popisoval například směnu

artefaktů mezi civilizacemi. Provádění rituálů související s příchodem či odchodem zmiňovaných návštěvníků (bohů) a dalších aspektů, které by jistě probíhaly v běžném životě prehistorických kultur, pokud by pravidelně přicházely do kontaktu s vyspělou civilizací. Výše zmíněné čtyři základní podmínky mi budou dále podkladem pro zpracování teoretických otázek, které mají za cíl vymezit možnosti hledání dokladů setkání s mimozemským životem na Zemi v prehistorii.

2.3.1. Potenciální existence mimozemského života

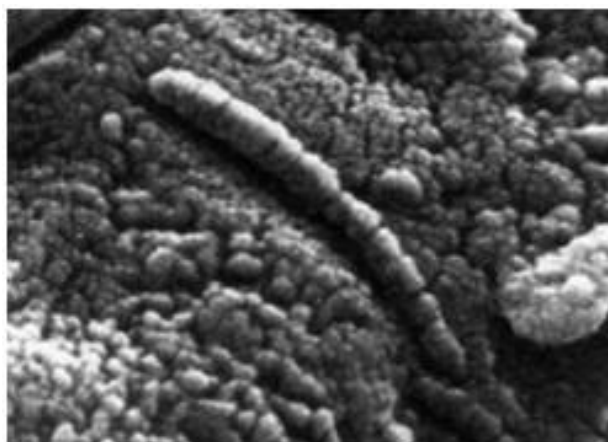
2.3.1.1. Teorie panspermie

První předpoklad předchozí kapitoly, tj. že mimozemský život existuje a je více technologicky vyvinutý, je pravděpodobně nejdůležitější předpokladem vůbec. Ve snaze potvrdit či vyvrátit existenci mimozemského života již bylo provedeno mnoho zkoumání a pozorování. V současné době nemůžeme jistě vědecky potvrdit ani vyvrátit existenci dalšího života ve vesmíru na žádné úrovni vývoje. Panspermie je hypotéza o vzniku života na Zemi předpokládající, že byl přinesen z vesmíru mikroorganismy, které v podobě spór putují kosmickým prostorem, jsou distribuovány meteority, asteroidy, kometami či planetkami a pokoušejí se uchytit v příznivých podmínkách. Tato teorie není určena pro řešení vzniku života, ale jedná se o vysvětlení možné distribuce života ve vesmíru (*Wickramasinghe et al. 2010, 135-142*). Teorie pracuje pouze s jednoduchými organismy, které by mohly být základem pro vznik života na planetě, která splňuje základní podmínky pro vznik života.

Vědní obor, který se zabývá původem, vývojem, distribucí a budoucností života ve vesmíru se nazývá astrobiologie. Jedná se o interdisciplinární obor, který využívá dalších oborů, jakými jsou například chemie, fyzika, biologie, astronomie, ekologie, zeměpis a geologie. Pomocí hypotéz, které zapadají do stávajících pevně zakořeněných vědeckých faktů, si klade za cíl vyhledat obytné prostředí v naší Sluneční soustavě, nebo obyvatelné planety mimo Sluneční soustavu a v neposlední řadě vyhledává důkazy o životě na Marsu (*Bilings 2008*). K prokázání existence života ve vesmíru a jeho přenosu mezi kosmickými tělesy, alespoň v oblasti jednoduchých organismů by mohl pomoci nález z roku 2015 (*Bell et al. 2015*). Fosilizované zbytky nalezené v západní Austrálii, konkrétně v oblasti Jack Hills

údajně obsahující pozůstatky biotického života pocházejícího z vesmíru. Jedná se o nález starý 4,1 miliardy let, tedy z doby, kdy byla Země ve svém raném stádiu vývoje a na většině povrchu probíhala vulkanická činnost. Nejstarší stopy života na Zemi jsou fosílie obsahující izotopy uhlíku. Tento typ fosílie byl objeven a analyzován i v tomto případě. Nález může posunout dobu vzniku biosféry Země o 300 milionů let dříve, než se dnes předpokládá. Teorie předpokládá, že raná sopečná Země byla příliš žhavá a neobsahovala dost vody, aby dokázala udržet život v raném stádiu vývoje. Nález zirkonu ukazuje, že se Země mohla chovat v podstatě jako dnes. Na základě analýz je ovšem obtížné určit zda tato zkamenělina pochází z vesmíru či ne. Důvodem je ojedinělost nálezů zirkonu z nejstarších období ve vývoji Země ale také limitace metod použitých při analýze. Autoři článku diskutují, že pokud mohl život na Zemi vzniknout za podmínek, které předpokládáme v době, kdy Země byla jen pustá a vulkanická, pak by tomu tak mohlo být i jinde ve vesmíru (*Bell et al. 2015*).

Dalším vodítkem přítomnosti života ve vesmíru by mohl být nález meteoritu s označením ALH 84001, učiněný v rámci sběru meteoritů v Antarktidě. Po chemické analýze byl zařazen mezi meteority, které zřejmě pocházejí z planety Mars. Při analýze meteoritu se objevily možné fosilní zbytky jednobuněčných organismů neobvyklého složení a tvaru, které se na povrchu Marsu mohly vyskytovat před více než 3,6 miliardami let (*obr. 1*). Tento nález by mohl potvrzovat hypotézu, že Mars vypadal před 4 miliardami let podobně, jako Země dnes. Při srážce s kosmickým tělesem, které zničilo atmosféru Marsu, se pak kusy horniny obsahující jednobuněčné organismy mohly dostat až na Zemi (*Thomas-Keprta et al. 2009*).

Obr. 1: Mikroskopický snímek meteoritu ALH 84001 ukazující možnou strukturu zkamenělé bakterie.
(zdroj: *Thomas-Keprta et al. 2009*).

Zatím se domníváme, že ve vesmíru existuje život na bázi jednobuněčných organismů. Pro vznik takových organismů je ale třeba, aby planeta splňovala mnoho podmínek pro to, aby se mohla stát nositelem života. Takové planety musejí být v obyvatelné zóně, to je oblast kolem hvězdy, v níž by se mohl vyskytovat život (*Kopparapu 2013*). Nejnovějším objevem je systém sedmi planet podobných Zemi obíhajících kolem jedné hvězdy. Tři z těchto planet se nacházejí právě v obyvatelné zóně kolem hvězdy, kde se s největší pravděpodobností nachází kapalná voda, která je velmi důležitá pro vznik života tak, jak ho známe. Systém planet se nazývá *TRAPPIST-1* a poskytuje jednu z nejlepších možností ke studiu atmosfér planet podobných Zemi v příštím desetiletí. Při získávání dalších dat o tomto systému bude nápomocen vesmírný teleskop *James Webb*, jehož vypuštění na oběžnou dráhu Země je plánováno v roce 2018. Jeho senzory budou mnohem citlivější než ty, které mají dostupné teleskopy. Navíc bude schopen detekovat chemické stopy vody, metanu, kyslíku, ozonu a dalších komponent atmosféry planet v tomto systému. Také bude schopen analyzovat teplotu a tlak na povrchu planet. Tyto dva faktory jsou klíčové pro posouzení obyvatelnosti či přítomnosti života (*Northon 2017*).

Náplní diplomové práce není dokázat, či vyvrátit život ve vesmíru. Cílem této podkapitoly je ukázat, jak málo toho víme o životě ve vesmíru. Zatím jen předpokládáme, že existují planety vhodné pro život nebo planety kde život existuje ve formě jednoduchých organismů, které se vyvinuly v souladu s evoluční teorií, nebo byly na danou planetu zavlčeny jiným kosmickým tělesem. Hledání života mimo Zemi je teprve v počátcích a není jasné, zda jsme ojedinělý fenomén v celém vesmíru, či se v dalších částech vesmíru vyskytují civilizace podobné té naší. Nebo dokonce vyspělejší civilizace, které v minulosti mohli ovlivňovat vývoj lidstva.

2.3.1.2. Drakeova rovnice

V předchozí kapitole jsem se pokusil pokrýt to, co zatím víme o životě ve vesmíru. Je pravděpodobné, že život ve vesmíru může existovat na bázi jednoduchých organismů. To ovšem splňuje jen polovinu prvního teoretického předpokladu. Druhou částí prvního předpokladu je, že mimozemský život je technologicky vyvinutější než naše civilizace. Otázka existence vyspělejší civilizace

ve vesmíru je odkázaná jen na matematické a teoretické modely. Jedním z takových matematických modelů je rovnice pro výpočet vyspělého života ve vesmíru. Drakeova rovnice (obr. 2) je jedna z možností, jak využít matematického vztahu pro výpočet potenciálních mimozemských civilizací. Jedná se o teoretický odhad aktivních komunikace schopných civilizací v naší galaxii. (Burchell 2006, 245-248). Rovnici formuloval americký astronom Frank Drake v 60. letech 20. století.

$$N = R^* \cdot f_p \cdot n_e \cdot f_l \cdot f_i \cdot f_c \cdot L$$

Obr. 2: Základní podoba Drakeovy rovnice.

Rovnice, kde N značí předpokládaný výsledek. To znamená teoretický počet vyspělých mimozemských civilizací schopných mezihvězdné komunikace, využívá ke svému řešení shrnutí různých faktorů. Tyto faktory jsou určující při řešení otázky dalšího vyspělého života ve vesmíru:

R - míra vzniku formace hvězd v Mléčné dráze

f_p - podíl hvězd podobných slunci, které kolem sebe mají planetární systémy

n_e - průměrný počet planet k jedné hvězdě, které mohou podporovat život

f_l - poměr z těchto planet, na kterých se opravdu život vyvinul

f_i - poměr z předchozích planet, na kterých se život vyvinul až k inteligentní formě

f_c - podíl inteligentních forem života, které dosáhly schopnosti aktivní mezihvězdné komunikace

L - odhad délky existence inteligentního života, který je schopen mezihvězdné komunikace.

Existuje značná neshoda při zadávání parametrů. Základním problémem je, že poslední čtyři faktory jsou zcela neznámé, čímž se rovnice prakticky stává neřešitelnou. Statisticky může každá neznámá ovlivnit výsledek a s rovnicí si můžeme různě „pohrávat“ k dosažení různých výsledků. Kvalifikované odhady z roku 1961 došly při zadání střízlivějších hodnot k výsledku 20 planet s potenciální mimozemskou civilizací schopné komunikace v naší galaxii. Při zadání nejvyšších hodnot dojdeme až k počtu 50 000 000 planet. Rozmezí hodnot je obrovské a sám Drake uvažoval o tom, že správný výsledek by mohl být někde mezi 1000 a

100 000 000 civilizacemi v Mléčné dráze (*Glade et al. 2012, 103-108*). V dnešní době existuje několik modifikací rovnice, která počítá s nově objevenými exoplanetami v naší galaxii a s dalšími parametry které jsou dnes jasnější, než v roce 1961 při formulaci rovnice. Simulace provedené v roce 2008 na základě parametrů dostupných díky průzkumu vesmíru odhadují existenci 100 planet v naší galaxii, na kterých by mohl existovat život schopný komunikace (*Forgan 2009, 121-131*). K testování rovnice dnes existuje mnoho internetových portálů, které nabízejí rovnici v základní podobě nebo i s modernějšími modifikacemi. Na těchto portálech si každý může zkusit dosadit jednotlivé hodnoty v různém rozmezí.

Ve všech případech se ale jedná pouze o matematický odhad. Dosud s jistotou nevíme jak je to s dalším životem ve vesmíru. Ať už se jedná o jednoduché organismy nebo o civilizace s vyspělými technologiemi s možností mezihvězdného cestování. Můžeme jen spekulovat, že život existuje na jakémkoliv stupni vývoje v rozsahu několika desítek planet v naší galaxii. Širší prostor vesmíru za hranicemi naší sluneční soustavy, potažmo naší galaxie, je i s využitím současné technologie průzkumu vesmíru jednou velkou neznámou.

2.3.1.3. Fermiho paradox

Předchozí dvě podkapitoly řešily první teoretický předpoklad (existenci a schopnost komunikace potenciálních mimozemských civilizací). Pomocí Fermiho paradoxu je možné teoreticky předpovědět jejich technologickou úroveň. Fermiho paradox řeší zjevný problém nedostatku důkazů o životě v naší galaxii a odhady související s řešením Drakeovy rovnice v předchozí kapitole. Tento paradox je pojmenován po fyzikovi Enrico Fermim. V počátcích se jednalo spíše o parodické řešení otázky života ve vesmíru, kde si Enrico Fermi pokládal otázku: „*Kde jsou všichni?*“. V následujících letech se Fermi tímto problémem intenzivně zabýval. Nejvíce upozorňoval na fakt, že jsme nikdy v Mléčné dráze nenašli žádné stopy po mimozemských civilizacích, jakými jsou například stopy po raketových technologiích či radiové vysílání (*Jones 1985*).

Principy obsažené v Drakeově rovnici jsou úzce spjaty s Fermiho paradoxem. K rozřešení Fermiho paradoxu nejsou nutné složité matematické výpočty. Některá řešení této rovnice se poprvé objevila v sci-fi povídkách, podobně jako samotná teorie archeoastronautiky. Později byla publikována v odborné literatuře. Fermiho paradox jako takový, lze v základě rozdělit do tří základních skupin (*Impe 2011*):

- mimozemšťané neexistují (každá civilizace po nějaké době zanikne)
- mimozemšťané existují, ale dosud nedošlo ke kontaktu
- mimozemšťané existují a část lidstva s nimi komunikuje.

Zmíněné předpoklady. Které vycházejí z formulace Fermiho paradoxu, lze dále rozvíjet do podkategorií: Mimosemský život je ojedinelý nebo neexistuje; žádný další inteligentní život v naší galaxii dosud nevznikl; inteligentní mimozemské civilizace nemají dostatečné technologie; podstatou inteligentního života je, že se nakonec sám zničí. Existuje mnoho dalších podkategorií, které rozvíjejí samotný Fermiho paradox (*Hawking 2006; Tarter 2006, 269-275*).

2.3.2. Prameny spojené s teorií archeoastronautiky

Předchozí kapitoly, které se zabývaly převážně teoriemi existence mimozemského života a technologické úrovně potenciálních civilizací, se vztahují k prvnímu teoretickému předpokladu - mimozemský život existuje a je více technologicky vyvinutý. Tento bod je spíše koncipován pro obor astrobiologie a hledání života ve vesmíru, ale myslím si, že úzce souvisí s tématem teorie archeoastronautiky. Alespoň v rámci nastínění problematiky života ve vesmíru a faktem, že dosud máme jen málo informací o této problematice. Můžeme ovšem získat určité informace na základě pozorování naší galaxie a pomocí teoretických a matematických modelů.

Jak ale vyřešit zbývající tři body teoretických předpokladů? Propagátoři teorie archeoastronautiky by jistě znali odpověď, i když jejich řešení v podstatě postrádá základní využití teorie a metody v jakémkoliv smyslu. Proto je mým cílem pokusit se sestavit „návod“, či „příručku“, jak definovat movité a nemovité artefakty, které bývají asociovány s mimozemskými civilizacemi, které údajně navštívily Zemi v prehistorii.

Na základě teoretických předpokladů nejen Zemi navštívili, ale zůstali zde po delší dobu a sdílely vědomosti s našimi předky a vedli je. Hypotézy, které zastánci teorie archeoastronautiky formulují, vycházejí z analýzy a interpretace movitých a nemovitých artefaktů. Tyto artefakty spolu většinou nekorelují a jsou jednotlivě vytaženy z různých časových období a kulturních celků, tak, jak se to pseudoarcheologům zrovna hodí. Společným znakem je „podezřelé“ vyobrazení nadpřirozeného kontextu, který může souviset s návštěvou mimozemské civilizace. Význam těchto artefaktů pro archeologii je značný, nesmíme však opomenout kulturní kontext, který je nutný pro při interpretaci jednotlivých pramenů. Analýzu a syntézu kontextu pramenů pseudoarcheologové zpravidla opomíjejí.

Teoretickým předpokladem zůstává, že mimozemská civilizace, která v pravěku mohla navštívit naši planetu, ať už za účelem zkoumání dalších světů, či jen náhodou, byla na technicky stejné úrovni či o několik stovek let vyspělejší, než je naše civilizace dnes. Pravěké kultury by jistě takovou událost vnímaly jako něco nadpřirozeného a nedokázaly by pochopit, že se jedná o vyspělou civilizaci, která zabloudila do naší části sluneční soustavy. Proto by si celou událost mohly vyložit jako něco nadpřirozeného. Božstva v dávných příbězích a mýtech jsou většinou vylíčena jako civilizovanější než lidé z dané doby. Podobný impakt by tato situace měla i dnes, pokud bychom se stali svědky návštěvy mimozemské civilizace. Důsledky by pro naši civilizaci byly nepředstavitelné, a to hlavně z důvodu snadného šíření zpráv v dnešní době. V dobách pravěku, kdy existovala doprava pěší, pomocí koní, vozů nebo lodí (potenciálně lze počítat i se zvukovými či kouřovými signály), byl i přenos informací o nové události velmi pomalý a mohla se velmi snadno změnit podstata zprávy od vyprávěče k vyprávěči, jelikož si každý mohl svůj příběh přibarvit podle svého. Nějakou událost mohlo prožít pár jedinců, či celá komunita a s informací se mohlo podělit v narativní podobě s ostatními komunitami. To souvisí s individuální psychikou a chaosem: *„Na úrovni událostní historie se zdá, že jednotlivé události nemají vysvětlení nějakými pravidelnostmi (strukturami) lidského světa, nýbrž pouze v oblasti lidské psychiky, která je ovšem vlastností individuí. To jenom posiluje víru událostních historiků a archeologů, že běh světa nemá žádná pravidla, nýbrž celý vyplývá z psychiky jednotlivců. Z hlediska individuální psychiky působí lidský svět jako pole chaotických událostí. Skutečné události (tvoření artefaktů) se chápou jako epizody a pseudoudálosti válečné nebo demografického charakteru se chápou jako*

zásahy do neměnného chodu věcí (zčásti katastrofy), které jsou součástí světového chaosu. Je tomu tak nejen z hlediska moderní historie; je velmi pravděpodobné, že takto mohl působit lidský svět i na minulé lidi – doklady pro to máme v chápání zcela moderních událostí prostými lidmi, kteří nemají žádné pojetí „historických“ zákonů. Pojímání událostí v lidském světě jako chaosu, nebo možná lépe jako neměnného světa, do kterého zasahuje chaos, bylo v minulosti mimo jiné způsobeno i „pomalým časem“: střední délka života individuálního života byla příliš krátká, než aby lidé mohli pozorovat kauzální souvislosti, které se neprojevovaly okamžitě (Neustupný 2010, 53).

Zajímavou analogií je v tomto případě tzv. Cargo kult. Jedná se o jev, kdy po setkání dvou kultur, jedné vyspělejší a druhé primitivnější, začne primitivnější kultura uctívat tu vyspělejší a napodobovat některé aspekty, které se k ní vážou. Konkrétně lze poukázat na skupiny náboženských hnutí v Melanésii na jihozápadě Tichého oceánu, které vznikly po setkání s návštěvníky z vyspělých zemí od konce 19. století do konce 2. světové války. Příslušníci těchto skupiny jsou přesvědčeni, že vyspělá technologie není vyráběna průmyslově lidmi, ale je tvořena dobrými duchy, kteří je nedopatřením věnovali bělochům (Lindstrom 1993).

V následujících podkapitolách je mým cílem sjednotit nemovité, movité a písemné prameny do ucelených skupin, charakterizující hlavní prvky, které pseudoarcheologové asociují s mimozemskými bytostmi a jejich technologiemi. Jde pouze o předpoklad, že k výběru pramenů měli používat určitý klíč. Je otázkou, zda se mi podaří najít určitou strukturu při analýze jednotlivých pramenů.

2.3.2.1. Událostní přístup k nemovitým artefaktům

Následující řádky pojednávají o nemovitých artefaktech. Podkapitola má za cíl, pokusit se analyzovat nemovité artefakty ve spojitosti s událostí potenciální návštěvy mimozemské civilizace. Zdá se, že drtivá většina nemovitých artefaktů, které jsou spojovány s mimozemskými civilizacemi propagátory teorie archeoastronautiky, jsou monumentální stavby, o kterých se běžně mluví v médiích či píše v populární literatuře. Jistě není náhoda, že pseudoarcheologové využívají „tajemství“ prezentovaných staveb pro své závěry. Je totiž daleko snazší prezentovat nesmyslnou interpretaci do řady dalších, i když odborných interpretací. Široká

veřejnost se obecně nezajímá o diskuse na akademické půdě, nýbrž je přitahována zajímavým vyprávěním o daném artefaktu. Čím barvitější a mysterióznější příběh si pseudoarcheolog vymyslí, tím snazší je ho „prodat“. Ale je možné vyčlenit prezentované nemovité artefakty prezentované do obecnějších kategorií? V rámci diplomové práce jsem se pokusil vyčlenit tři základní kategorie. Do první kategorií spadá skalní umění v jeskyních i v otevřené krajině, které podle pseudoarcheologů nese vyobrazení o kontaktu s mimozemskou civilizací v pravěku. Druhou kategorií jsou pyramidy, konkrétně tři základní pyramidové komplexy (pyramidový komplex v Gíze; pyramidový komplex v Číně (mohyly); pyramidový komplex v Teotihuacánu). V pseudoarcheologické literatuře se lze nejčastěji setkat s interpretacemi ve spojitosti s pyramidami v Gíze a to v souvislosti se vznikem a technologií konstrukce pyramid, popřípadě s bohy a hieroglyfy, které podle pseudoarcheologů nesou vyobrazení moderních technologií. Kategorie pyramid je vyčleněna na základě teorie korelace Orionu a možné imitace nebeských těles v distribuci jednotlivých staveb v prostoru. Možná symbolika odrážející souhvězdí Orionu v rozmístění pyramid se může objevit na různých místech, v různých časech. To ale neznamená, že kultury stojící za vznikem těchto staveb mezi sebou měly kontakt. Poslední kategorií jsou ostatní nemovité artefakty, které zpravidla neobsahují žádnou korelaci a jedinou strukturou, kterou lze vyčlenit může být opět kontext kultu, náboženství. Popřípadě použité technologie při vzniku artefaktů, které se zdají být pokročilejší, než v jaké jsou v době vzniku k dispozici jednotlivým kulturám. Jedná se o obecnou kategorii a v podstatě se jedná jen o solitérní nemovité artefakty, tak jak jsou vytřeny z kontextu pseudoarcheology a použity pro propagaci jejich interpretací.

Dalším typem pramenů, který pseudoarcheologové rádi prezentují je skalní umění. Konkrétně se jedná o určité výzdobné prvky, které podle nich připomínají pravěké astronauty či bytosti podobající se mimozemským návštěvníkům. Je zajímavé, že si pseudoarcheologové záměrně vybírají skalní umění, které není přímo v zájmu mainstreamových archeologických diskusí (tím myslím skalní umění v Evropě; například jeskyně Lascaux ve Francii nebo Altamira ve Španělsku). Spíše se zaměřují na méně známé umění, u kterého je snazší vyprodukovat pseudoarcheologickou interpretaci, která je v rozporu s obecnou archeologickou interpretací účelu maleb, petroglýfů a geoglyfů.

Lze dále zjemnit rozdělení tří základních kategorií nemovitých pramenů (skalní umění; pyramidové komplexy; ostatní prameny s náboženskou či údajně pokročilejší technologií vzniku)? Tento úkol je ztížen geografickou nekonzistentností pramenů. Jsou vybrány z různých kulturních celků a časových úseků. Snad jednou z mála možností jak sjednotit nemovité artefakty spojené s teorií archeoastronautiky je analýza podobnosti formy artefaktů. V takovém případě se ale nutně nemusí jednat o zásah mimozemské civilizace při stavbě, nýbrž o funkčnost staveb na základě jejich formy. Tím myslím, že tvar pyramidy byl pravděpodobně nejsnazší a nejlepší způsob jak dosáhnout co nejvyšší a nejstabilnější stavby v pravěku. I když stavitelé pyramid znali základy stavebního inženýrství, měli k dispozici jen omezené zdroje k vytvoření monumentálních staveb. Jak jsem již zmínil, pseudoarcheologům se primárně jedná o monumentální a mysteriózní stavby. Co se týče skalního umění, vyplývá kategorie již z prostředí, ve kterém je umění aplikováno. Jedná se o konkrétní jeskyně či umění v otevřené krajině. Hledání struktur je zde možné ve vyobrazení. Malby, petroglyfy či geoglyfy mohou mít podobné formální vlastnosti.

U pyramidových komplexů existuje kromě analýzy podobnosti formy možnost tzv. teorie korelace Orionu. Jedná se o hypotézu, které je součástí alternativní egyptologie. Tato teorie předpokládá, že existuje korelace mezi umístěním tří největších pyramid v Gíze a pásu Orionu ze souhvězdí Orion (*obr. 3*), a že tato korelace byla určena intencionálně staviteli pyramid v Gíze (*Bruce 2012*). Tato teorie je občas kritizována pro svou nepřesnost. Konkrétně bylo provedeno měření v Griffithově observatoři v Los Angeles. Výsledkem zkoumání bylo zjištění, že úhel mezi vyrovnáním pásu Orionu a pyramid směrem k severu se liší od „*perfektní korelace*“. Úhel Orionova pásu se pohybuje mezi 47-50 stupni, zatímco úhel, který tvoří komplex pyramid je 38 stupňů. V úvahu byla započtena i odchylka rovnodennosti dnes a v době stavby pyramid (*Fairall 1999*). Myslím si, že stavitelé pyramid v Gíze věděli o souhvězdí Orion v době stavby pyramid a mohli tento fakt odrazit při plánování prostorové distribuce jednotlivých pyramid celého komplexu. Odchylka 9-12 stupňů je podle mne přijatelná i na tehdejší stavitele. Přeci jen, pás Orionu byl starými Egyptany asociován s Osiris, bohyní znovuzrození a posmrtného života (*Redford 2003, 302-307*).

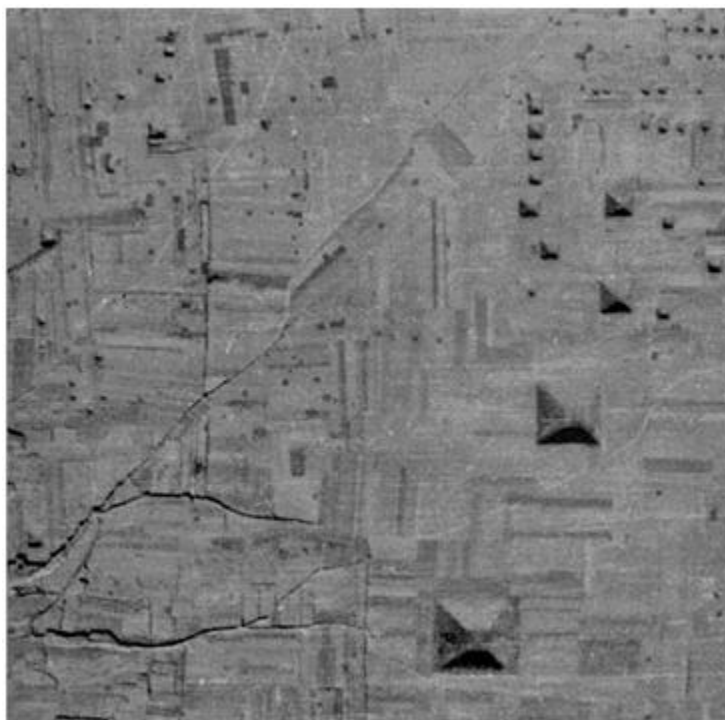

Obr. 3: Teorie korelace orionu. Korelace pásu Orionu a pyramidového komplexu v Gíze. (Zdroje: Google maps; NASA galerie; Bruce 2012).

Pokud je možné, že Egypťané postavili pyramidový komplex v Gíze k odrazu nebeských těles, je možné nalézt takovou strukturu i u dalších pyramidových komplexů v jiných částech světa? Zdá se, že minimálně u dalších dvou pyramidových komplexů by situace mohla být podobná. Prvním takovým komplexem jsou čínské pyramidy. Konkrétně mausoleum prvního císaře v regionu Lintong v čínské provincii Xi'an. Nejedná se o pyramidu v pravém slova smyslu, ale o mohylu. Tvarově odlišnou, než jak je známe ze střední Evropy. Mohyla nemá kruhový, či elipsoidní tvar, ale má tvar komolý (obr. 4). Rozměry se diametrálně liší od mohyl, které známe ze střední Evropy. Původní výška byla 76 metrů, nynější výška je 47 metrů a rozměry mohyly jsou 357 na 354 metrů. Výstavba tohoto mausolea je datována do rozmezí let 221-206 př. n. l., tedy do období dynastie Čchin – první císařská dynastie vládoucí sjednocené Číně (Maurice 2004). Tato mohyla, která se někdy v literatuře označuje také jako pyramida, je součástí většího komplexu, který by při pohledu z ptáčích perspektivy mohl odpovídat teorii korelace Orionu, jak jsem uvedl výše (obr. 5). K tomuto tématu jsem vyhledal jen málo informací. Existují jisté studie, které naznačují, že by se mohlo jednat o podobnou korelaci pásu Orionu a tohoto pyramidového komplexu, ale jedná se spíše o několik řádků, než o rozsáhlou analýzu problematiky. Čínské pyramidy s jistotou vypovídají o znalosti geometrie a matematiky starých Číňanů. Spíše než o korelaci a imitaci pásu Orionu se v tomto případě může jednat o gigantický systém sakrálních linií, které vycházejí z konceptu feng shui a vytvářejí komplex cest a linií s monumentálními body v krajině, který se nazývá „cesty draka“ (Maurice 2004; Steinhardt 1993, 370-375).

Obr. 4: Šikmý letecký snímek mausolea prvního císaře z provincie Xi'an. Fotografie pořízena americkým pilotem Jamesem Gaussmanem v roce 1945. (zdroj: Maurice 2004).

Obr. 5: Kolmý letecký snímek „pyramidového“ komplexu v provincii Xi'an v Číně. Fotografie pořízena americkým pilotem Jamesem Gaussmanem v roce 1945. (zdroj: Maurice 2004).

Třetím komplexem pyramid, který by mohl imitovat pás Orionu v prostorové distribuci jednotlivých pyramid je lokalita Teotihuacán v Mexiku (*obr. 6*). Podle některých teorií bylo toto město postaveno jako mapa nebes. V průběhu 60. a 70. let

provedl Hugh Harleston matematickou analýzu distribuce jednotlivých staveb celého komplexu a došel k závěru, že stavby podél „*ulice mrtvých*“ jsou imitací sluneční soustavy včetně Uranu, Neptunu a Pluta (*Hancock 1996*). Teotihuacán v překladu aztéčtiny (náhuatl – označení pro jazyk, respektive soubor 28 nářečí aztécké jazykové skupiny), znamená „město bohů“, nebo „kde se člověk stává bohem“ (*Andrews 2003*). Jedná se o soustavu také o soustavu tří pyramid. O nejranějších fázích Teotihuacánu není známo mnoho informací, ale podle archeologických nálezů se zdá, že se jedná o polykulturní město, které obývaly skupiny z různých kulturních celků od Otomiů, Zapoteků, Mixteků, Májů až po populace kultury Nahuá. Nejranější fáze monumentálních staveb je datována do roku 1-200 n. l. a ve své době se jednalo o největší a nejlidnatější městské centrum v Novém světě. Zdá se, že město fungovalo po staletí jako dobře vyvinuté centrum až do konce náhlého kolapsu někdy kolem 7. stol. n. l. (*Westwood 1987*). Systematické archeologické průzkumy posledních let naznačují, že orientace staveb v Mezoamerice není náhodná. Veřejné a ceremoniální budovy jsou orientovány na základě astronomických pozorování, konkrétně k pozici slunce na horizontu a k určitým datům v roce. Je pravděpodobnější, že tento nemovitý artefakt se svou distribucí v prostoru vztahuje spíše k pozici slunce, než k pozici vesmírných těles. Dokladem tohoto tvrzení mohou být výpočty provedené ve městě Teotihuacán, konkrétně výpočty spojené s jednotlivými ročními obdobími, vycházejícím a zapadajícím sluncem a astronomicky důležitými dny v roce. Výběr místa pro stavbu také koresponduje s nedalekým kopcem, jako přírodním markerem sluneční pozice. Tyto stavby tedy mohly sloužit pro astronomická pozorování za účelem vytváření kalendáře, který byl pro kulturu daného období velmi významný a díky těmto stavbám lze i snadno pozorovat a zaznamenávat intervaly jednotlivých období v cyklu celého roku. Tato pozorování lze dále podložit faktem, že podobný systém lze nalézt i u dalších nemovitých komplexů v Mexiku (*Šprajc 2000, 404-415*). Domnívám se, že ve všech třech případech teorie korelace Orionu může jít spíše o estetický prvek staveb.

Stavitelé dané kultury se jistě soustředili na hvězdy a pracovali s nimi. Tento aspekt je označován jako tzv. „*posvátná geometrie*“ tj. záměrné formování architektury tak, aby v sobě obsahovala posvátné symboly (*Calter 2008*). Jak uvádí profesor Neustupný ve své knize: „*Všeobecně platí, že symbolický smysl artefaktů se nejčastěji váže k tomu, co se nazývá náboženství nebo rituál, obecněji řečeno*

k ideologickým textům. Vztah mezi formou artefaktu a jeho symbolickým smyslem bývá arbitrární“ (Neustupný 2010, 84). Nelze jednoznačně říci, že shoda v prostorové distribuci staveb znamená imitaci hvězd Orionova pásu. I když jednotlivé komplexy vypadají podobně, může se jednat o symboliku vztahující se k náboženství, které daná kultura vyznává. Vyjádřením symbolického smyslu tímto způsobem, který lidé aplikovali na artefakty za účelem komunikace s jinými lidmi, nebo s bytostmi mimo lidský svět. Symbolický smysl nebývá v rozporu s praktickou funkcí a je velmi pravděpodobné, že dávné kultury je sami nebyli často schopny oddělit (Neustupný 2010, 85). Jedná se o další rozměr intencionality a účelu artefaktů. Dichotomického dělení artefaktů na utilitární artefakty, které slouží pro uspokojení praktických potřeb a pro manipulaci s materiálním světem a neutilitární artefakty, jejichž účel souvisí se sociálním a symbolickým světem se dnes již nepoužívá. Jedná se spíše o prolínání takového dělení (Chroustovský 2010, 13-14).

Nedá se říci, zda účel nemovitých komplexů převyšuje symbolický význam imitace pásu Orionu. Spíše ze studia náboženství víme, že symbol jako zástupný prostředek (nebo přímo součást) něčeho jiného (posvátného) umožňuje „správné“ praktické fungování nemovitého artefaktu (z emického pohledu příslušníků dané kultury vyznávající dané náboženství) jako je v tomto případě symbol Orionu. Takový symbol byl arbitrárně vytvořen lidmi, kteří nepotřebovali pomoc od mimozemské civilizace, byli schopni takový prvek vytvořit sami o sobě. V neposlední řadě je třeba připomenout, že pseudoarcheologové by tuto strukturu jistě vnímali jako důkaz mezihvězdného navigačního systému pro vesmírné lodě mimozemských civilizací. Domnívají se, že je navštěvovaly civilizace spojené se zmíněnými nemovitými komplexy a samotné stupňovité stavby ve městě Teotihuacán používaly jako přistávací rampy (Däniken 1995, 139-146).

Obr. 6: Teorie korelace orionu. Korelace pásu Orionu a pyramidového komplexu v Teotihuacánu. (zdroje: Google maps; NASA galerie; Millon et al. 1973).

Pokud se podíváme na seznam vybraných významných nemovitých artefaktů, se kterými pseudoarcheologové pracují (tab. 1), můžeme vidět, že se jedná zpravidla o nemovité monumentální artefakty vztahující se svou funkcí alespoň z části ke kultu či náboženství nebo mají praktickou funkci a podezřelá je technologie použitá při vzniku artefaktů. Soubor uvedený v tabulce se skládá z nejčastěji prezentovaných nemovitých artefaktů. Jistě existuje několik dalších, které pseudoarcheologové prezentují ve spojitosti s mimozemskými civilizacemi, ovšem nejsou tak významné nebo se neobjevují ve vybrané literatuře.

Areál/Lokalita	Země	Datace	Kontext	Materiál	GPS souřadnice	Zdroje
Stonehenge	Anglie	3000-2000 př. n. l.	komplex menhirů	kámen (pískovcové balvany; dolerit)	51.178889,-1.826389	(Pitts 2008)
Gíza	Egypt	2560-2540 př. n. l.	pyramidový komplex	čedič; vápenec; žula	29.979175,31.134358	(Shaw 2003)
Nazca	Peru	500 př. n. l. - 500 n. l.	geoglyfy	vápencový nebo pískovcový podklad planiny	- 14.716667,-75.133333	(UNESCO online)
Baalbek	Libanon	100-300 n. l.	chrámové nádvoří	vápenec	34.016667,36.2	(Kropp - Lohmann 2011)
Dillí	Indie	402 n. l.	železný pilíř	železo	28.524656,77.185069	(Balasubramaniam 2005)
Puma Punku	Bolívie	536-600 n. l.	chrámový komplex	červený pískovec; andezit	- 16.561689,-68.679931	(Vranich 1999)
Velikonoční ostrov	Chile	1250-1500 n. l.	sochy Moai	trachyt; čedič	-27.115677,-109.351787	(Fisher 2005; Heyerdahl 1989)

Tab. 1: Tabulka nemovitých artefaktů, které jsou podle teorie archeoastronautiky asociovány s mimozemskými civilizacemi.

2.3.2.2. Pravděpodobnost imitace movitých artefaktů

Sama existence mimozemského života nemusí nutně zanechat jasné doklady v artefaktové základně prehistorických kultur, pokud by k takovému kontaktu v minulosti došlo. Jde spíše o hledání současné doby. Jasná odpověď na otázku: „Jsme ve vesmíru sami?“ je ale bohužel zatím ve hvězdách, a to doslova. Tato otázka koreluje i s prvním teoretickým předpokladem. Pokud bych tedy předpokládal existenci mimozemské civilizace, která navštívila Zemi v dobách pravěku, musím si kategorizovat, jak by se tato událost odrazila právě v artefaktové základně. Jak by minulé kultury mohly zaznamenat takový kontakt ve skalním umění, které je součástí předchozí kategorie nemovitých artefaktů. Ale pro formální vlastnosti související, jej uvedu v této kapitole. Mohlo by ztvárnění plastik, které nepřipomínají lidskou postavu odkazovat na návštěvníka z kosmu a korelovat s vyobrazením ve skalním umění? Další možností pro analýzu může být úprava části lidského těla, konkrétně protažení lebky, aby se podobala bohům, kteří sestoupili z nebes. V neposlední řadě se může jednat o napodobení mimozemské technologie z materiálu dostupného pro daný

kulturní celek, ve kterém se vyskytují artefakty, které jsou prezentované jako podezřelé. Výše zmíněné předpoklady nabízejí možnost zkoumání movitých artefaktů z jiného úhlu. Avšak pokud přihlídneme ke kulturnímu a sociálnímu kontextu, myslím, že skutečnost bude odlišná, než jak ji prezentují pseudoarcheologové.

Movité artefakty a skalní umění jsou zájmem pseudoarcheologů v daleko větším měřítku, než nemovité artefakty. To je způsobeno zejména větší četností artefaktů, které jsou k dispozici pro prezentování pseudoarcheologických závěrů. V případech, kdy je vyobrazení či ztvárnění prezentováno jako návštěvníci z kosmu se pravděpodobněji bude jednat o vyobrazení božstev charakteristických pro danou kulturu či vyobrazení rituálních praktik nebo každodenních aktivit v určitém typu oděvu, který je charakteristický pro daný kulturní celek. Kdyby docházelo například k obchodu s mimozemskou civilizací, zanechala by jistě taková událost hmatatelné doklady ve formě znázornění na artefaktech například u civilizací, které již ovládaly písmo a měly své zákony. Jako například Egyptané a sumerská civilizace ve starších obdobích. Takové artefakty jsou velmi cenné, protože obsahují ikonografii božstev, událostí, rituálů a běžného života. Je třeba se zaměřit na kategorizaci božstev. Zda se jedná o božstva pozemská či nepozemská, nebo jen odborníky na danou disciplínu či přírodní elementy. Na základě takové analýzy pak lze rozklíčovat, zda tyto civilizace přišly nebo nepřišly do kontaktu s mimozemskými civilizacemi. Vyvstává otázka, jestli znázornění a interakce s mimozemskými civilizacemi nebylo tabu ve všech směrech uměleckého ztvárnění. To by mohl být jeden z faktorů, který nám znemožňuje doložit existenci mimozemských návštěvníků, pokud k ní někdy v minulosti docházelo. Tabu znamená zákaz vykonávání určité akce, založené na víře, že takové chování je buď příliš posvátné, nebo příliš prokleté pro nezasvěceného jedince (*Britannica online*). Náboženské zákazy spojené se ztvárněním či výrobou určitých artefaktů existovaly a byly základem společenského života v minulosti, stejně jako v současnosti. Ignorováním této reality a zřeknutím se analýzy problému tabu jak na teoretické, tak na metodologické úrovni limitujeme naši schopnost efektivně interpretovat artefakty. Je zřejmé, že některé prehistorické zákazy uniknou naší pozornosti. Nikdy se například nedozvíme, zda mohl pravěký lovec jíst ulovenou zvěř sám nebo ji musel sdílet s dalšími členy společnosti. Popřípadě, zda bylo pro ženy zakázáno provádět určité úkony v době menstruace.

Tabu je kluzký termín s variabilním využitím. Někteří spojují tento termín se silným strachem z nebezpečí, které doprovází daný přestupek. Jiný tento termín spojují se zvláštní ambivalencí, při které je osoba zároveň přitahována a odrazována od tabuizovaného objektu (Fowles 2008, 15-20). Ve výsledku je možné, že jakékoliv zobrazování a ztvárnění mimozemských civilizací bylo zakázáno a proto se objevuje jen několik málo artefaktů, které pseudoarcheologové spojují s tímto fenoménem. Daleko pravděpodobnější je ale fakt, že tzv. kosmonauté a mimozemšťané jsou jen imaginací autorů pseudo-vědních děl, protože například takový skafandr znají z dnešní doby. A pokud se v pravěku objevila soška, jejíž oděv připomíná skafandr, musí to nutně znamenat, že kultura, která vytvářela takové sošky, přišla do kontaktu s vyspělou civilizací. Již si však nepřipustí, že se může jednat o rituální oděv či tradiční oděv, který připomíná skafandr, ale ve skutečnosti se jedná o něco zcela odlišného.

Již jsem nastínil, že návštěvníci z vesmíru by mohli vypadat jinak než lidé. To souvisí s morfologickými vlastnostmi movitých artefaktů. Společným jmenovatelem by mohla být korelace v podobě znázornění podezřelých postav. Například rozdílná výška jednotlivých postav, které mohly být vnímány jako nadpřirozené nebo mohl být skutečně daleko vyšší, než lidé v pravěku. Dalším faktorem může být rozdílný počet prstů, nebo celkově rozdílná morfologie oproti lidem. Mimozemské civilizace nemusejí nutně připomínat humanoidy, tj. druhy které mají základní tělesné rysy obvykle stejné jako člověk. V neposlední řadě nemusí být naše atmosféra dýchatelná a pro přežití na Zemi by potřebovali určitý druh skafandru, podobně jako jej používají kosmonauti, když se vydávají do volného vesmíru. V ideálním případě by tedy vyobrazení mimozemského návštěvníka v paleolitickém umění mohlo vypadat jako výrazně vyšší či výrazně menší postava ve skafandru, či jiném ochranném obleku nebo s rozdílnou morfologií oproti lidem. Hlavním problémem takové bádání ovšem zůstává stylizace artefaktů a umění: *„Podmínky pro tvoření artefaktů jsou přírodní (materiálové a energetické), společenské a ideologické. Lidé se snaží zabezpečit svoje podmínky pro tvorbu. Tyto podmínky jsou různě strukturovány a z toho v každé konkrétní situaci vyplývá význam jednotlivých druhů (skupin) podmínek. Protože strukturování podmínek není náhodné případ od případu, lze vystopovat určitá pravidla a směr. Nejmarkantnější jsou změny v symbolických systémech, které jsou počínaje mladším paleolitem všudypřítomné. Tvoří většinu toho, co archeologové*

sledují. *Symbole jsou arbitrární a jejich vazba na symbolizované je proto velmi volitelná; změna nemusí mít žádný racionální důvod*“ (Neustupný 2010, 41-44). Pokud budu ignorovat kulturní a sociální kontext jednotlivých movitých artefaktů, jistě se mi podaří identifikovat hned několik mimozemských návštěvníků jak ve skalním umění, tak při analýze antropomorfních plastik, které pseudoarcheologové prezentují jako pravěké kosmonauty.

Další problematika spočívá v požití psychotropních látek při znázornění podezřelých postav. Například výše zmíněná odlišnost v počtu prstů, může být způsobena právě touto praktikou. Četné příklady použití drog v pravěku ukazují, že drogy mohly sehrát důležitou společenskou roli. Například víme, že květiny spojené s pohřby neandrtálců měly psychoaktivní vlastnosti. Otázkou není, zda byly drogy používány v pravěku, nýbrž do jaké míry a za jakých podmínek. Prehistorické skalní umění a vyobrazení šamanů naznačuje, že lidé používali omamné látky po tisíce let. Některé teorie dokonce pracují s předpokladem, že omamné látky mohly sehrát evoluční roli v našem mentálním vývoji (Sherratt 1996). Po požití omamných látek a navození jiného stavu mysli je možné vidět různé věci. Když v takovém stavu bude jedinec tvořit malby či keramické sošky, může ho jeho fantazie inspirovat k vytvoření artefaktu, který se současným pseudo-vědcům může zdát jako ztvárnění mimozemského návštěvníka. Odlišný problém v interpretaci nastává při zapojení hierarchie a perspektivy do analýzy skalního umění. Výše zmíněné znázornění vyšší a menší postavy může znamenat několik věcí, i když jsou postavy ve skutečnosti podobně vysoké. Pokud využijeme perspektivu, pak vyšší jedinec bude blíže a pokud zdůrazníme důležitost na základě hierarchie, tak vyšší jedinec bude důležitější. Jistě stojí za to si takových faktorů všimnout jako polytetické struktury, ve spojení s dalšími popsány nápadnostmi v předchozích odstavcích.

V knize *Teorie archeologie* se píše: „*V paleolitu se jasně vyčleňují dvě fáze vzniku člověka: období staršího a středního paleolitu a období od mladšího paleolitu. V první fázi není ještě plně vytvořena struktura sociálního světa: ideologický podsvět chybí téměř úplně, podsvět prostředků a institucí je v počáteční formě. Zejména chybí takové výrazné jevy jako je náboženství a umění. Ačkoliv nějaké rudimentální symboly musely existovat v rámci exprese. V druhé fázi (od mladšího paleolitu) je už celý sociální systém plně vytvořen stejně jako v současnosti (podsvět prostředků,*

institucí a textů“, (Neustupný 2010, 43). Svět staršího paleolitu se vůči středopaleolitickým neandrtálcům výrazně liší a archeologicky jej máme doložen jen velmi málo doklady o sociálním a symbolickém světě. V mladším paleolitu máme sice více dokladů o vývoji společenských vztahů, ale stále jsme spíše odkázáni na teoretické modely. Sociální světy a intencionální výrobu jednoduchých artefaktů lze nalézt i u jiných živočišných druhů. Například u divokých šimpanzů je zdokumentováno mnoho případů výroby jednoduchých artefaktů za účelem obstarání potravy v sociálním kontextu. Primáti se učí využívat zbytky materiálů z předchozí činnosti a starší jedinci učí mladší jedince používat nástroje a rozvíjet znalosti o jejich používání (Fragaszy et al. 2013; Stewart et al. 2011).

Lidé také mohli vytvářet artefakty, které mohou připomínat mimozemské artefakty. Kromě samotných artefaktů mohly přejímat symboly a znaky, které mohly používat mimozemské civilizace a přenesly se do keramického komplexu pravěkých civilizací či výtvarného ztvárnění. To je další možnost studia vyobrazení a ztvárnění symbolů v pravěku s návazností na mimozemské civilizace. Pravěké populace tím mohly vyjadřovat určitý způsob uctívání či se snažily přiblížit k těmto mimozemským civilizacím. V mladších dobách se informace o mimozemské civilizace mohou slévat s vyobrazením idejí jednotlivých kulturních komplexů vyjadřující již vlastní ztvárnění nadpřirozeného světa. Samotné interpretace kultu a náboženství jsou pro archeologii velmi problematické, hlavně kvůli tomu, že archeologové zatím probádali tyto oblasti velmi málo a ještě méně pro nejstarší etapy minulých kultur. Jedním z prostředků, pomocí kterých se jednotlivci obrací za svým životem, je uvědomování minulosti, která je zásobárnou idejí. V tomto směru člověk používá prostředky věčné povahy (artefakty), i povahy nevěčné (symboly, znaky; Neustupný 2010, 47). Pokusím se při syntéze vycházet z co největšího spektra dostupným informací, které jsou pro téma náboženství a kultu v pravěku obecně přijímaná. Hlavním problémem je to, že jsem ovlivněn dnešním světem, který běžně do určité míry přijímá koncept mimozemského života. Primárně se jedná o sci-fi koncepty a pop kulturu dnešní doby. Je mou povinností analyzovat artefakty nezaujatým okem a správně interpretovat informaci, která se mi u každého artefaktu naskýtá. Není možné, abych retrospektivně interpretoval artefakt tak, aby nesl takovou informaci, jakou bych si přál vidět. S tím souvisí i problematika symbolů, na které při své analýze mohu narazit. Profesor Neustupný definuje symboly takto: „*Arbitrárnost symbolů a znaků představuje*

v archeologii značnou překážku pro rekonstrukci minulého vědomí na základě archeologických pramenů. Je třeba rozlišit, co symbol zobrazuje (například obrázek ryby, slunce), od toho, co symbolizuje (například ryba v křesťanském náboženství, jantarové a perleťové „sluneční“ disky ve středoevropském eneolitu). Symbol na artefaktu může mít jakýkoliv smysl, který z jeho formy nelze uhodnout. Kromě toho se symbol může měnit v čase a také regionálně. Výklady smyslu symbolů, které vycházejí ze zobrazeného a postupně se snaží na tomto základě dešifrovat, jsou obvykle čirým subjektivismem (který někdy „vyjde“, protože je směřován ke známému cíli“; (Neustupný 2010, 64).

Movité artefakty prezentované pseudoarcheology jsou často interpretované jako tzv. artefakty mimo místo (z *anglického originálu: out-of-place artefact*). Tento termín je jen zřídka užíván historiky a vědci, ale ve velké míře ho používají právě zastánci teorie archeoastronautiky, kreacionisté a nadšenci do paranormálních jevů (Stromberg – Heinrich 2004, 26-30). V našem prostředí by se v širším slova smyslu dalo hovořit o intruzi. Jedná se o artefakt s historickými, archeologickými nebo paleontologickými vlastnostmi v neobvyklém kontextu, který popírá konvenční chronologii tím, že je „příliš pokročilý“ pro kulturní vrstvu ve které byl nalezen. Civilizační úroveň pro vytvoření takového artefaktu musela být mnohem vyšší, než jaká byla civilizační úroveň populace v dané době. V souvislosti s tímto předpokladem bych rád podotknul, že analýza artefaktů bude pojednávat o období hotového, úplného člověka v posledních 40 000 letech. Jednotlivé artefakty jsou podobně jako u kapitoly nemovitých artefaktů seřazené do tabulek. Druhá tabulka (tab. 2), sestává z movitých artefaktů, které jsou spojené s potenciálně rozdílnou morfologií a možnými napodobeninami mimozemské technologie. Třetí tabulka (tab. 3), je výčtem lokalit skalního umění s potenciálním vyobrazením podezřelých bytostí.

Název	Země	Datace	Kontext	Materiál	Uložení	Zdroje
Plastika Dogú	Japonsko	10000-400 př. n. l.	zoomorfní a antropomorfní plastiky	keramika	Tokijské národní muzeum	(Nakajima 1943)
Plastiky kultury Vinča	střední a jihovýchodní Evropa	5700-4500 př. n. l.	zoomorfní a antropomorfní plastiky	keramika	Srbské národní muzeum	(Suciu 2011)
Plastiky z Iráku	Irák	5000-4500 př. n. l.	antropomorfní plastiky	keramika	Irácké národní muzeum	(Hall - Woolley 1927)
Egyptská žárovka	Egypt	1500-350 př. n. l.	mytologické vyobrazení	kámen	Chrámový komplex Dendera	(Allen 2000; Wilkinson 2003)
Protáhlé lebky	Peru; Egypt; Kavkaz	písemně doloženo od 400 př. n. l.	umělá lebeční deformace	kost	Paracaské vlastivědné muzeum	(Tiesler 2013)
Amulety ve tvaru letadel	Kolumbie	1000 n. l.	kolekce artefaktů kultury Quimbaya	zlato	Muzeum zlata	(Habeck 1995)
Pacalova náhrobní deska	Mexiko	650 n. l.	náhrobní deska	kámen	Muzeum Palenque	(Miller - Taube 1993)
Křišťálová lebka	Belize	polovina 19. století	údajný artefakt předkolumbovské Ameriky	křišťál	Britské muzeum	(Jenkins 2004; Sax et al. 2008)
Artefakt Coso	Kalifornie - USA	1920	geoda obsahující zapalovací svíčku	horninové těleso	neznámé; možné zničení	(Stromberg - Heinrich 2004)

Tab. 2: Tabulka movitých artefaktů, které jsou podle teorie archeoastronautiky asociovány s mimozemskými civilizacemi.

Název	Země	Datace	Kontext	GPS souřadnice	Zdroje
Tassili	Alžírsko	12000 př. n. l.	vyobrazení každodenních lidských činností	25.75,8.25	(http://www.africanworldheritagesites.org)
Charama	Indie	10000 př. n. l.	šamané; geometrické formy	-	(Drolia 2014)
Val Camonica	Itálie	8000-1000 př. n. l.	vyobrazení každodenních lidských činností	45.933333,10.266667	(Anati 1994)
Kaňon Segó	Utah, USA	6000-100 př. n. l.	antropomorfní mužské vyobrazení	38.16691,-109.75966	(Holloway 2014)
Wandjina	Austrálie	4000 př. n. l.	motivy oblačných a deštných duchů	-16,126	(Flood 1997)
Toro Muerto	Peru	500-1000 n. l.	zoomorfní petroglyfy	-16.222222,-72.507778	(Bergh 2012)

Tab. 3: Tabulka lokalit skalního umění, které je podle teorie archeoastronautiky asociováno s mimozemskými civilizacemi.

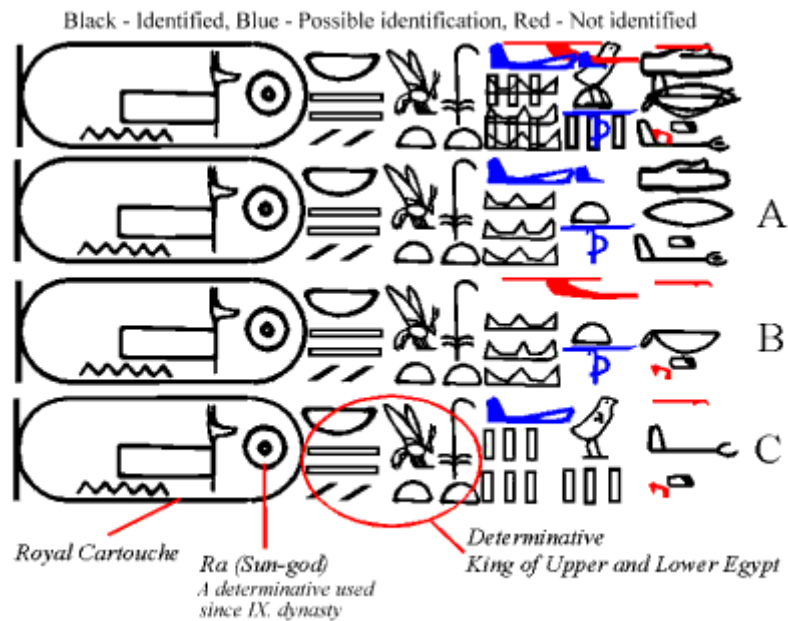
2.3.2.3. Písemné prameny a ikonografie spojená s pseudoarcheologií

V neposlední řadě je možné se setkat s písemnými prameny či ikonografií, která podle pseudoarcheologů popisuje či znázorňuje událost spojenou s kontaktem mimozemských civilizací. Z písemných pramenů se jedná zejména o sumerské texty, které analyzoval a podle něj „správně“ popsal Zecharia Sitchin ve své knize (*Sitchin 2015*). Podrobně tuto tematiku zpracoval Dr. Michael S. Heiser. Téměř všechno co pseudoarcheologové říkají o Anunnaki² je nepravdivé, což není překvapující, jelikož kopírují a vkládají téměř všechno z knih Zechariho Sitchina. Více informací o chybách v překladu sumerských a akkadských textů lze nalézt v díle M. S. Heisera (*2001*). Dalším písemným pramenem je Bible, která podle Dänikena popisuje kontakt s mimozemskou civilizací. Konkrétně se jedná o kapitolu ze starého zákona, kdy je Ezekiel svědkem přistání vesmírné lodi? (*Däniken 1995, 69*). Zajímavostí je vyobrazení helikoptéry na egyptských hieroglyfech v chrámu Setiho I. ve městě Abydos (*obr. 7, 8; Thierry 1998*). V tomto příkladě se jedná o překrývání hieroglyfů v čase. V přeneseném slova smyslu, lze takovou situaci označit jako palimpsest.

Obr. 7: Údajné vyobrazení helikoptéry a vznášedla na egyptských hieroglyfech. (zdroj: Thierry 1998).

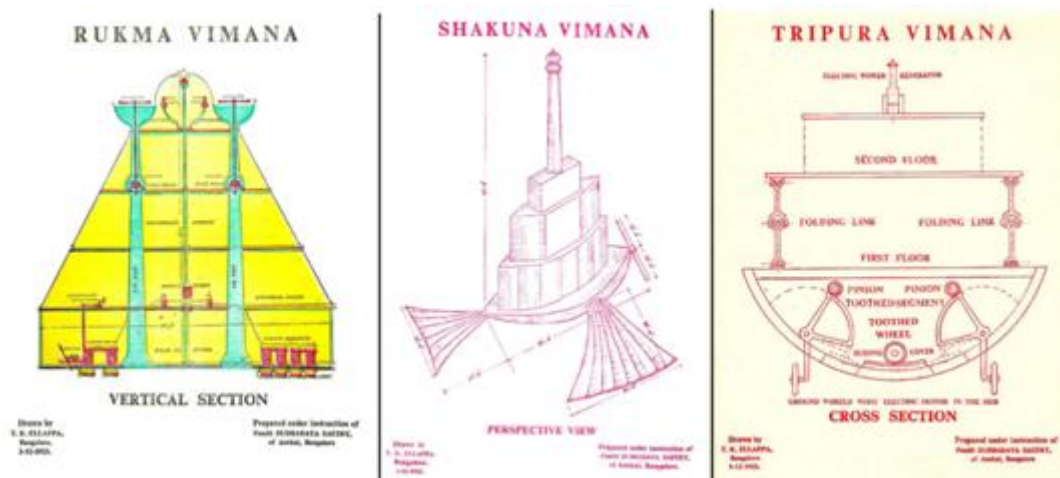
² Anunnaki jsou skupinou sumerských a akkadských božstev (Black – Green 1992).

Obr. 8: Interpretace překrývání hieroglyfů v chrámu Setiho I. (černá – identifikováno; modrá – možná identifikace; červená – neidentifikováno; zdroj: Thierry 1998).

Dalším písemným pramenem, který je prezentován ve spojení s mimozemskými civilizacemi jsou Indické Vimány. Jedná se o mytologický létající palác nebo vůz popisovaný v hinduistických textech a sanskrtských eposech (*Monier-Williams 1899*). Jde o mytologické texty, paláce bohů, které mohou létat a při prozkoumání některých z Vimánů dojdeme ke zjištění, že měli podobu paláců se zahradami, terasami a zlatými schodišti. Z lingvistického hlediska, slovo Vimán se postupně transformovalo na cokoliv, co by mohlo létat a to buď v mytologii nebo ve skutečnosti (*Childress 1991*). Ale na místo popisu Vimánů ve védských textech se zastánci teorie archeoastronautiky zaměřují na interpretace Vimánů z falešných textů nazývaných Vimanika Shastra (*Josyer 1973*). Tyto texty jsou překladem původních sanskrtských eposů, doplněných o ilustrace létajících paláců, které nejsou v žádné z indických textů. Jedná se o pokus popsat jednotlivé paláce očima leteckého a mechanického inženýrství. Ale jedná se jen o smyšlené plány, popisované jako „chudé výmysly“, na základě kterých se nás pseudoarcheologové snaží přesvědčit, že Indické mytologické texty obsahují záznam o setkání s mimozemskou civilizací (*Mukunda et al. 1974, 5-12*). Zajímavostí je, že se jedná o smyšlené interpretace vyvozené na základě smyšlených plánů. Ale jak jsem již popsal v předchozích kapitolách, čím zajímavější příběh, tím lépe se prodává široké veřejnosti. V případě

Indických Vimánů se ale jedná o méně známou problematiku. Pro představu jsem přiložil několik údajných plánů létajících paláců z knihy Vimanika Shastra (obr. 9).

Obr. 9: Výběr plánů létajících paláců z Vimanika Shastra (zdroj: Josyer 1973).

Dalším písemným pramenem, mimo Ezekielova vozu, který pseudoarcheologové rádi prezentují, jsou mýty o obrech, tzv. Nephilimech. V biblickém kontextu se popis může vykládat jako „synové boha“ a „dcery lidské“ před potopou, podle Genesis 6:4. Hebrejský termín „Nephilim“ se také dá interpretovat jako „padlý“ a objevuje se v kapitole Ezekiel 32:27. Dále se lze v některých verzích Bible setkat s volnějším překladem jako „obři“ a v některých verzích Bible zůstává termín nepřeložen (Hendel 1987, 22). Ale pokud se pokusím analyzovat jak pseudoarcheologové pracují s problematikou obrů v mytologických a biblických textech nastává jeden problém. Tím problémem je, že mnoho pseudoarcheologických textů pracuje s mytologickými texty, jako by se jednalo o přesné záznamy minulosti a na základě toho pak vyvozují své závěry. Nejlepším příkladem jsou právě mýty o obrech. Konkrétně se jedná o část první knihy Mojžíšovi, tedy Starého zákona: *„Stalo se pak, když se počali množiti lidé na zemi a dcery se jim zrodily, že vidouce synové Boží dcery lidské, any krásné jsou, brali sobě ženy ve všech, kteréž obdivovali. Obrové pak byli na zemi v těchto dnech; ani i po tom, když vcházeli synové Boží k dcerám lidským, ony rodily jim. To jsou ti mocní, kteří zdávna byli, muži na slovo vzatí“* (Bible, Gn 6:1-4). Část Starého zákona, prezentují jako jeden z příběhů o bozích, kteří sestupují na Zemi a spojují se s lidmi. Uvádějí další zdroje jako Norskou a Řeckou mytologii a používají je jako analogie příběhů bohů nebo synů bohu sestupující z Olympu či Valhaly a přicházející za dcerami lidskými,

produkcující potomky, obry podobné těm, které vylíčil příběh Davida a Goliáše (*Däniken 1995, 65-75*). Do značné míry souhlasím s tím, jak začínají s interpretací těchto textů. Existuje mnoho textů z celého světa, které jak se zdá vyprávějí o stejných událostech. Kvůli podobné podstatě tématu není moudré je odmítnout jako společnou myšlenku, která by se mohla rozvinout u nezávislých kultur. Myslím, že právě toto téma by bylo vhodné analyzovat do větší hloubky. Ale jedná se spíše o analýzu písemných pramenů, lingvistickou podstatu věci a stopování vývoje jednotlivých mytologických příběhů v různých kulturách, které mají podobný základ. Pseudoarcheologové dávají jasně najevo, že věří, že mimozemšťané (bohové), přišli na zem v dávné minulosti a měli sexuální vztah s lidskými ženami, protože bohům přišli atraktivní. V dalších částech tuto myšlenku rozvíjejí příběhem o Lámechovi a jeho manželce, s tím, že se jednalo o umělé oplodnění, které provedli obři (bohové/mimozemšťané) těsně před potopou. Jak jsem popsal výše, do jisté míry souhlasím s určitou strukturou o mýtech, které vypovídají o obrech v rozdílných kulturách. Je třeba další analýzy pramenů. Ale snažit se vykonstruovat interpretace o umělém oplodnění v minulosti, kterou popisují jen biblické texty je více než nepravděpodobné. Dänikenova představa anděla je spíše dána jeho představivostí, než popisem starověkých textů. Je zřejmé, že starověké kultury, včetně autorů textů zahrnutých v Bibli. Věřili, že andělé (synové boží; obři) mohli mít pohlavní styk s lidskými ženami. Jednotlivé prvky těchto příběhů jsou běžné u dávných kultur, které se mohou náhodou shodovat. Ale konzistentní podrobnosti o těchto zprávách pseudoarcheology příliš nezajímají. Pokud něco podporuje myšlenku, že příběhy z Bible jsou pravdivé, jsou to zvláštní podrobnosti těchto příběhů, které jsou geograficky různorodé v příbězích v Severní a Jižní Americe, na Středním východě, Asii, Evropě a Africe. Myšlenka nephilimů je zvláštní, ale představa, že texty které je popisují, jsou ve skutečnosti mimozemské civilizace ovlivňující pravěké kultury, nekoreluje s dostupnými důkazy. To je také pravděpodobně důvod, proč pseudoarcheologové zkreslují důkazy, aby dokázali svou pointu.

Kromě těchto interpretací se objevují i další písemné a ikonografické prameny, které jsou pseudoarcheology často prezentovány. Jedná se o některé obrazy ze středověku. V určitých částech obrazu se podle zastánců teorie archeoastronautiky objevuje něco, co vypadá jako UFO (z *anglického Unidentified Flying Object = neidentifikovaný létající předmět*). Prezentují objekty vznášející se na

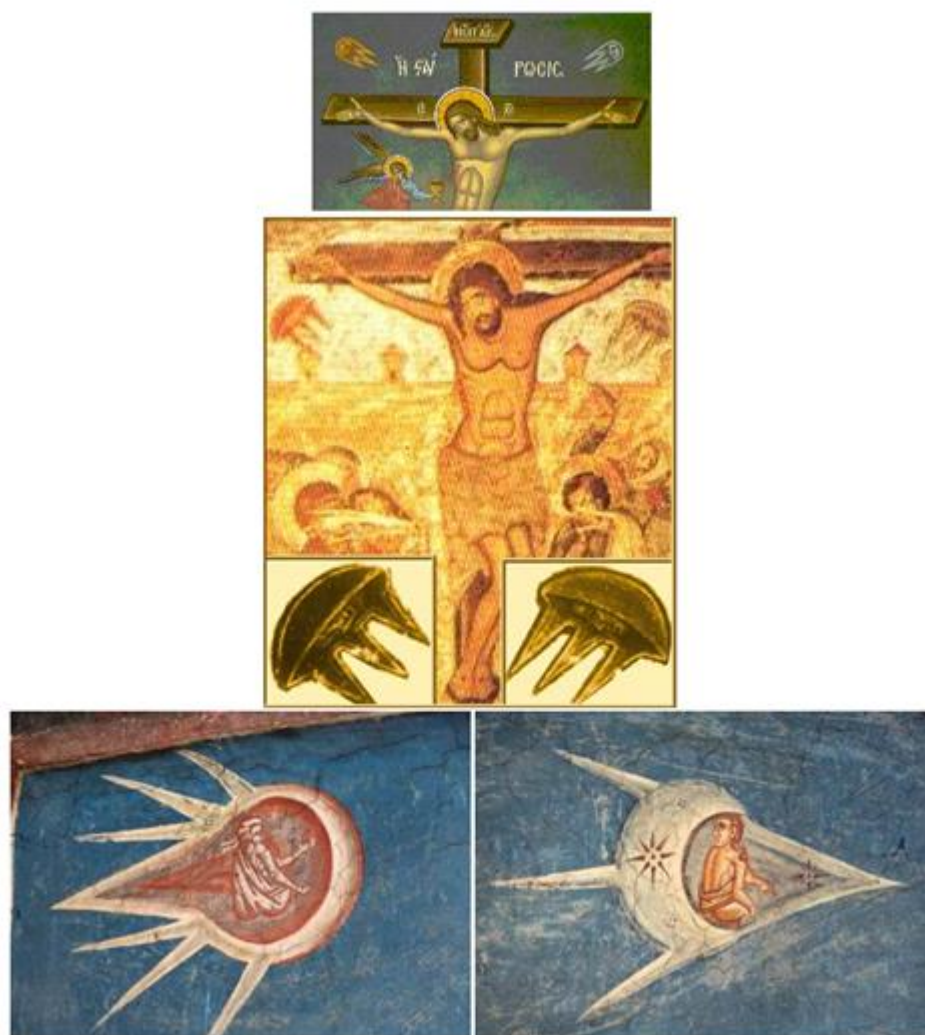
obloze, obvykle nad Pannou Marií nebo nad Ježíšem na kříži. Dále popisují kompletní scénérie, které zachycují vesmírné lodě. Jedním z takových případů je obraz: Madona a svatý Giovannino (*obr. 10*). Tento obraz je vystaven v Sala d'Ercole v Palazzo Vecchio ve Florencii. V pozadí je možné vidět jasnou představu o tom, co se jeví jako letící UFO, zatímco muž stojící na kraji údajně hledí na podivný létající objekt na obloze. Obraz má zachycovat tuto pasáž s Bible: „...a v té krajině byli pastýři pod širým nebem a v noci se střídali v hlídkách u svého stáda. Náhle při nich stál anděl Páně a sláva Páně se rozzářila kolem nich. Zmocnila se jich veliká bázeň. Anděl jim řekl: Nebojte se, hle, zvěstuji vám velikou radost, která bude pro všechny lid. Dnes se vám narodil Spasitel, Kristus Pán, v městě Davidově“ (Bible, Lk 2:8).

To co opravdu demystifikuje tento obraz je ukázka dalších obrazů, které líčí stejnou scénu. Další obrazy mají stejného pastýře, obvykle se psem, a obvykle s rukama zakrývající si oči. Dále se obvykle zobrazuje anděl vystupující z oblaku lemovaným světlem. Ve starších zobrazeních se objevuje i v podobě mraku, jako v této scéně i zlatými paprsky. Někdy je anděl zobrazován jako velká slza na obloze, jindy se zobrazuje jako trhlina na obloze, kde ale není vidět anděl. Můžeme tedy říci, že obraz Madony s dítětem lze bezpečně identifikovat jako scénu oznámení příchodu Spasitele, jak je popsáno v Lukášově evangeliu (*Cuoghi 2003*). Jednotlivé prvky na rozdílných obrazech se můžou lišit ale spíše než o vesmírnou loď se jedná o projev stylizace umělce.

Obr. 10: *Madona a svatý Giovannino.* (zdroj: Coughi 2003).

V druhém případě pseudoarcheologové prezentují obrazy Ježíše na kříži (obr. 11). Jedná se o malbu, kterou pseudoarcheologové rádi prezentují ve spojení s mimozemskými civilizacemi. Obvykle prezentována ve velmi špatné kvalitě obrazu, takže nejsou dobře vidět detaily. Když se ale podíváme pozorně, můžeme vidět, že objekty prezentované jako vesmírné lodě, mají odlišné tváře a ve skutečnosti představují slunce a měsíc. Slunce a měsíc jsou konstantně znázorňovány s lidskými vlastnostmi, někdy mají jen tváře, jindy mají lidská těla. Tento koncept byl přenesen z pohanských uměleckých děl z Říma. Římsko-katolická církev pak jednoduše pokračovala v této tradici a symbolizuje slunce a měsíc v kresbách. Slunce a měsíc většinou hledí směrem ke kříži, což má reprezentovat svědectví ukřižování (Cuoghi 2003). Množství obrazů, které zobrazují scénu ukřižování takovým způsobem, že se jedná o slunce a měsíc, by mělo stačit, aby si pseudoarcheologové nemysleli, že jde o vesmírné lodě.

Obr. 11: Vyobrazení ukřižování; stylizace slunce a měsíce. (zdroj: Coughi 2003).

Tato kapitola je spíše exkurzem do umění, ikonografie a písemných pramenů. Myslím si, že jako archeolog bych neměl opomenout i tento typ artefaktů, i když se nejedná přímo o zájem archeologů. Historie a archeologie je dle mého názoru v některých případech neoddělitelná, stejně jako archeologie a stavebně-historický průzkum v jiných případech. Mělo by se jednat o spolupráci mezi jednotlivými disciplínami a společnými silami dojít ke srozumitelné a více stranami přijímané interpretaci dané problematiky. Nemělo by se jednat o žabomyší války mezi obory, nýbrž o symbiózu mezi obory. Jeden člověk není schopen obsáhnout informace ze všech přidružených oborů, kterých archeologie využívá pro formulování interpretací.

Na konec této kapitoly je třeba podotknout, že existuje mnoho dalších pramenů, které pseudoarcheologové prezentují. Uvedl jsem jen tyto dva nejznámější případy umění, u kterých je zcela jasně vyobrazená událost, když je dotýčný

obeznámen s kontextem. Téměř všechny údajné případy vyobrazení UFO v umění a dalších pramenech pochází ze středověkého umění a je pro to dost dobrý důvod. Většina laiků, ale troufám si říci i odborníků si není vědoma pravidel symboliky byzantského nebo středověkého umění a jsou proto snadnou kořistí pro teorii archeoastronautiky. Přiložená tabulka je výtahem nejčastěji prezentovaných písemných pramenů a ikonografie pro účely pseudoarcheologů (tab. 4).

Název	Země	Datace	Kontext	Zdroje
Anunnaki	Irák	4000-2000 př. n. l.	mytologie sumerských a akkadských bohů	(Heiser 2001)
Hieroglyfy	Egypt	3000 př. n. l.	vyobrazení moderní helikoptéry	(Thierry 1998)
Vimány	Indie	1500-500 př. n. l.	mytologické vyobrazení božských paláců	(Mukunda et al. 1974)
Nephilim	-	900-100 př. n. l.	biblické mýty o obrech	(Bible, Gn 6:1-4)
Ezekielův vůz	-	900-100 př. n. l.	první popis vesmírné lodě	(Däniken 1995, 69)

Tab. 4: Tabulka písemných pramenů a ikonografie, které jsou podle teorie archeoastronautiky asociovány s mimozemskými civilizacemi.

2.4. Shrnutí teoretických předpokladů

Po shrnutí nemovitých i movitých artefaktů, písemných pramenů a skalního umění v jeskyních a otevřené krajině, které jsou pseudoarcheology prezentovány ve spojení s mimozemskými civilizacemi, dojdeme k počtu 31 případů pramenů. Z toho 7 případů nemovitých artefaktů, 11 případů movitých artefaktů, 5 případů z písemných pramenů a ikonografie a 8 případů skalního umění. Pokud připočteme i 4 potenciální případy z Čech a Moravy, výsledkem je 35 potenciálních pramenů. V celosvětovém měřítku se nejedná o velký soubor pramenů a je pravděpodobně, že jsem do souboru nezapočítal kompletní soubor pramenů prezentovaných pseudoarcheology. Pokud tedy započítám i chybějící prameny, řekněme, že celkový počet pramenů bude kolem 50 pramenů. Kdyby se počet navýšil o několik dalších desítek, je pravděpodobné, že neexistuje více jak 100 pramenů na kterých pseudoarcheologové prezentují své závěry. V dalším zpracování by jistě stálo za to, odvodit četnost pseudoarcheologických artefaktů například dle rozlohy. Mým prvotním záměrem bylo vypočítat takovou četnost na základě výskytu pramenů v jednotlivých státech. Ale v tomto případě jde o velmi arbitrární výpočet, který by byl globálně nesrovnatelný z důvodu rozdílné rozlohy jednotlivých států. Mohlo by se

využít například více neutrálnějšího postupu a počítat distribuci pseudoarcheologických nálezů na km². Jde o možnosti další práce s artefakty, na které v této práci bohužel není dostatek prostoru.

Jsme potomci návštěvníků z vesmíru? Byl ohnivý Ezekiélův vůz opravdu létající talíř? Sloužily pyramidy v Egyptě jako body v krajině pro návštěvníky z jiné planety? Byla Mojžíšovi a jeho lidem dána mana z části komety, ze které se poté stala planeta Venuše? Vlastnili staří Babyloňané elektrická světla? Podobné otázky upoutaly pozornost milionů lidí a vyvolávají spíše hostilní přístup k diskusi u akademiků. Mnoho studentů, od umění, přes inženýrské obory, po zoologii vnímá interpretace a metody těchto pseudoteorií spíše populární formou. Nicméně tento fenomén od svého vzniku pronikl na většinu úrovní akademického prostředí a popularita těchto tvrzení je těsně spjata se znepokojením akademiků. Studenti archeologie i široká veřejnost jsou alespoň z části obeznámeni s metodikou práce archeologů, což podle nich obecně znamená oprašování prachu a pavučin štětcem z „obrázku“ pomalého vzestupu člověka od barbarství k moderní době. Je snadné se vysmívat, jak to pseudo-vědci často dělávají, snaže archeologů, kteří stráví většinu svého života skládáním chronologie keramiky jedné kultury, či historikům, kteří prezentují již stou interpretaci pádu říše římské. Takové závěry a úspěchy jsou opatrně formulované jazykem akademiků a jen málokdy povšimnuté laikem (*Legrand – Wayne 1975, 359-361*).

V některých případech dodnes zůstává mnoho „tajemství“ o minulosti. Občas neexistuje žádný exaktní důkaz jak mezeru v příběhu o minulých populacích vyplnit. V jiných situacích jsou důkazy, proč se určitá událost stala nejednoznačné a akademici se spoléhají na „možná“, „snad“ a „může mít“ místo „musí“ a „stalo se“. Stejně jako jsou historické romány více populární a tedy lepším nástrojem při formulování představy široké veřejnosti o minulosti, než rozsáhlé svazky katalogů artefaktů. Jsou prezentace pseudo-vědců, jakým je například Erich von Däniken založené na podobném přesvědčování. Takové „zvláštní“ interpretace nabízejí zalíbení hodnou představu o skutečnosti, že je možné zavrhnout důkazy prezentované odborníky a poskytnout jednoduché řešení každé záhady v podobně jednoduché odpovědi: „Jednalo o kometu či kosmonauta“. Pseudoarcheologové s oblibou citují obskurní zdroje, skládají stovky faktů pochybné přesnosti či

relevantnosti, tak aby výsledek vyšel, jak bylo předem naplánováno (Legrand – Wayne 1975, 362).

Můžeme tedy říci, že základním teoretickým předpokladem pseudoarcheologů a obecně pseudo-vědců zabývajících se problematikou teorie archeoastronautiky je, že většina pravěkých kultur a civilizací byla ovlivňována mimozemskými civilizacemi. Na základě takového předpokladu se poté hledají jednotlivé artefakty, které by mohly vypovídat o událostech spojených s takovým jevem. Ke správné formulaci historických a prehistorických událostí nám slouží teoretické modely: *„Archeologie má svá zavedená pravidla a postupy, které je třeba dodržovat při práci s prameny. Jedním z prvků archeologické teorie, je zkoumání toho, jak mohla minulost vypadat ve své živé formě. Takovou formu ovšem nemůžeme na základě archeologických pramenů přímo pozorovat. K tomu nám slouží teoretický model. Modelujeme minulost a po úspěšném testování archeologickými prameny můžeme interpretovat, jak mohla minulost vypadat“* (Neustupný 2010, 23). Výše formulované teoretické předpoklady, mají za cíl poukázat na formální vlastnosti artefaktů, které lze bez dalšího kulturního a sociálního kontextu využít pro propagaci pseudoarcheologických teorií. V následujících kapitolách je mým cílem popsat movité a nemovité artefakty prezentované pseudoarcheology i s jejich závěry k jednotlivým artefaktům a kriticky je zhodnotit.

3. Komparativní kritické hodnocení pramenů

Následující kapitola má za cíl kritické zhodnocení skalního umění, movitých, nemovitých a písemných pramenů na základě teoretických předpokladů popsaných v předchozích kapitolách. Nejprve se zaměřím na kritickou komparaci nemovitých artefaktů, dále na skalní umění a v neposlední řadě popíši movité artefakty ve snaze rozluštit struktury, které by mohly přispět k dalšímu poznání tohoto fenoménu. Snažím se k tomuto úkolu přistupovat co možná nejstřízlivěji a využít co možná nejvíce dostupných pramenů pro správnou interpretaci.

3.1. Nemovité artefakty

Kategorie nemovitých artefaktů sestává ze sedmi případů, které pseudoarcheologové rádi prezentují. Jedná se o nejčastěji prezentované artefakty v populární literatuře, televizních pořadech a internetových portálech. Popularita těchto artefaktů je dána zejména jejich monumentálností a faktem, že je většina známá pro širokou veřejnost svou mysteriózností a z archeologického hlediska neustálenou interpretací o technologii vzniku a účelu. To je také hlavní důvod, proč si je zastánci teorie archeoastronautiky vybírají jako cíl pro své závěry. Myslím si, že nechápou nebo nechtějí pochopit, jak tyto stavby vznikly. Automaticky usuzují, že se jedná o dílo mimozemských civilizací a nechtějí kulturám, které stojí za vznikem těchto stavem připsat dostatečný kredit, protože podle nich byly přeci jenom primitivní a nedokázaly by se svými znalostmi stavitelství a matematiky vybudovat tak monumentální či jedinečné stavby.

3.1.1. Pyramidový komplex v Gíze

Pro pseudoarcheology se jedná o velmi důležitý pramen a souhrnně o něm píše následující: *„Možná nejznámější a nejzákladnější megalitickou strukturou na celém světě je Velká pyramida v Gíze. Obrovská velikost a váha kamenů, vynásobená jejich počtem, dělá jednu věc jistou: stavba Velké pyramidy zůstává jedním z největších zázraků architektonického inženýrství. Existují nejrůznější teorie o tom, jak byla Velká pyramida v Gíze postavena – tolik teorií, že stačí jen sedět a kroutit hlavou. Tyto teorie indikují návštěvu mimozemských civilizací a levitaci bloků za pomoci nějakého zvukového systému. Aby se skutečně mohlo pohybovat obrovským množstvím kamene, muselo být levitováno, přesunuto vzduchem pomocí nějakého zařízení. Možná i ručního zařízení v podobně paprskové zbraně“ (Däniken 1995, 117-136).*

Existuje jedna lokalita, na které se můžeme přiučit o metodách zpracování kamenů. Jedná se o tzv. nedokončený obelisk. Obelisk vyrobený ze žuly o váze 1000 tun. Zůstal opuštěný v dole z důvodu vzniklé trhliny v polovině obelisku (*obr. 12*). Nedokončený kámen nám dává možnost, nahlédnout na techniky použité při řezání a tvarování žuly, stejně jako dalších kamenů. Na stranách je vidět, jak byl tento kámen oddělen od podloží lomu. Každý z týmu dělníků měl vymezený svůj úsek a drtil

kámen pomocí dioritu. Takové stopy po opracování lze nalézt nejen v tomto lomu ale i na dalších místech v Egyptě. Tento způsob opracování byl zřejmě pomalý a odstraňoval jen malé množství žuly, ale nakonec se na každé pracovní stanici objevily úseky (*obr. 12*), které se po dosažení dna téměř spojily, dokud nebyl materiál podepřen jen tenkou páteří. Pak bylo již snadné odlomit výsledný produkt pomocí pák. Lidé, kteří vytvořili sochy Moai na Velikonočním ostrově, používali velmi podobné metody pro těžbu kamene, stejně jako další kulturní celky po celém světě (*Tyson 1999*).

Obr. 12: Nedokončený obelisk; stopy a technika opracování. (zdroj: Tyson 1999).

Poté co byl kámen zhruba opracován do požadované podoby, začal se leštit brousky. Ve starověkém Egyptě bylo nalezeno mnoho druhů kamenných brousek a leštidel (*obr. 13*). Obvykle měli rukojeť a plochý povrch, pro snazší tření kamene s použitím písku jako abraziva. Různé minerální částice, které se nacházejí v písku, jsou natolik tvrdé, že mohou vyleštit tvrdé kameny jako je žula. Ale také mohou sloužit k řezání kamene, což pseudoarcheologové považují za naprosto nemožné. Egypťané ovládali různé způsoby zpracování žuly a čedičů, většinou tyto metody zahrnovaly měď a písek. Na čedičových kamenech v Egyptě je vidět mnoho značek po použití pily, například v žulových lomech (*obr. 14*). Měděné pily se dělí do tří základních skupin. Prvním typem je pila dvoumužná, vyžadující práci dvou lidí. Podobná dřevařská pila (tzv. břichatka nebo kapr). Druhým typem je malá ruční pila s dřevěnou rukojetí. Posledním typem je trubkovitá pila pro děrování otvorů v žule a dalších kamenech. Takové pily jsou vyobrazeny na několika egyptských reliéfech.

Zajímavé je, že pro řezání není třeba, aby pila měla zuby. Bylo třeba jen písku, který se sypal mezi pilu a kámen, písek samotný řezal kámen. Nicméně řezání žuly za pomoci mědi bylo drahé, protože měď se poměrně rychle opotřebovala. Většinou se žula opracovávala otloukáváním a k dokončovacím pracím se používala dláta a brousky. Pilařská práce byla vyhrazena především pro královské projekty, jako je sarkofág (Dieter 1991; Solenhofen 2002). Tyto informace vážně ubírají na důvěryhodnosti pseudoarcheologických tvrzení.

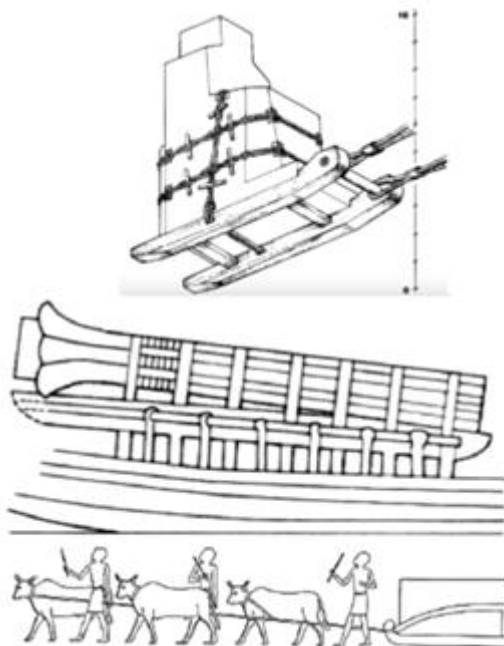
Obr. 13: Několik typů kamenů určených pro leštění. (zdroj: <http://images.metmuseum.org/>).

Obr. 14: Viditelné stopy po použití pily u východní strany Velké pyramidy. (zdroj: Solenhofen 2002).

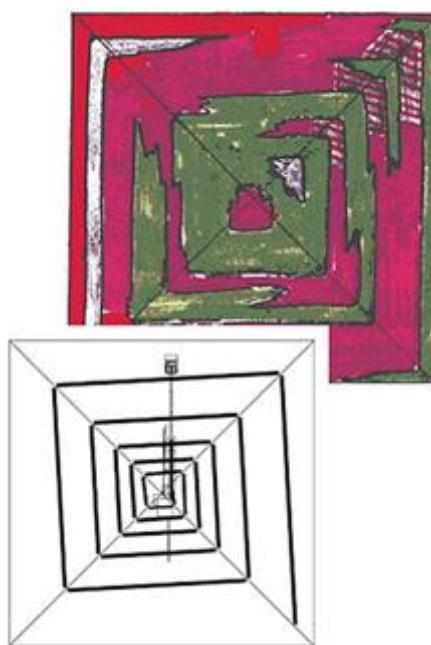
Protože pseudoarcheologové většinu svých interpretací soustřeďují kolem konstrukce Velké pyramidy, je důležité si uvědomit, že téměř žádná z pyramid není vyrobena ze žuly – s výjimkou několika prvků, jako jsou střešní podpěry královské komory. Většina použitých kamenů je z pískovce a vápence. Asi 85% kamene použitého při stavbě pyramid byl poměrně měkký pískovec, který se těžil přímo na lokalitě. Velká pyramida byla postavena přímo uprostřed mohutného pískovcového lomu, což bylo bezpochyby jedním z faktorů při výběru místa k vybudování. Zbýlých 15% kamene, jakými jsou vápenec a žula musel být dopraven z mírně vzdálenějšího místa (*Brier – Houdin 2008*).

Což nás přivádí k otázce přepravy. Podle Dänikena a dalších pseudoarcheologů byla přeprava a přemísťování kamenů možná jen za pomoci levitace (*Däniken 1995, 117-136; Childress 2000*). Pokud by staří Egypťané přemísťovali kameny pomocí levitace, měli opravdu nezvyklý způsob jak takovou událost zaznamenat. Důvodem je existence mnoha vyobrazení přesunu kamenů pomocí sání (*obr. 15*). Tyto sáně se používaly k pohybu bloků různých velikostí a tvarů. Od bloků použitých při stavbě pyramid až po mohutné několika set tunové obelisky – vše za použití jednoduchých dřevěných sání (*Dieter 1991*).

Obr. 15: Vyobrazení přesunu kamenných bloků za pomoci dřevěných sání. (zdroj: Dieter 1991).

V prvních fázích práce jsem měl v plánu podrobněji popsat, jakým způsobem mohla být Velká pyramida postavena. Ale vzhledem k tomu, že se k tomuto tématu vztahuje několik možných teorií a existuje mnoho publikací týkající se této problematiky, rozhodl jsem se upustit od svého prvotního plánu. Myslím si, že je efektivnější popsat více artefaktů rámcově, než se do hloubky věnovat jen několika. Mohu alespoň zmínit základní teorie, které se týkají této problematiky. Jednou z možností stavby Velké pyramidy je teorie jedné rampy. Zde je problém, že samotná rampa by musela být více než 1,6 km dlouhá a pro stavbu by spotřebovala více kamenů než samotná pyramida. Druhou možností je teorie externí spirálové rampy, zde vzniká problém úzkých říms. Římsa spirálové rampy by mohla mít šířku kolem 1m, což ovšem nestačí pro potřeby dělníků k přepravě kamenů. Občas se také počítá s možností kombinace těchto dvou způsobů stavby. Poslední možností při stavbě Velké pyramidy je teorie vnitřní rampy. Základní myšlenkou této teorie je, že uvnitř pyramidy se nachází vnitřní rampa, po této rampě dělníci táhli bloky, dokud nedosáhli rohů. V rozích pyramidy se kamenné bloky přemístily k dalšímu týmu, který je vytáhl na další rampu. Teorie vnitřní rampy se zdá velmi pravděpodobná, díky mikrogravimetrické prospekci provedené v 80. letech (*obr. 16; Brier 2007, 22-27*).

Obr. 16: Výsledky mikrogravimetrické prospekce Velké pyramidy provedené v 80. letech. Méně husté oblasti (označené zeleně) odpovídají možnosti interní rampy. (zdroj: Brier 2007).

3.1.2. Obrazce na planině Nazca

Obrazce na planině Nazca patří mezi tzv. geoglyfy (tj. *umělecké dílo, které je vytvořeno uspořádáním nebo přesunem prvků v krajině za účelem vytvoření strukturovaného vzoru. Tyto prvky jsou obvykle kameny nebo samotná půda; Reindel - Günther 2009*). Na náhorní plošině jihoamerického Peru se nachází více než 300 obrazců, tvořených světlými liniemi, vzniklými odstraněním tmavšího vulkanického povrchu. Tyto obrazce byly důležitou součástí teorie archeoastronautiky od jejího počátku. Původně Däniken tvrdil, že linie byly něco jako ranveje pro vesmírné lodě, nebo jakýsi typ mimozemského letiště, kde cizí plavidlo mohlo přistávat a odlétat (*Däniken 1995, 35-61*). V pozdějších interpretacích Däniken ustoupil od svého původní interpretace, a řekl, že tvrdil, že linie byly vytvořeny v důsledku přistání kosmických lodí: *„Nikdy jsem neřekl, že mimozemšťané potřebovali dráhu s betonem nebo podobným materiálem. Moje představa byla, že některá vozidla mohla sestupovat z oblohy, nikoliv mezihvězdná kosmická loď. Prostě malý vůz s podvozkem a raketovým pohonem. Takže nebylo třeba přistávací dráhy, ale prostě tím, že vozidlo přistávalo, odfouklo nějaké kamení a písek a tím se vytvořila jednoduchá stopa, kterou lze sledovat na povrchu. Po několika hodinách, či dnech se začne znovu a máte druhou dráhu“ (Reinl 1973)*.

Jinými slovy Däniken tvrdí, že při přistání nějakého typu vzdušného plavidla, vznikly linie neintencionálně, právě v důsledku přistání. Ani jedna z možností ale neřeší otázku, proč jsou některé linie i 25 kilometrů dlouhé. Jednalo by se o dosti neefektivní kosmickou loď, pokud by potřebovala ranvej dlouhou 25 kilometrů pro přistání či vzletnutí. V úvodních kapitolách jsem poukazoval na další interpretaci, kterou přímo Däniken a jeho následovníci spojují s náhorní plošinou v Nazca. Tím je tvrzení, že celé hory v oblasti Nazca byly uměle odtěženy (*Däniken 1995, 41-42*). Nicméně náhorní plošiny jsou přirozeně ploché, tím se liší od klasických kopců a hor. Vyskytují se po celém světě a geologové přesně vědí, jak se formují (*Science Clarified 2017*). Tím, že se jedná o jeden z prvních pramenů, který pseudoarcheologové prezentují, je až úsměvné, kolik času tráví snahou interpretovat linie v Nazca jako letiště či brzdné dráhy vesmírných lodí.

Náhorní planina v Nazca ale neobsahuje pouze přímé linie, také existuje několik vyobrazení zvířat, jako jsou opice, pavouci, ryby, jaguáři, lamy, ještěrky a psi. Na rozdíl od toho, co tvrdí pseudoarcheologové v literatuře a televizních seriálech je technika vzniku těchto obrazců až směšně jednoduchá. Je třeba odstranit červeno-hnědé oblázky oxidu železa, které pokrývají povrch. Po odstranění tohoto šterku je vrstva pod ním světlejší, než vrstva na povrchu a kontrast dvou barev vytváří obrazce a linie. Určení technologie je v tomto případě daleko snazší, než určení účelu. Lidé kultur z Nazca mohli používat jednoduché nástroje a geodetické přístroje k vytvoření linií a obrazců. Archeologické výzkumy nám dokládají dřevěné kůly, které zůstaly v zemi na konci linií a podporují teorii využití jednoduchých nástrojů (*Nickell 2005, 13-16*). Myslím si, že pokud bych navštívil náhorní plošinu v Nazca, celkem snadno bych mohl vytvořit menší obrazec jen za pomoci prstu, rytím v terénu. Pravděpodobně by v Nazca takový obrazec zůstal i po dlouhou dobu. Vzhledem k tomu, že poušť Nazca je jedním z nejsušších míst na světě a téměř nikdy zde neprší. Pokud by se jednalo o místo s častými srážkami, jistě by linie byly dávno odplaveny, protože se jedná jen o povrchové výtvořky.

Pokud tedy linie nejsou letištěm, jaký je jejich účel? Existují alespoň základní informace o přesvědčeních a náboženství kultury Nazca? Pravděpodobně tyto obrazce souvisí s vyprahlou a extrémní povahou prostředí, ve kterém jsou znázorněny. Náboženská víra kultury Nazca se soustředí kolem zemědělství a plodnosti. Velká část ikonografie kultury Nazca líčí silné přírodní bohy, jako jsou mytická kosatka, mytické skvrnitě kočky a další. V podstatě uctívali bohy, reprezentované zvířaty, u kterých si mysleli, že umějí kontrolovat vodu a růst plodin (*Cameron 1990, 46-60*). Je třeba dodat, že v tomto ohledu byli lidé kultury Nazca velmi zapálení. Natolik zapálení do zemědělství a touze po dostatku vody, že byli až posedlí dekapitací mnoha lidí za účelem potěšení přírodních bohů. Pokud v pouštních oblastech využíváme zemědělství za účelem obstarání potravy, je třeba dostatek vody. Obrazce na planině Nazca se do určité míry shodují s vyobrazením zvířat na keramických souborech kultury Nazca. Jedná se také o bohy vody a plodnosti (*Proulx 2001; Reinhard 1996*). Na závěr, lze tedy konstatovat, že vrcholky hor nebyly uměle odtěženy. Představa, že se jedná o letiště, nedává logický smysl. Symboly a rituály byly velkou součástí kultury Nazca, které sami více než vysvětlují tzv. linie a obrazce v Nazca.

3.1.3. Chrámové nádvoří v Baalbeku

Pseudoarcheologická představa v případě chrámového nádvoří v Baalbeku spočívá v přesvědčení, že pod římskými ruinami leží velmi stará platforma, která byla používána pro start vesmírných lodí. Jedná se o velké nádvoří (D) Jupiterova chrámu (obr. 17). V Dänikenově knize se tomuto tématu věnuje pasáž sedmé kapitoly: „*Archeologické výzkumy ukazují, že obrovská kamenná základna, která se nachází na lokalitě, sahá desítky tisíc let do minulosti, ale významnějším faktem je víra paleoastronautů, že obrovský kámen platformy mohl kdysi sloužit jako přistávací plocha vesmírným cestovatelům*“ (Däniken 1995, 119-120). Jako důkaz se v kapitole poukazuje na obrovské megalitické kameny začleněné do základů. Z nichž každý údajně váží 800-1200 tun a dokonale zapadají.

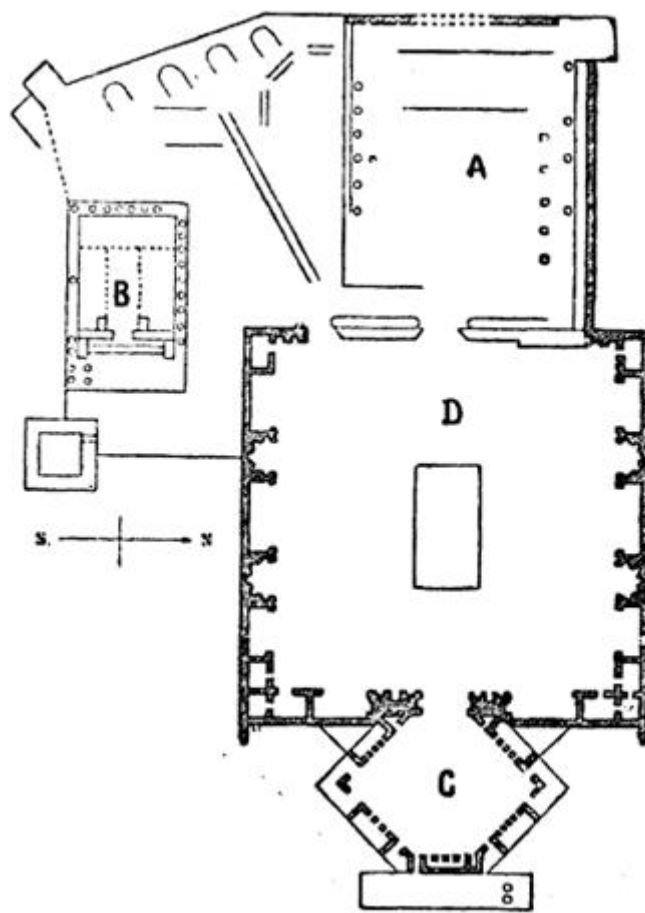
Tyto tři kameny, na které se Däniken odvolává, se nazývají trilithony. Nejtěžší ze všech tří váží 800 tun, ne 1200 tun jak uvádí Däniken ve své knize (Adam 1977, 52). Existují další dva kameny, které jsou těžší než kameny na celé lokalitě ale jsou nevyužity a stále připojeny ke skalnímu podloží v lomech (Adam 1977, 31-63). Způsob jak je informace prezentována na těchto třech kamenech, vede čtenáře k domněnce, že jsou součástí základny, nebo platformy lokality Baalbek a že kosmická loď startovala a přistávala na této kamenné platformě. V popisované kapitole se také píše, že tyto tři kameny nemohou být součástí římské stavby, jak věří mainstreamoví archeologové, ale že jsou součástí starší fáze lokality Baalbek, a že Řekové a Římané pouze stavěli na tomto starém základu. Pravdou je, že se na tomto místě nacházel starý proto-římský chrám, který předcházel pozdějším fázím chrámového nádvoří (Ruprechtberger 1999, 7-56),

Pro pseudoarcheology ale zůstávají záhadou zmíněné trilithony a prezentují je jako skutečnou záhadu chrámového komplexu Baalbek. Prezentují tyto kameny jako moc těžké a kladou si otázky: Jak se kameny dostaly na lokalitu? Proč byly umístěny zrovna na toto místo, ale zejména se zaměřují na nemožnost přesunu, protože některé kameny jsou podle nich tak těžké, že ani s moderní technikou není možné je přepravit. K řešení této záhady je třeba pochopit, že tyto tři kameny tvoří základ velkého nádvoří, jak často pseudoarcheologové navrhují. Kameny na sebe nasedají na delších koncích a tvoří úzkou zadržovací zeď na západním konci areálu (Adam

1977, 52). Zcela jistě nejsou základem, ani nepředstavují platformu a bylo by dost nešikovné pro kosmickou loď přistávat na tak úzkém prostoru.

Technologie zadržovací zdi byla vylepšena Řeky, kvůli významu amfiteátru v jejich kultuře. Protože většina amfiteátrů byla zapuštěna do země a obklopena půdou, potřebovali vybudovat opěrné zdi k zadržení půdy. Poté Římané v podstatě zdokonalili tuto praxi. Pravidlem při využití opěrné či zadržovací zdi je - čím větší a těžší kameny, tím lepší je opěrná zeď. Toto pravidlo ostatně platí dodnes. Není náhoda, že některé z největších jednotlivých kamenů byly využity v antice k vybudování opěrných zdí. Takové zdi jsou důležité zejména v případě hrozící eroze půdy v místě lokality, nebo pokud se stavební platforma nachází na strmém svahu. Základ chrámového komplexu je postaven přímo na okraji velkého kopce, takže z tohoto důvodu bylo zapotřebí zbudovat opěrnou zeď (*Adam 1999, 65-75*).

Závěrem lze tedy konstatovat, že velké kamenné trillithony jsou součástí nezbytné opěrné zdi, ne základu či platformy. Tyto stěny byly běžné u Řeků a Římanů. Opěrná zeď nebyla součástí jednoduchého, originálního a mnohem menšího chámu, který předcházel celému komplexu. A na základě analogií z jiných opěrných zdí podobné velikosti, postavených Římany ve stejné době, byly více než schopni pohybu a umístování kamenů takové velikosti a tvarů. Dokládá to i jejich schopnost přesouvat obelisky. To platí zejména, pokud měli k výstavbě několik let, dostatek stavební síly a několik římských kladek a jeřábů (*Lancaster 1999, 415-450*).

Obr. 17: Plán chrámového komplexu v Baalbeku. A: Jupiterův chrám; B: Chrám boha Bakcha; C: Hexagonální nádvoří; D: Velké nádvoří. (zdroj: Runeberg 2017).

3.1.4. Chrámový komplex v Puma Punku

Dalším vybraným nemovitým artefaktem je chrámový komplex v Puma Punku. Eric von Däniken a jeho následovníci tento komplex popisují takto: *„Puma Punku je jedinečný, díky způsobu jakým byl postaven a umístěn tak, že je to nejzajímavější starověké místo na planetě. Podle mého názoru je nejdůležitějším důkazem, který máme o celé skládačce paleoastronautiky. Je to jediné místo na planetě Zemi, které je dle mého názoru postaveno přímo mimozemšťany. Jedna z nejzajímavějších věcí je, že kameny, které byly použity při konstrukci, nejsou pískovce, ale je to žula a diorit. Jediný kámen, který je tvrdší než diorit, je diamant. Takže jediný způsob jak bylo možné opracovat diorit, je použití nástrojů z diamantů“* (Däniken 2008, 90-120).

Pseudoarcheologové prezentují falešnou hypotézu a nutí čtenáře věřit, že pro starověké lidi bylo naprosto nemožné postavit Puma Punku. Nejprve bych podotkl, že kameny použité v Puma Punku nejsou žula ani diorit, ale červený pískovec a andezit (*Sanginés – Terrazas 1970*).

Dále tráví spoustu času, když poukazují na různé aspekty kamenného zdiva v Puma Punku, než prohlásí, že nebylo možné ho opracovat bez elektrického náradí: „...každý z vyvrtaných otvorů je v podstatě rovnoměrně rozmístěn podél vodící drážky. Pro mě je zřejmé, že pro opracování neobvyklých kamenných bloků bylo použito elektrického náradí. Povrch je hladký jako stůl ve vaší kuchyni. Neexistuje jediná nerovnost, tím pádem musel být materiál obroben moderní technologií“ (*Däniken 2008, 115-120*). Pískovcové a andezitové kameny byly snadno zpracovány nejzákladnějšími kamennými pracovními nástroji (*Protzen 1997, 146-167; Sanginés 1970*). Myšlenka, že bylo zapotřebí nástrojů s diamantovými hroty, není na místě. Červený pískovec je poměrně měkký materiál a snadno se s ním, pracuje. Přestože je andezit tvrdší, díky jeho ochlazení se mohl snadno odlupovat pomocí tvrdších kamenů. Takové kameny určené pro opracování a odlupování byly nalezeny po celé ploše lomu (*Protzen 1985; 1997, 146-167*). Na rozdíl od tvrzení pseudoarcheologů, nejsou archeologové zmateni a znají základní informace o tom, jak byly kameny řezány a tvarovány. Částečně také proto, že existují důkazy přímo na lokalitě. Ve skutečnosti používali metodu, kterou používali téměř všechny kultury při opracování kamene. Používali těžké kameny k odrážení měkčích kamenů; později používali ploché kameny a písek k broušení kamene, aby se vytvořil leštěný povrch. Písek obsahuje tvrdé částice, a pokud je umístěn mezi plochý povrch a kámen, dokáže vyleštit i nejtvrdší kameny, které člověk zná. Ve skutečnosti, čím tvrdší je kámen, tím lépe může být vyleštěn pískem (*Protzen 1997*).

Je pravda, že kamenné nástroje by nestačily k výstavbě celého Puma Punku, zvláště u některých jemnějších detailů. Pro tyto účely bylo využito kovových dlát a ekvivalentu tesařského úhelníku. Celé studie popisují, jak byly tyto řezy vyrobeny a není k tomu potřeba nic velkolepého, s výjimkou některých kovových nástrojů, jako je dláto. Argumenty proti tomuto tvrzení obvykle jsou, že určité kultury ještě nevěděly, jak odlévat kovy, nebo že dláta by byla příliš slabá. Víme, že proto-Incká andská

kultura byla velmi zkušená při výrobě kovů a kovových slitin (*Selin 2008*). Stavitelé Puma Punku dokonce odlévali slitiny kovů mědi do forem přímo na místě, což ukazuje, že byli více než schopni vytvářet různé druhy kovových nástrojů. Co se týče pevnosti materiálu při odlévání čisté mědi, nástroj bude dobře použitelný, ale potřeboval by občasně naostřit. Mimo to víme, že stavitelé využívali nástrojů velmi silné slitiny niklu a arsenu mědi k dosažení velmi silného konečného produktu (*Lechtman 1998, 77-92*).

Závěrem mohu konstatovat, že bloky nejsou vyrobeny ze žuly a dioritu. Kameny byly relativně snadno opracovány nástroji, které používala andská kultura. Nejčastějším nástrojem bylo kovové dláto vyrobené z kvalitních legovaných slitin. Takové nástroje byly více než dostačující k vytvoření úhlů, které lze pozorovat u opracovaných kamenů v Puma Punku. Finálního opracování bylo docíleno pomocí leštící techniky (*obr. 18*). Přeprava kamenů, která je pro pseudoarcheology také nepochopitelná, je připisována levitaci (*Däniken 2008*). Na nahrubo opracovaných, nedokončených kamenech na lokalitě jsou vidět stopy po tažení a otvory pro lana (*Protzen 1997*). Víme, která kultura postavila tento monumentální chrámový komplex a veškerá ikonografie a plastiky jsou v souladu s touto kulturou (*obr. 19*). Myšlenka pseudoarcheologů, že Puma Punku pochází z atlantských časů, je založena na velmi transparentním a chybném předpokladu, který lze s moderním vybavením snadno prokázat jako nepravdivý (*Vranich 1999*).

Obr. 18: Ukázka monolitických bloků v Puma Punku. (zdroj: *Däniken 1995*).

Obr. 19: Ztvárnění ikonografie Sluneční brány v Puma Punku. (zdroj: Däniken 1995).

3.1.5. Sochy Moai na Velikonočním ostrově

Mnoho studentů a akademiků z různých oborů je obeznámeno s obrázky kamenných hlav (*obr. 20*), nazvaných místními obyvateli Moai. Zastánci teorie archeoastronautiky nám ale tvrdí, že o nich vůbec nic není známo. Jak je popisováno v knize *Vzpomínky na budoucnost: „Jak je vyrobili? Odkud pocházejí a jak s nimi mohli pohybovat? Nikdo nezná odpověď. Když se ocitnete na Velikonočním ostrově, nemáte pocit, že měli dostatek dřeva, aby mohli používat dřevěné válečky k přepravě soch. Když v 17. století dorazila první expedice na Velikonoční ostrov, nikdo neviděl jediný strom. To je skutečné tajemství Velikonočního ostrova... jak můžete přesunout sochu o několika set tunách, když nemáte stromy?“* (Däniken 1995, 139-149).

Bohužel se nejedná o velké tajemství, jak je podáváno Dänikem a dalšími autory. Například je přesně známo, jak byly sochy řezány a tvarovány (*obr. 21*). Vzhledem k tomu, že ostrov byl zřejmě náhle opuštěn, nachází se na ostrově mnoho příkladů soch Moai v různých stádiích zpracování in situ (*Tilburg 1994, 24*). Kamenné nástroje, které se používaly k opracování relativně měkké vulkanické horniny, byly nalezeny po celém lomu. Jeden z místních obyvatel dokázal na základě vyprávění svého dědečka popsat, jak byly Moai postaveny. Celá událost opracování jedné sochy mohla trvat kolem 5-6let. K dokončení práce v tomto časovém intervalu bylo třeba zhruba 20 lidí. Každý pracovník dostal za úkol opracovat určitý úsek horniny,

na nedokončených sochách jsou vidět hlubší i mělčí stopy po vyřezávání do skály. Jednotlivé vyřezané kanálky nakonec vytvořily kýl podobný člunu. Poté se socha mohla podříznout a zcela vytáhnout ze skály (*Heyerdahl 1989*).

Pseudoarcheologové ale většinou diskutují o pohybu soch po ostrově. Vybrali si velmi zajímavý úhel pohledu, na kterém se snaží prokázat zásah mimozemské civilizace. Zřejmě si uvědomují, že bylo provedeno mnoho úspěšných experimentů s dřevěnými saněmi a minimálním počtem pracovníků. Tudíž je až zarážející, proč vynakládají tolik úsilí, aby vytvořili falešnou interpretaci. Jedním z úspěšných experimentů je pokus experimentátora Ing. Pavla Pavla. Zajímal se o objevy Thora Heyerdahla a byl zaujat, jak mohli domorodci pohybovat obrovskými sochami. Postavil několik modelů soch, aby si mohl ověřit své úvahy. V roce 1981 vyrobil 20 tun těžký betonový model sochy moai a vyzkoušel, jestli s ním lze pohybovat pouze pomocí lan a malou skupinou lidí. Pokus zopakoval s původní sochou v roce 1986 na Velikonočním ostrově. K pohybu sochy bylo třeba jen 16 lidí a několika lan (*Malina – Pavel 1994*).

Jak jsem popsal výše, pseudoarcheologové zdá se nevěří na pravdivost těchto experimentů a snaží se je vyvrátit tvrzením, že se na Velikonočním ostrově momentálně nenacházejí žádné stromy. Proto předpokládají, že zde nikdy nebyly žádné stromy, a proto... mimozemšťané. Problém je v tom, že na Velikonočním ostrově bylo mnoho stromů, které jsou doložené z rozsáhlých pylových analýz odebraných ze sedimentů kráterových jezer. Skutečnost, že se na Velikonočním ostrově dnes nenacházejí žádné stromy, je způsobena pravděpodobně proto, že byly všechny využity při pohybu a zvedání více než 1000 kusů soch Moai v časovém úseku 250 let (*Mieth – Bork 2005, 244-260*).

Zajímavostí Velikonočního ostrova je problém s erozí půdy. Pokud vezmeme v úvahu plochu ostrova, která kdysi měla spoustu stromů, ale všechny byly časem vytěženy, pak vznikne obrovský problém s erozí půdy. Neexistují kořenové systémy, které by udržely půdu na místě. Také již není nic, co by zadrželo dešťovou vodu. Některé sochy Moai mají kompletní tělo, nejsou to jen hlavy. To je způsobeno právě erozí půdy, dokonce i ve velmi krátkém čase byly zakryty až po krk v půdě. To je přímý důsledek úplného odlesnění krajiny. Takže víme jistě, jak byly tyto sochy

řezány, tvarovány a přemísťovány za pomoci jednoduchých nástrojů, které se nacházejí v lomech. Také víme, že na Velikonočním ostrově byly stromy, takže stavitelé neměli problém s přemísťováním soch. Velikonoční ostrov měl spoustu stromů, ale fascinace při vytváření soch Moai vyčerpala zásoby, a proto dnes v mnoha případech nacházíme jen hlavy a těla soch jsou ukryta pod zemí v důsledku odlesnění.

Obr. 20: Socha Moai na Velikonočním ostrově. (zdroj: Däniken 1995).

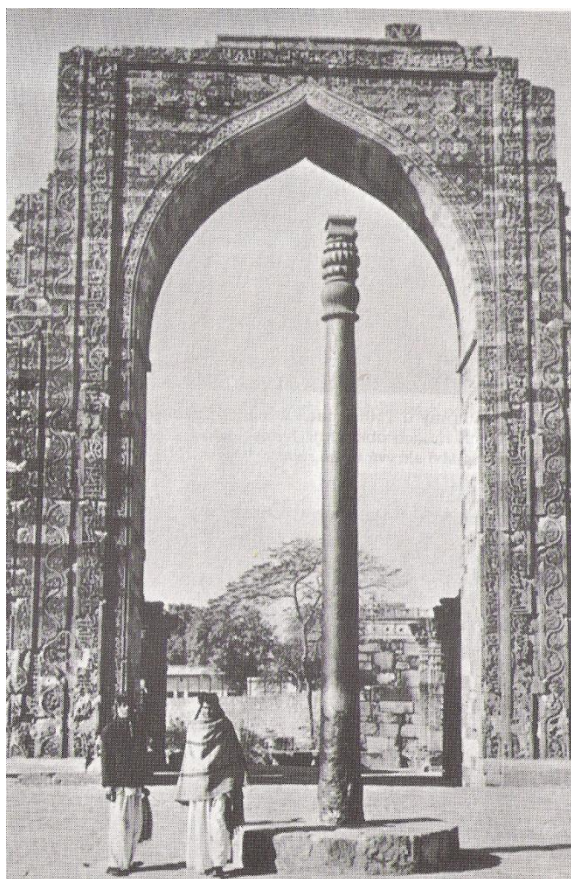

Obr. 21: Socha Moai z Velikonočních ostrovů ve stádiu rozpracování. (zdroj: <https://www.travelingwanderlust.wordpress.com>).

3.1.6. Železný pilíř v Dillí

Třetí kapitola Dänikenovy knihy pojednává o souboru „nemožností“ který by měl čtenáře zneklidnit a podnítit jeho zvědavost. Jedním z takových podezřelých artefaktů, který nebylo možné zhotovit v dané době, je železný pilíř v Dillí (obr. 22). Pilíř nebyl zničen ani vlivem fosforu, působením síry nebo povětrnostní koroze. Jedná se o sedm metrů vysoký a několik tun těžký pilíř. Údajně vyrobený z čistého nebo meteorického železa, podíl železa je údajně mimořádně vysoký – až 99,7%. Téměř zcela však chybí mangan, křemík, měď a nikl, obvykle v železu i oceli obsažené. Podle pseudoarcheologů není původ ani technologie výroby dosud uspokojivě vysvětlena. Tudíž podle něj bylo při zpracování sloupu využito mimozemských technologií (*Däniken 1995, 54, 224*). Když byl Däniken v roce 1974 v rozhlasu informován, že pilíř není úplně bez koroze a že způsob jeho konstrukce je dobře zdokumentován, odpověděl, že již nepovažuje pilíř nebo jeho vytvoření za záhadu (*Story 1976, 88-89*).

Pilíř přilákal pozornost archeologů a vědců v oblasti analýzy materiálů právě kvůli své vysoké odolnosti proti korozi a byl nazván: „*svědectvím vysoké úrovně dovednosti, dosažené starověkými indickými kováři při těžbě a zpracování železa*“ (*Balasubramaniam 2000, 2103-2129*). Odolnost proti korozi je výsledkem rovnoměrné vrstvy hydrátu hydrogenfosforečnanu železitého, který se vytváří jako ochranná vrstva na železe s vysokým obsahem fosforu, který slouží k jeho ochraně před účinky místního klimatu v Dillí (*Balasubramaniam 2005*). Již na základě analýzy je možné vidět, že Dänikenův popis materiálového složení není zcela přesný. Je to právě díky přítomnosti fosforu, nikoliv jeho absenci, která lépe chrání pilíř proti korozi. I když je dnes možné vidět nepatrnou korozi, zejména u paty pilíře, je stále obdivován díky zručnosti indických mistrů. V roce 1997 byl kolem pilíře postaven v reakci na škody způsobené návštěvníky plot. Existuje oblíbená tradice, že člověk bude mít štěstí, když si k pilíři stoupne zády a spojí za ním ruce. Tato praxe vedla k výraznému opotřebení a viditelné změně zbarvení ve spodní části pilíře (*Kamachi-Mudali – Baldev 2009, 25-33*).

Obr. 22: Železný pilíř v Dillí. (zdroj: Däniken 1995).

3.1.7. Kategorie skalního umění

Kapitola pojednává o analýze a interpretacích skalního umění v jeskynních a otevřené krajině. Jednotlivé lokality jsou souhrnně popsány v kapitole 2.3.2.2. (tab. 3). V knize největších záhad archeologie je tato problematika popsána takto: *„Prehistorické plastiky a skalní a jeskynní umění představující „bohy“ a „mytologické bytosti“ s helmami a obličejovými maskami nebo paprskovitými věnci. Tyto bytosti bývají často představovány v oblecích, jsou vyzbrojené moderně působícím vybavením. Na původ a význam symboliky panují kontroverzní názory. Většina archeologů tato svědectví interpretuje jako „duch předků“, „šamanské obrazy ze snů“, „kouzelníky v rituálních kostýmech“ nebo „hráče s míčem oddávající se své vášni“. V poslední době se některé vyobrazení považují za „antické potápěče“. Zastánci paleoastronautiky naopak předpokládají, že naši praotcové měli kdysi kontakt s mimozemskými civilizacemi. Podle této teze jsou cizorodě působící „mytologie v kamení“ považovány za „vzpomínky na bohy“ (Habeck 2009, 153-168).*

Pokud se podíváme na jednotlivá vyobrazení očima pseudoarcheologa, je možné vidět vyobrazení kosmonautů a postav s výše zmíněnými „paprskovitými věnci“ (obr. 23). Věnce bývají zobrazovány jako ozdoba hlavy. Podobná vyobrazení lze nalézt například v pohoří Tassili v Alžírsku (obr. 24). Dalším příkladem je skalní umění z Austrálie. Jedná se o zobrazení, humanoidních postav měřících až 6 metrů. Dle popisu mají šedé mimozemské oči, kuželové hlavy a žádná ústa nebo uši. Bytosti vypadají podobně jako bytosti v helmách nebo mají fyzické vlastnosti šedých mimozemšťanů³ (obr. 25; *Däniken 1995, 60*). Příběhy o bytostech Wandjina a umělecká díla, která je zobrazují, zůstávají důležitou součástí komunit domorodých obyvatel Mowanjum v Austrálii. Je tomu tak v konceptu příběhů z času snění (z *anglického: dreamtime stories*), který reprezentuje mnoho domorodých pojmů „čas mimo čas“, nebo „všudypřítomnost“ když byla země obývána předky, často hrdinných proporcí nebo s nadpřirozenými schopnostmi, lišící se od bohů, protože neobývali hmotný svět a nebyli uctívání. Bylo možné je jen vycítit (*Bellah 2013, 211-244*). Tyto příběhy popisují duchy Wandjina jako stvořitele krajiny a obyvatel, kteří mají nadále vliv na oboje. Když duchové našli místo, kde zemřou, namalovali své obrazy na stěny jeskyně a vstoupili do nedaleké vodní díry. Tyto malby jsou dodnes obnovovány domorodými komunitami jako způsob regenerace životní síly (*Flood 1997*).

Ostatní lokality skalního umění podle pseudoarcheologů obsahují podobné znázornění bytostí ve skafandrech, helmách či znázornění mimozemských bytostí. Ovšem nesmíme zapomenout, že se zde nevyskytují jen tyto bytosti. Vyobrazení, které pseudoarcheologové prezentují jako důkaz mimozemské návštěvy, je často doprovázeno dalšími motivy. Jedná se o velká, volně žijící zvířata, včetně antilop, krokodýlů, stád dobytka, koní a lidí, kteří se zabývají činnostmi jako je lov a tanec. Další zobrazení reprezentuje postavy a sady geometrických prvků, jako jsou obdélníky, kruhy a tečky, které společně tvoří různé kompozice a doplňují symbolický význam antropomorfních vyobrazení (*Clottes 2002*). Jednotlivé lokality mají své vlastní charakteristické prvky v zobrazování antropomorfních a zoomorfních tvarů. Dle mého názoru, jsou zmiňovaní kosmonauti a mimozemští návštěvníci spíše lidé,

³ Šedí mimozemšťané jsou mimozemské bytosti, jejichž existence je diskutována v ufologických, paranormálních a „new age“ komunitách. Jsou pojmenováni pro svou barvu pleti. Šedesát procent všech hlášených setkání s mimozemšťany ve Spojených státech popisuje šedé mimozemšťany (Bryan 1995).

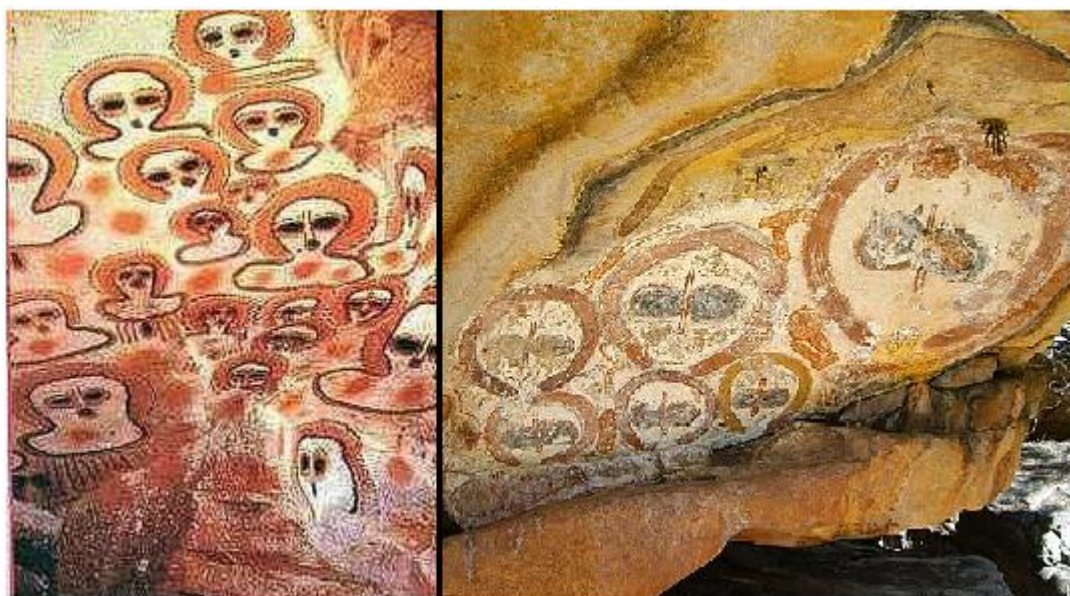
kteří jsou oblečeni do určitého typu rituálního oděvu či kostýmu, který se z dnešního úhlu pohledu, kdy víme jak sestrojít vesmírné skafandry, může jevit jako pokročilá technologie v pravěku. Oděv se mohl využívat při určitých rituálech, doprovázený například tancem (Condra 2008), což by mohlo například odpovídat i vyobrazení v rozsáhlém údolí Val Camonica (obr. 23). Interpretací existuje skutečně mnoho, avšak pravdu se pravděpodobně nikdy nedozvíme. Nicméně si myslím, že archeologie není o hledání pravdy ale faktů. Poté je na nás, archeolozích, jak interpretovat nashromážděné důkazy tím nejlepším možným způsobem. Závěrem této kapitoly bych rád zmínil odpověď ředitele italského muzea a experta na skalní umění, Ausilia Priuli, na otázku, jestli jsou neobvykle působící postavy bohů v oblecích, helmách a se zářícími věnci skutečně vzpomínky na návštěvníky z kosmu: *„Považuji za pravděpodobné, že jsou to šamani či představy mytologických bytostí. Podle toho co vím, však nemohu vyloučit ani tezi, že vyobrazení ukazují bytosti, které možná na Zemi přišly z dalekého vesmíru. Jedno se mi však zdá jisté: Jestliže v pravěku přistáli na Zemi skutečně mimozemští návštěvníci, můžeme vycházet z toho, že prehistorický člověk tyto bytosti nepovažoval za „mimozemšťany“, jak bychom to dnes učinili my. Máme již určité znalosti a můžeme hovořit o „mimozemšťanech“. Člověk v dávných dobách tak učinil sotva. Uctíval by cizince jako „vyšší bytosti“ (Habeck 1995, 168).*

Obr. 23: Skalní kresba z Val Camonica zobrazující postavy s paprskovitými věnci. (zdroj: Habeck 2009).

Obr. 24: Skální kresba postavy v alžírské Tassili. (zdroj: Däniken 1995).

Obr. 25: Skální umění – Austrálie; motivy oblačných a deštných duchů Wandjina. (zdroj: Flood 1997).

3.2. Movité artefakty

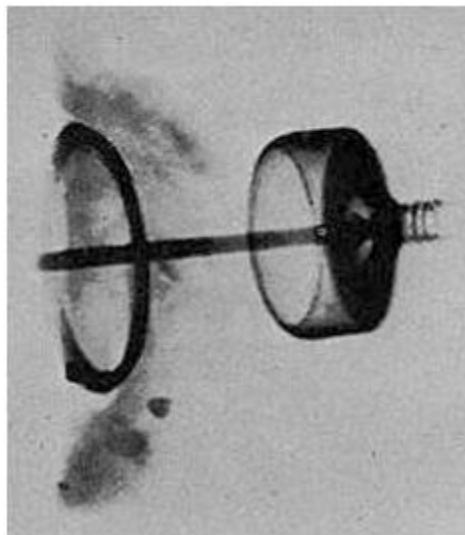
Kategorie movitých artefaktů se skládá z 10 pramenů, které pseudoarcheologové nejčastěji prezentují. Tyto artefakty ztvárňují mimozemské bytosti nebo mohou připomínat technologie vyspělejší, než jaké byly pro dané časové období dostupné.

3.2.1. Artefakt Coso

Artefakt Coso je prvním artefaktem popisovaným jako artefakt mimo místo (*z anglického originálu: out-of-place artefact*), v této kapitole. Pseudoarcheologové tento artefakt popisují jako mimozemskou technologii návštěvníků, kteří se na Zemi ocitli před 500 000 lety (*Däniken 1993*). Příběh o původu artefaktu se v průběhu let přikrášloval, ale téměř všechny zprávy o skutečném objevení zůstaly v podstatě nezměněny. Tento artefakt byl objeven 13. února 1961 v Kalifornii. I přes různé pseudoarcheologické debaty a mimozemských vlastnostech se po provedených analýzách ukázalo, že se jedná o zapalovací svíčku z roku 1920 obsaženou v horninovém tělese, (*obr. 26, 27*). Pokud by zapalovací svíčka byla uvnitř 500 000 let staré horniny, jednalo by se o významnou vědeckou a historickou anomálii, jelikož zapalovací svíčky byly vynalezeny v 19. století. Nicméně analýzy ukazují, že se jedná o tzv. konkreci, nikoliv geodu. Tento jev lze vysvětlit známými přírodními procesy. Věrohodné důkazy o tom, že je tato zapalovací svíčka stará 500 000 let zcela chybí. Základem konkrece je obvykle jádro, v tomto případě zapalovací svíčka roku 1920, zapouzdřena v obalu železa pocházejícího z rezavé svíčky. Pro artefakty z železa a oceli je typické, že se kolem nich rychle vytvářejí konkrementy oxidu železa, jak rezivějí pod povrchem země (*Stromberg – Heinrich 2004, 26-30*).

Obr. 26: Originální artefakt coso rozříznutý v polovině. (zdroj: Stromberg – Heinrich 2004).

Obr. 27: Rentgenový snímek artefaktu Coso. (zdroj: Stromberg – Heinrich 2004).

3.2.2. Keramické (antropomorfní) plastiky

Podobně jako bylo popisováno vyobrazení bytostí u kapitoly skalního umění, je popisována forma keramických antropomorfních plastik, spojených s pseudoarcheologickou teorií. Nálezy jsou většinou několik centimetrů velké a jsou vyrobeny z keramiky. Údajně se jedná o keramické plastiky vymodelované v „astronautickém oblečení“. Nebo jde přímo o návštěvníky z vesmíru, konkrétně o ztvárnění šedých mimozemšťanů (*šedé mandlovité oči, kuželové hlavy a žádná ústa*

nebo uši; *Däniken 1995*), podobné charakteristiky jako u duchů Wandjina z australského skalního umění.

Plastiky Dogú (10000 - 400 př. n. l.) jsou prezentovány jako návštěvníci ve skafandrech (*obr. 28*). Archeologicky jsou popisovány s charakteristickými ženskými rysy, mají velké oči, malé pasy a široké boky. Tyto sošky jsou považovány za ztvárnění bohyň. Mnoho z nich má velká břicha, což je spojováno s těhotenstvím a bohyní matkou (*Nakajima 1943, 294-295*).

Dalším souborem artefaktů, často prezentovaným pseudoarcheology jako znázornění mimozemských bytostí, jsou antropomorfní plastiky kultury Vinča (5700 - 4500 př. n. l.). Údajně mají reprezentovat humanoidní bytosti, jejichž charakteristika zapadá do popisů šedých mimozemšťanů, kteří navštívili Zemi v minulosti, ale i v dnešní době (*obr. 29; Vatroslawski n.d.*). Archeologicky je tato kultura spojována s vysokou mírou kulturní uniformity prostřednictvím dálkové výměny rituálních předmětů. Plastiky ztvárňují různé zoomorfní a antropomorfní styly s charakteristickými symboly kultury Vinča, některé symboly jsou spojovány s nejstarší formou proto-písma (*Suciu 2011*).

Méně prezentovanými artefakty jsou mužské a ženské plastiky z lokality Al'Ubaid v Iráku (5000 - 4500 př. n. l.). Pseudoarcheologové tyto plastiky interpretují s charakteristickými rysy ještěrů. Dlouhé hlavy, oči mandlového typu, dlouhé zkosené plochy tváří s nosem ještěra (*obr. 30*). Vypadají, že mají helmu a nějaký typ polstrování na ramenou. Jiné plastiky drží hůl nebo žezlo, možná symbol spravedlnosti a vládnutí. Některé ženské plastiky drží dítě kojené mlékem (*Black 2013*). Jelikož tato lokalita byla zkoumána ve 20. letech 20. Století, nepodařilo se mi najít mnoho archeologických interpretací k těmto plastikám. Ale jsou popisovány jako ženské postavy s dětmi. Plastiky mohly hrát významnou roli v rituálních praktikách dané komunity (*Hall - Woolley 1927*).

Existuje několik dalších antropomorfních plastik, které pseudoarcheologové spojují s mimozemskými civilizacemi. Spíše než o ztvárnění mimozemských bytostí se podle nich jedná o ztvárnění postav ve skafandrech. Jako například plastika s helmou z Ekvádoru (1150 – 100 př. n. l.); (*obr. 31; Habeck 2009, 162*). Myslím si,

že podobně jako v případě skalního umění se jedná o rituální oděvy, nebo každodenní oděvy spojené s danou kulturou. Jelikož zmíněné plastiky spadají do prehistorického období, ve kterém bylo běžnou praktikou vytvářet tento typ keramických artefaktů, není nic zvláštního na jejich existenci. Zmiňované mandlovité oči, které jsou společným rysem pro několik pseudoarcheologických plastik, může být jen stylizace či schematizace zobrazení rysů obličeje. Tento prvek stylizace také může souviset s požíváním psychotropních látek v pravěku. Je možné, že bylo povinností požití drogy při rituální výrobě keramiky, což se odrazilo ve výsledném produktu. Některé druhy drog mohou mít vliv na tvar zorniček (Sherratt 1996), což by mohlo korelovat stylizovaným ztvárněním některých antropomorfních plastik. Jiným prvkem stylizace a schematizace obličeje je fakt, že zobrazení obličeje v paleolitickém umění bylo vzácné. Mohla existovat víra, že jeho zobrazení odnímá člověku duši, proto bylo tabuizováno (Podborský 2006, 119).

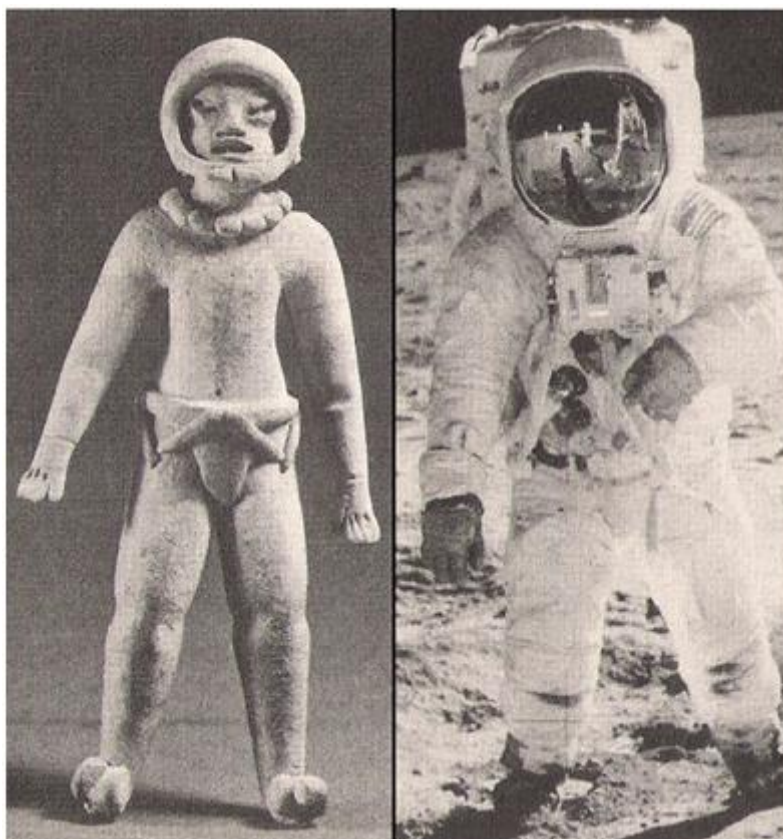
Obr. 28: *Plastika Dogú uložená v Tokijském národním muzeu. (zdroj: Däniken 1995).*

Obr. 29: Antropomorfní plastiky kultury Vinča. (zdroj: Vatroslawski n.d.).

Obr. 30: Antropomorfní plastika z lokality Al'Ubaid v Iráku. (zdroj: Black 2013).

Obr. 31: Postava pocházející z Ekvádoru; Astronaut ve skafandru pro srovnání. (zdroj: Habeck 1995).

3.2.3. Amulety ve tvaru letadel

Dalším velmi zajímavým pramenem je kolekce artefaktů kultury Quimbaya (obr. 32). Jedná se o artefakty, které pseudoarcheologové prezentují jako imitace proudových letadel: „Začátkem 20. století hledali vykradači pokladů u řeky Magdalena v Kolumbii a narazili na hrob. Mezi nalezenými předměty byly stovky malých zlatých amuletů. Mnoho z těchto figurek vypadalo jako hmyz a ryby. Nicméně, některé připomínají moderní stíhací letouny.“ (Däniken 1995).

Přijde mi až úsměvné, že si Däniken a další zastánci paleoastronautiky vlastně odpověděli na „záhadu“ těchto amuletů, když jasně uvádějí, že některé z těchto amuletů reprezentují hmyz a zvířata a jen asi 10 z nich náhodou vypadá jako proudové letouny. Logicky všechny amulety reprezentují ryby, ptáky, hmyz, ještěrky a žáby. Objevuje se obrovská variace stylizace, která se v přírodě nenachází. Takže víme, že se tvůrci nesnažili být moc realističtí. Umělci, kteří vytvořili amulety, měli

určitý styl, který přenesli do amuletů. Vzhledem k tomu, že ostatní amulety reprezentují zvířata, mají oči, zuby a tak dále, není logické předpokládat, že tyto amulety letadel jsou pravděpodobně také zvířata, ztvárněná stylizovaným způsobem? Ale pseudoarcheologové mají jiné řešení: „*Nemají nic společného s ničím v přírodě. Na světě se nevyskytuje jediný druh hmyzu, který má křídla ve spodní části těla. Když vyloučíme možnost, že se jedná o hmyz, zůstává jen možnost, že se jedná o letadlo.*“ (Habeck 1995, 121-153).

Protože žádný hmyz nemá křídla ve spodní části těla, opouští nás pseudoarcheologé pouze s možností letadla? Ostatní amulety reprezentují hmyz, ptáky, ryby a jiná zvířata. Mezi nimi se najednou objevují letadla? Ocas zmiňovaných letadel je vertikální, což odpovídá ocasním ploutvím u ryb. Ryba, se kterou byli lidé kultury Quimbaya jistě obeznámeni je krunýřovec (obr. 33). To by mohlo vysvětlovat kruhovou hlavu, velké oči a malé výčnělky na přední straně ploutví (Nelson 2006).

Obr. 32: Kolekce artefaktů kultury Quimbaya připomínající moderní letadla. (zdroj: Habeck 1995).

Obr. 33: Porovnání krunýřovce a amuletu kultury Quimbaya. (zdroje: Nelson 2006; Habeck 1995).

3.2.4. Křišťálová lebka

Posledním fenoménem této kapitoly, který bych rád popsal, je křišťálová lebka (obr. 34). Pseudoarcheologové nám popisují příběh, jak se do sbírek dostala nejslavnější křišťálová lebka: „V roce 1924 cestoval britský dobrodruh Frederick Mitchell-Hedges se svou dcerou, aby prozkoumal starověké Mayské město Lubontoon. Bylo poledne, když se Hedgesova dcera Anna vyšplhala na vrchol pyramidy a slunce osvítilo lebku malým prostorem mezi kameny. Běžela dolů z pyramidy a vzrušeně vykřikovala: „Je tam někdo s baterkou“. Annin otec a ostatní z jejich týmu byly příliš velcí, aby se vešli do malého otvoru v pyramidě. Tak uvázali lano kolem Anny a spustili ji do díry. Když byla vytažena zpět na povrch, držela podivnou křišťálovou lebku“. (Däniken 1995).

Bohužel, příběh o Mitchell-Hedgesově lebce (MHL) je ve skutečnosti naprosto jiný. Pseudoarcheologové se pravděpodobně zaměřují na MHL, protože ostatní známé křišťálové lebky jsou nyní prokázány jako padělky (Jenkins 2004, 217; Sax et al. 2008). Nicméně i MHL se nedávno ukázala jako padělek. Nyní je celá kolekce křišťálových lebek prokázána jako podvodné artefakty. Mitchell-Hedgesova lebka byla posledním kandidátem, protože ji do nedávné doby nebylo dovoleno zkoumat.

Po Hedgesově smrti ji dostala do vlastnictví jeho dcera Anna, která se jí mnoho let se snažila prodat. Pod nátlakem odborníků, vyžadujících důkladnou analýzu lebky se objevily dopisy vypovídající o vytvoření lebky klenotnictvím Tiffany and Company v roce 1881, zhruba ve stejné době, kdy byla vynalezena technika potřebná k vytvoření křišťálové lebky (Walsh 2010). Křišťálové lebky patří mezi zřetelnější doklady artefaktů, kdy je spojení s domorodou spiritualitou „historicky nedávné“ a „uměle vytvořené“. Jedná se o produkty generace tvůrčích duchovních podnikatelů, kteří nereprezentují praxi jakékoliv historické komunity (Jenkins 2004, 218-219).

Mýtus křišťálových lebek pochází z marketingové kampaně. Padělané artefakty, které zaujaly mnoho posluchačů a čtenářů. Historie těchto lebek je plná chamtivosti a lží, a trvalo mnoho let, než se prokázala pravda, kterou známe dnes. I tak fenomén křišťálových lebek ovlivňuje širokou veřejnost dodnes, to také vychází z mého dotazníku k diplomové práci. I když je to vzorek (100 respondentů) velmi malý a statisticky nevýznamný, ze čtyř prezentovaných artefaktů poslední otázky, získala u obou cílových skupin nejvíce kladných odpovědí. Široká veřejnost se domnívá, že vznikla za pomoci mimozemské technologie v téměř polovině případů (41 %; 70 respondentů), dotazovaní archeologové pak v menší míře (23 %; 30 respondentů). Křišťálové lebky jsou oblíbeným tématem okultních věd a paranormálních nadšenců, ostatně s těmito vlastnostmi jsou často líčeny v populární literatuře. Tento fenomén se objevuje v četných televizních sci-fi seriálech, filmech, románech a videohrách.

Obr. 34: Křišťálová lebka ze sbírky Britského muzea. (zdroj: <http://www.britishmuseum.org/>).

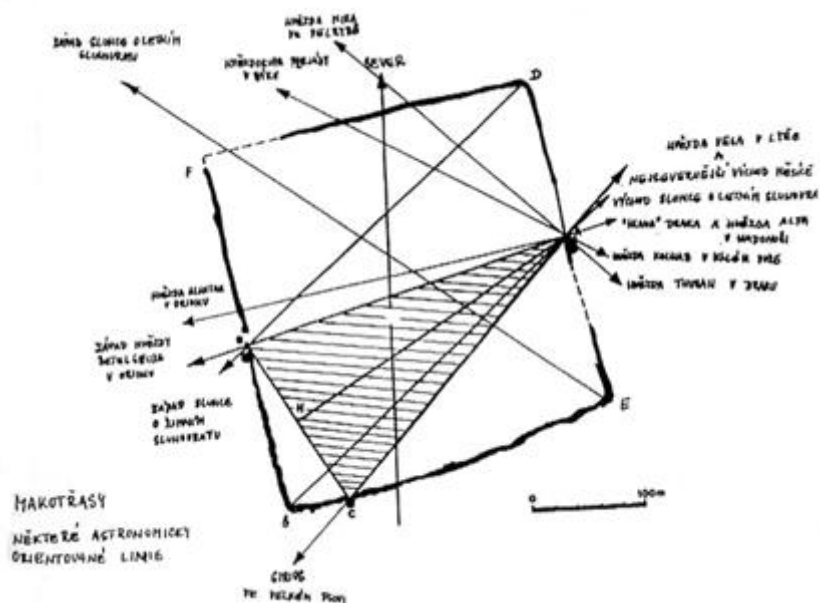
4. Pseudoarcheologický exkurz do střední Evropy

Jelikož bylo jedním z cílů práce vytvoření teoretického modelu, který se v průběhu práce transformoval spíše do teoretických předpokladů, a následná aplikace na databázi vybraných archeologických pramenů střední Evropy, pojednává tato kapitola o těchto pramenech. Bohužel, spíše než o prameny střední Evropy jde o prameny, které jsou prezentovány z prostředí Čech a Moravy. Diplomová práce v průběhu změnila směr, který jsem předpokládal při zadání.

Mezi českými autory, kteří se v minulosti věnovali nebo se v současnosti věnují této problematice, je dobré zmínit MUDr. Ludvíka Součka (Souček 1983), Ing. Věnceslava Patrovského (Patrovský 1990) nebo Jaromíra Jindru (Jindra 1992). V literatuře lze narazit na několik pramenů z Čech a Moravy, které jsou spojovány s teorií archeoastronautiky. Rád bych poukázal na několik z nich.

Přímé důkazy samozřejmě neexistují, přesto lze nalézt zajímavé informace, které zapadají do základních předpokladů pseudoarcheologů. Prvním takovým příkladem jsou vltavíny z jižní Moravy. Obecně přijímaná teorie nám říká, že se jedná o odtavenou hmotu z dopadu meteoritu Ries v Německu. Se složením vltavínů, to ale není až tak snadné. Zvláštní skelná hmota, která na sebe upozorňuje díky nesrovnalostem ve složení, by se hodila do pseudoarcheologického souboru artefaktů. Vznik vltavínů byl podle pseudo-vědců vedlejším produktem žáru přistávajících raket, nebo lépe jaderného výbuchu provedeného mimozemšťany v pravěku (Patrovský 1992). Podobné jaderné výbuchy a vznik skelné hmoty, která se taví při odletu vesmírných lodí, popisuje také Däniken (*Däniken 1995, 93-117*).

Druhým artefaktem z našeho prostředí, je svatyně v Makotřasech. Areál z mladší doby kamenné mohl podle pseudoarcheologů sloužit jako pravěká observatoř. K těmto účelům sloužil údajně vytýčený rovnostranný trojúhelník, kde jedna odvěsna míří k západu hvězdy Betelgeuze a souhvězdí Orion a druhá ukazuje na severnější možnou polohu Měsíce (*obr. 35; Bělehrádek 2002*).

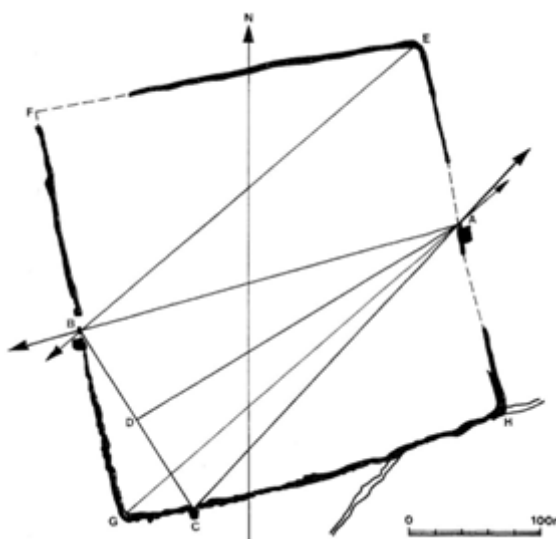

Obr. 35: Některé astronomicky orientované linie v Makotřasech podle pseudoarcheologů. (zdroj: Bělehrádek 2002).

Na základě archeologického poznání patří areál v Makotřasech kultuře nálevkovitých pohárů (3530 př. n. l.). Ale existuje astronomické vysvětlení čtvercového ohrazení v Makotřasích? Podle plánu areálu (obr. 36) lze snadno odvodit orientaci na základě azimutů východu a západu slunce při slunovratu. Nicméně, podle měření jednotlivých úhlů (kalibrované pro úhel v období 3500 př. n. l.), není možné určit, zda stavitelé orientovali areál k východu či západu slunce při slunovratu. Protože terén neumožňuje přímé pozorování těchto událostí. Avšak přímé pozorování by bylo možné, pokud by byla postavena menší dřevěná konstrukce pro pozorování. Archeologický výzkum podporuje tento předpoklad na základě nálezu sloupové jamky. Východ slunce mohl být pozorován z rohu ohrazení, přes dřevěnou konstrukci, která je ve směru bodů GA a západ slunce mohl být pozorován ve směru bodů EB. Nicméně pozorování v opačném směru nelze vyloučit (tj. východ slunce za letního slunovratu mohl být pozorován ve směru BE a západ slunce za zimního slunovratu mohl být pozorován ve směru AG; obr. 36). Trojúhelník ABC sestává ze dvou pravoúhlých trojúhelníků ADB a ADC. Na základě měření se odhaduje, že trojúhelník ABC není náhodným prvkem tohoto areálu, protože se jedná o možný geometrický a astronomický základ celého areálu. Měření vychází z předpokladu, že dvě delší strany trojúhelníku měří přesně 365 megalitických yardů (0,829 m). Dále lze předpokládat, že číslo 365 je stěží výsledkem náhody, může se

jedna i o kalendářní význam areálu. Na základě dalšího měření koresponduje pomyslný trojúhelník s pozorováním úplňku a západu hvězdy Betelgeuze (*Horský et. Al 1980, 12-13*).

Areál v Makotřasích je jedinečnou stavbou. Jedná se o možný doklad poměrně rozvinutých astronomických a geometrických znalostí, kterým předcházela dlouhý proces pozorování a vývoje. Zdá se, že existuje jistá symbolická a možná funkční korelace stavby s délkou roku nebo s jeho určením. Zvláště s přihlédnutím k faktu, že bylo využito délky 365 megalitických yardů (*Horský et al. 1980, 30-31*). Myslím, že je škoda, že byla dálnice D7 vybudována přímo skrz tento areál. Další terénní výzkumy s využitím moderních technologií mohly zpřesnit jednotlivá měření a přijít s dalšími interpretacemi o tomto areálu, který je občas přirovnáván k anglickému Stonehenge. V neposlední řadě je třeba říci, že pokud srovnáme závěry prezentované archeology a pseudoarcheology, pseudoarcheologové v tomto případě opisují některé závěry od archeologů, aniž by je přitom řádně citovali.

Obr. 36: Schematické znázornění ohrazení v Makotřasech. (zdroj: Horský et al. 1980).

Některé archeologické měření nám poukazují na fakt, že pravěké populace mohly orientovat objekty podle nebeských těles. Zejména se jedná o objekty s možnou sakrální interpretací. Není ale dobré pravěké kultury v tomto směru přeceňovat, neboť toho, co mohli lidé pozorovat bez dokonalého kalendáře je poměrně málo. Je obtížné určit, zda je orientace některého archeologického objektu v určitém astronomicky významném směru náhodná. Mnohem snazší je určit

pravděpodobnost, že se nějaký směr (spojnice dvou bodů) na nalezišti bude náhodou shodovat s některým astronomickým směrem. To je také největším problémem celého zkoumání. Pravěké azimuty se neshodovaly s dnešními; pokud však známe alespoň přibližné absolutní datum období, které zkoumáme, lze azimut zpětně vypočítat. Jaké astronomické jevy mohly pravěké kultury pozorovat? Mohly to být polohy východu a západu slunce a měsíce, slunce při zimním slunovratu, slunce při rovnodennosti, slunce při letním slunovratu nebo nejsevernější polohy měsíce. Komplikovanější je tato situace v otázce pozorování planet a hvězd. Nepochybně jsou tyto objekty pozorovatelné, ale chybí doklad o tom, že je člověk skutečně pozoroval. Problém používání hvězd k orientaci v pravěku je empirická otázka a musí být řešena na základě konkrétního archeologického materiálu, nikoliv teoretickými úvahami (*Neustupný 1984, 59-66*).

Rád bych se více věnoval pramenům z prostředí Čech a Moravy, popřípadě z oblasti střední Evropy. Ostatně to byl prvotní cíl při formulaci diplomové práce. Bohužel jsem si tuto kapitolu nechal až na konec práce a vlastní vinou jsem strávil příliš mnoho času a prostoru prezentováním zahraničních pramenů, které začaly celou problematiku teorie archeoastronautiky. Přesto se domnívám, že v této práci mají jistě své místo, i když se také jedná jen o mnou vybrané prameny. Perspektivou dalších prací by jistě bylo hledat indicie o pozorování vesmírných těles a jejich odrazu v prostorové distribuci nemovitých artefaktů či vyobrazení hvězd a planet na movitých artefaktech v prostředí střední Evropy či konkrétněji Čech a Moravy. Interpretace vltavínu a jaderných výbuchů v pravěku se mi zdá přitažená za vlasy ale interpretace svatyně v Makotřasech jako pravěké observatoře se jeví jako fenomén, který se opakuje i v jiných kulturách.

5. Závěry

Při zpracování tohoto tématu jsem pomalu sestupoval do pomyslné králičí nory, ze které již nebylo návratu. Při čtení literatury, která se vztahuje k teorii archeoastronautiky, jsem se z počátku cítil velmi ovlivňován informacemi, které jsem shromažďoval. Myslím, že ve výsledku jsem zůstal střízlivý a podařilo se mi shrnout nejdůležitější a nejzajímavější prameny propagované pseudoarcheologickou literaturou a dostupnými internetovými zdroji. Existuje mnoho dalších témat, kterými

bych se mohl zabývat, jako tvrzení, že egyptské hieroglyfy zobrazují šedé mimozemšťany (zmiňované v několika předchozích kapitolách), kteří se na obrázcích s vysokým rozlišením spíše zdají jako váza s rostlinou znázorněnou na mnoha dalších místech v Egyptě (obr. 37). Pseudoarcheologové mají spoustu dalších tvrzení a pramenů, které je třeba sepsat společně s dalším kontextem, který se k nim váže. Ale věřím, že jsem pokryl to nejlepší, co mohou nabídnout, rád bych se západem pokračoval dále, ale bohužel k tomu není dostatek prostoru v rozsahu diplomové práce.

Hlavní věc, kterou chci zdůraznit je, že pseudoarcheologové mají většinu svých tvrzení nepřesných a podložených smyšlenými a neúplnými podklady. Zdá se mi, že většinou pramenů vytrhnou z kontextu. Neberou ohled na minulé kultury a kontext spojený s jednotlivými prameny. Způsob jakým dokázaly vybudovat stavby, můžeme obdivovat i v dnešní době. V jejich hlavním tvrzení je stále prostor pro pravdu, alespoň do určitého rozsahu. Ale ve světle, v němž podávají své závěry, pro ně neexistuje udržitelná pozice. Rád bych apeloval na potenciální čtenáře této práce, aby se sami dlouze a usilovně podívali na prameny, autory a charismatické osobnosti, které mne vedly k vypracování této práce.

Obr. 37: Vyobrazení vázy s leknínem posvátným. (zdroj: Cuoghi 2003).

Původně bylo mým cílem vytvořit teoretický model na základě teoretických předpokladů popsaných v úvodních kapitolách. Rozdělil jsem artefakty prezentované

pseudoarcheology do kategorií skalního umění, movitých, nemovitých artefaktů a písemných pramenů ve snaze vysledovat určitou strukturu, podle které se pseudoarcheologové řídí. U nemovitých artefaktů se může jednat o strukturu, která souvisí s výstavbou monumentálních památek k odrazu nebeských těles. Hledíme k obloze po tisíce let a každá kultura, i ta dnešní je tímto pohledem do určité míry fascinována. Při rekonstrukcích je vždy třeba nejdříve rekonstruovat původní podobu oblohy, některé hvězdy v průběhu let zhasly, jiné vznikly. Úhly, které se vztahují k potenciální imitaci staveb podle hvězd, jsou také odlišné. U movitých artefaktů a písemných pramenů lze hledat struktury ve vyobrazení a ztvárnění postav. I když si myslím, že jsou tyto struktury velmi ošemetné, protože každá kultura praktikovala jisté rituály spojené s náboženství a kultem. Za tímto účelem používaly jisté symboly, které jsou v mnoha případech velmi arbitrární a v různých kulturách mohou nést různý význam. Po dokončení práce vidím, že ucelený teoretický model byla utopická představa. Bylo by zapotřebí daleko hlubších analýz jednotlivých pramenů. Možná se pokusit vystopovat přenos podobných idejí mezi kulturami na různých kontinentech. Zkusit stanovit určitá centra pokroku v pravěku, tato centra by mohla šířit své myšlenky do vzdálených koutů Země a transformovat tak vývoj kultur. Takovými centry myslím například sumerské městské státy, egyptské dynastie, či mezoamerické před-kolumbovské kultury, tedy civilizace stojící za vznikem prvního písma a největších monumentů. Naprosto se ztotožňuji se závěrem, že všechny kultury dokázaly postavit monumentální stavby zcela bez pomoci mimozemských civilizací a byly natolik inteligentní, že pokud by v pravěku došlo ke kontaktu, ztvárnily by takový kontakt detailně ve svém umění. To že jsou si některé struktury podobné lze připsat skutečnosti, že existuje společný zdroj myšlenek. Tedy že jeden nápad, vynález, náhlý technologický pokrok, se mohl rozvinout nezávisle v různých kulturách, jejichž artefaktová základna obsahuje podobné formální a symbolické vlastnosti. To ovšem neznamená, že tyto kultury mezi sebou přišly do styku. Myšleno geograficky nebo časově (tj. mnohé zastoupené kultury a prameny s nimi spojené, jsou od sebe vzdáleny mnoho století).

Pseudoarcheologická literatura se zaměřuje na určitou skupinu čtenářů. Mnoho studentů archeologie, ale i dalších vědních oborů, které souvisí s fenoménem teorie archeoastronautiky, bylo s velkou pravděpodobností obeznámeno s touto literaturou před začátkem vysokoškolského studia. Já sám jsem takovým případem.

Taková literatura může částečně sloužit jako inspirace pro studium některého z vědeckých oborů. Může nám přinést inspiraci ke studiu souboru pramenů, který zdánlivě neobsahuje žádný společný kontext. Pseudoarcheologové, pseudo-vědci a propagátoři teorie archeoastronautiky obecně obvykle nevidí v artefaktové základně širší souvislosti. Zaměří se na jeden prvek artefaktu, který rozvedou na základě svého pozorování, bez přihlídnutí ke kulturnímu a sociálnímu kontextu. Problémem je také nekonzistentní geografická distribuce jednotlivých pramenů. Prameny zmíněné v mé práci lze spolehlivě vysvětlit pomocí archeologické teorie a metody, není potřeba jim dodávat mimozemský kontext. Jedinou výjimkou může být snad skalní umění a ztvárnění pravěkých (antropomorfních) plastik. Existuje nepatrná korelace v podobnosti některých pramenů. Podezřelé antropomorfní plastiky vypadají jako mimozemšťané, o kterých si myslíme, že vypadají jako šedí mimozemšťané. Je ovšem pravda, že o existence a podobě těchto údajných mimozemských bytostí nemáme žádné exaktní důkazy. Jen výpovědi o údajných únosech lidí, zpravidla se vyskytující ve Spojených státech. Pozorování UFO po celém světě také není přesvědčivým důkazem pro potvrzení existence mimozemských civilizací. Myslím, že vědci i široká veřejnost touží zodpovědět otázku mimozemské existence. S dalšími roky a novými vynálezy jsme blíže k zodpovězení otázky: „Jsme ve vesmíru sami?“. Mezhvězdné cestování je dnes jen kapitolou pro sci-fi povídky a romány, nicméně meziplanetární cestování se pomalu začíná stávat skutečností.

Studium pseudoarcheologických témat je velmi náročné. Pro provedení správně analýzy, kvalitní syntézy a přínosné interpretace je třeba obsáhnout široké spektrum přidružených vědních oborů. Jednotlivé artefakty jsou vytrženy z různých časových období a sumarizace informací zahrnuje obory, kterými jsou kromě archeologie také antropologie, astrobiologie, astronomie, geologie, historie, chemie, lingvistika, matematika, metalurgie, paleozoologie a mnoho dalších. Pro jedince není možné obsáhnout takové množství informací v průběhu studia. Nicméně mám dvě možnosti. Buď nebudeme studovat tématicky spojené s pseudoarcheologií, protože spoléháme na fakt, že závěry prezentované pseudoarcheology budou vždy automaticky popřeny archeology na základě jejich závěrů. Nebo se pokusit proniknout do přidružených oborů na základě vlastního samostatného studia a sestavit databáze pramenů, na kterých pseudoarcheologové prezentují závěry a poté provést kvalitní analýzu nashromážděných pramenů. V mnoha případech je tato

práce již hotova a stačí jen dokončit rešerši, následně provést syntézu, vyhledat shodné struktury a vyvodit nové interpretace.

Ale jaké má taková práce přínosy pro archeologii? Myslím si, že minimálně ve dvou aspektech má své opodstatnění. V prvním případě je to právě jiný úhel pohledu na soubor pramenů. Pokud znovu analyzujeme daný soubor z jiné strany, můžeme nalézt nové struktury, které jsme předtím neviděli. Inspirujeme a stimulujeme naši mysl, aby fungovala v jiném rámci otázek a předpokladů. Podobně jsem učinil při formulaci diplomové práce. Na začátku práce jsem měl v hlavě určitou myšlenku, která se v průběhu práce mnohokrát transformovala a vyvíjela až do finální podoby, kterou je výsledek práce. Můžeme se tak v interpretacích pramenů posunout dále v našem poznání kultur a jejich sociálních, náboženských a ekonomických systémů. Ale v tomto případě má spíše archeologie přínos pro pseudoarcheologii. Nemělo by jít jen o chamtivost a lži, na základě kterých autor pseudoarcheologických beletrií získá značný zisk a při tom dezinformuje širokou veřejnost pozlátkem tajuplného příběhu o vzniku artefaktu, který prý archeologie nedokáže uspokojivě vysvětlit.

To je i druhý a pravděpodobně nejmarkantnější přínos pseudoarcheologie pro archeologii. Naší prací je nejen vychovávat budoucí generace archeologů, ale také vzdělávat veřejnost o našich předcích a minulých populacích, díky kterým jsme tam, kde jsme. Právě díky pseudoarcheologii máme tento úkol ztížen množstvím nepravdivých, někdy až směšných závěrů, které je třeba vysvětlit, než se pustíme do diskuse o problematice, která veřejnost zajímá. Zejména proto, že pseudoarcheologie prezentuje fantaskní interpretace skutečných nálezů a jiné neseriózní snahy učinit archeologii komerčně atraktivní pro širokou veřejnost. Z toho důvodu má pseudoarcheologie paradoxně velký přínos pro archeologii. Pokud by se veřejnost o archeologii nedozvěděla z populárních knih prezentující teorii archeoastronautiky, měla by o archeologii zájem v daleko menší míře. Tato práce a snad i další, které by mohly následovat, může být návodem pro archeology, na jaké artefakty se zaměřit při publikování svých závěrů pro veřejnost a jak je v populárnější formě prezentovat. V tomto úkolu může být inspirací i dotazníkový průzkum, který je součástí práce. I když se jedná jen o malý soubor respondentů (100), jasně ukazuje, že širokou veřejnost nejvíce zajímají tajuplné artefakty, v tomto případě kříšťálové lebky. Široká veřejnost se domnívá, že vznikla za pomoci mimozemské technologie

v téměř polovině případů (41 %; 70 respondentů). Mimochodem, celá sbírka křišťálových lebek je dnes prokázána jako padělky (*Jenkins 2004, 217; Sax et al. 2008; Walsch 2010*). S tímto faktem, zdá se široká veřejnost není obeznámena. Nabízí se otázka, zda veřejnost ochudit o tajemno, které si spojují s těmito artefakty. Jestli by nakonec nebyla zklamána z našich závěrů, protože se pseudoarcheologické závěry zdají být líbivější. Myslím si, že v pracích jako je tato má dotazníkový průzkum své opodstatnění. Bylo by ovšem třeba provést daleko rozsáhlejší průzkum pro získání uspokojivějších výsledků.

V neposlední řadě, by přínosem mohla být diskuse mezi archeology. Spojením výše zmíněných přínosů mohou archeologové diskutovat o „zakázaných“ tématech, snažit se formulovat nové předpoklady a hledat nové struktury na souborech „vyzkoumaných“ pramenů. Práce archeologa, jako i jiných vědců není nikdy dokončena a jistě není na škodu se po čase vrátit k dokončenému výzkumu a provést revizi dané problematiky, rozšířit již definovaný soubor pramenů ve snaze najít nové struktury a spojení mezi prameny. Poté na základě nových zjištění prezentovat veřejnosti své závěry. V dnešní době je možné využít i další způsoby prezentace, než psanou formu. Populární formou prezentace je dnes například využití audiovizuální techniky a internetových portálů nabízející publikaci video materiálu pro přilákání velkého počtu diváků, kteří by potenciálně měli zájem o archeologii, aniž by o tom sami věděli, protože v mnoha případech ani neví, co archeologie obnáší a jaká je to překrásná věda.

Teoretické předpoklady zmíněné v prvních kapitolách spolu s vybranými prameny jsou jen špičkou ledovce potenciální syntézy tohoto fenoménu. Snažil jsem se, aby byla diplomová práce co nejvíce koherentní a alespoň rámcově nastínila, v čem problematika paleoastronautiky spočívá. Při formulaci zadání jsem měl jiné představy o struktuře práce, která se postupně měnila. V případě teoretického modelu a následné změny na teoretické předpoklady byla tato transformace nejmarkantnější. V dalších pracích je možné studovat prvky v představách pseudoarcheologů a skládat strukturu potenciálního mimozemského zásahu. Dále lze studovat, v čem spočívá podezřelost pramenů, nebo lze zjemnit čtyři základní teoretické předpoklady. Potažmo dále rozvádět jednotlivé tabulky artefaktů.

6. Průzkum mínění veřejnosti ohledně archeologie a pseudoarcheologie

V této kapitole se budu věnovat praktické části mé diplomové práce. Při přípravě dotazníku jsem se nechal inspirovat několika pracemi (*Chroustovský – Janíček 2013; Kondelík 2014; Mikešová 2012*). Dokončený dotazník jsem před začátkem sběru informací konzultoval s vedoucím práce. Cílové skupiny dotazníku se skládají ze studentů archeologie, archeologů, ale také z respondentů z řad široké veřejnosti. Po dokončení sběru dat jsem začal se zpracováním a vyhodnocením jednotlivých dotazníkových listů a následnou analýzou dat. Hlavním cílem dotazníku bylo zjistit, jestli dokáže veřejnost a archeologie dobře rozlišovat rozdíly mezi archeologií a pseudoarcheologií. Průzkum se cíleně zaměřoval na subjektivní hodnocení respondentů, jejich vlastní názory a postoje, nikoliv na odborné znalosti týkající se archeologie. Otázky byly koncipovány tak, abych se dozvěděl co možná nejvíce informací týkající se pseudoarcheologie, konkrétně teorie archeoastronautiky, která je hlavní náplní mé práce, tak jak byla popsána v předchozích kapitolách. Zároveň jsem mezi tyto otázky zakomponoval i otázky spojené přímo s archeologií. Tyto otázky nemají přílišný význam pro mou práci, ale slouží spíše jako maskovací, aby respondentům nebylo hned jasné, o co se přesně jedná. Na těchto „archeologických“ otázkách se dá sledovat vztah veřejnosti přímo k archeologii bez návaznosti na pseudoarcheologii.

Otázky, které se objevují v dotazníku, se zaměřují na komparaci názorů mezi archeology (studenty archeologie a vystudovanými archeology) a široké veřejnosti. Již při přípravě otázek jsem se pokusil vytvořit teoretický předpoklad pro každou otázku. Předpokládal jsem, že u některých otázek se objeví výrazné rozdíly mezi veřejností a archeology. Tyto předpoklady se v několika případech potvrdily, jak bude ukázáno dále v této kapitole.

Při formulaci práce jsem měl určitou představu o daném tématu. V hlavě jsem měl připravený myšlenkový model, jakým směrem by se práce měla ubírat. Předpokládal jsem, že hlavní propagátoři teorie archeoastronautiky, paleoastronautiky, paleokontaktu nebo paleokontaktní teorie dodržují alespoň některé vědecká pravidla. Bohužel při dokončování práce jsem došel k závěru, že situace je daleko horší, než jsem původně předpokládal.

6.1. Teoretické předpoklad a otázky týkající se dotazníků

Provedl jsem rozdělení 11 otázek do tří zájmových bloků, na základě prací, které již dříve pracovali s dotazníkovými průzkumy (*Chroustovský – Janíček 2013; Kondelík 2014; Mikešová 2012; tab. 5*)

- a) Charakteristika cílových skupin dotázaných (5 otázek)
- b) Myšlenkové asociace ve vztahu k archeologii a archeologům (ot. 1,2,3,4,6,9,10)
- c) Myšlenkové asociace spojené s teorií archeoastronautiky a pseudoarcheologií (ot. 2,5,7,8,11)

Blok	Otázky
A) Charakteristika cílových skupin dotázaných	-
B) Myšlenkové asociace ve vztahu k archeologii a archeologům	1, 2, 3, 4, 6, 9, 10
C) Myšlenkové asociace spojené s teorií archeoastronautiky a pseudoarcheologií	2, 5, 7, 8, 11

Tab. 5: Seznam bloků a příslušných otázek.

6.2. Metodika práce a zpracování dat

Mým prvotním cílem bylo provádět sběr dat především formou osobního kontaktu s respondenty, se kterými přijdu do kontaktu během všedního dne, primárně ve svém okolí. To znamená, přátelé a rodinní příslušníci, jak blízcí, tak vzdálení. Kromě této možnosti jsem také získal značnou část odpovědí konverzací s respondenty z řad široké veřejnosti při náhodném oslovení. Pro tyto případy jsem u sebe měl vždy připraveno několik dotazníků a obrázky, které se týkají poslední otázky. Tímto způsobem jsem celkem získal odpovědi od 63 respondentů. Při předložení dotazníku jsem se respondentů dotazoval a následně si zapisoval odpovědi, pokud si respondent nepřál zapisovat odpovědi sám. V obou případech jsem byl otevřený diskusi, která přinesla zajímavé poznatky. Zbylé odpovědi na své dotazníky jsem získal pomocí internetového portálu www.surveymonkey.com, kde jsem si vytvořil elektronickou kopii svého dotazníku a následně rozesílal respondentům. Tímto způsobem jsem získal odpovědi od 37 respondentů. Celkem jsem tedy získal 100 respondentů. Z toho 70 respondentů je z řad veřejnosti a 30 respondentů je z řad studentů archeologie a archeologů s dokončeným vzděláním.

Dotazník obsahoval celkem 16 otázek. V první části dotazníku jsem zjišťoval základní demografická data (věk, profese, pohlaví, místo pobytu a nejvyšší dosažené vzdělání) pro další zpracování kategorií. U zbylých 11 otázek jsem se věnoval přímo tématice spojenou s archeologií, pseudoarcheologií, ale také jsem zkoumal jak veřejnost a archeologové vnímá archeologii. Z těchto 11 otázek je jedna výčtová, sedm dichotomických a dvě otázky jsou zcela otevřené. Poslední otázka se skládá ze čtyř obrázků. Takto postavený dotazník zajišťoval rychlý sběr informací a minimální časovou náročnost pro respondenty.

Získané odpovědi jsem následně zpracoval do tabulek v programu Microsoft Office Excel 2007. Dodatečně jsem byl při zpracování nucen zkomprimovat některé odpovědi. S podmínkou že odpovědi, které byli méně zastoupené, ale v jádru obsahovali stejnou informaci, jsem sjednotil do obecnějších kategorií. Takto zpracovaná data jsem poté vypracoval do grafů pro jednotlivé odpovědi. Každý graf ukazuje srovnání mezi odpověďmi archeologů a veřejnosti. Pro správné kvantitativní zpracování dat jsem přepočítal jednotlivé numerické hodnoty odpovědí na procentuální. Takto spočítaná relativní četnost poskytuje možnost srovnat dvě nestejně velké skupiny. Jelikož počet respondentů v cílových skupinách (veřejnost a archeologové) není rovnoměrný. Také jsem byl nucen vyřadit několik dotazníků z důvodu nesmyslných či rádoby vtipných odpovědí. Jako například, že nejvýznamnějším archeologickým objevem je Jiří Paroubek. Tento problém se objevoval primárně u online dotazníků, kde jsem nebyl v přímém kontaktu s respondenty. Výsledky cílových skupin jsou znázorněny ve sloupcových či pruhových grafech.

6.3. Výsledky

Charakteristice cílových skupin se věnuje prvních pět otázek. Celkem jsem získal informace od 100 respondentů ze dvou cílových skupin. Hlavní skupinou je 70 respondentů z řad široké veřejnosti. Věk respondentů se v téměř polovině případů (44 %) pohyboval v rozmezí 21 až 30 let, další nejvíce zastoupenou skupinou jsou respondenti ve věkovém rozmezí 31 až 40 let (31 %; graf č. 1). V kategorii pohlaví převažují muži (53 %) nad ženami (47 %; graf č. 2). Rozmanitost profesí sleduje graf č. 3. V této podkategorii převažují respondenti z řad studentů (17 %), dále jsou velmi

podobně zastoupeni lidé ve službách (14 %), v prostředí informačních technologií (14 %), podnikatelé (11 %), úředníci a obchodníci (10 %).

Další informací kterou jsem sběrem dat získal je místo pobytu respondentů kterou popisuje graf č. 4. Nejvíce respondentů jsem získal v oblasti Plzeňského kraje (56 %) další kraje jsou mnohem méně zastoupené. V této podkategorii jsou druhou největší skupinou respondenti ze zahraničí (10 %). Pro účely komunikace se zahraničními respondenty jsem využil výše zmíněný internetový portál survio.com pro šíření dotazníků. Tento portál poskytuje vytváření dotazníků v několika světových jazycích, včetně anglického jazyka, který jsem použil. Snažil jsem se, aby měl dotazník jazykový přesah, ale aby bylo možné lépe vyhodnotit výsledky, byl bych nucen u druhé otázky nahradit osobnosti, na které jsem se přímo dotazoval. Jednalo se o čtyři z dvanácti příkladů osob, které mohou být spojována s archeologií. U těchto jsem předpokládal, že s nimi zahraniční respondenti nebudou obeznámeni a tak odpoví záporně na mou otázku spojenou s těmito jmény. Tím mohlo částečně dojít ke zkreslení výsledků. Poslední otázka se týkala nejvyššího dosaženého vzdělání respondentů (graf č. 5). Respondenti se středoškolským vzděláním ukončeným maturitou jsou zastoupeni nejvíce (49 %), zbývající respondenti uvedli vzdělání vysokoškolské (36 %), středoškolské bez maturity (11 %) a vzdělání základní (4 %).

Druhou cílovou skupinou respondentů je 30 dotazovaných z řad studentů archeologie a archeologů s dokončeným vzděláním. V této skupině se věk v drtivé většině pohyboval v rozmezí 21 až 30 let (77 %; graf č. 1). Zastoupení pohlaví je u dotazovaných archeologů shodný. Z třiceti dotazovaných je polovina zastoupena muži a ženami rovnoměrně (graf č. 2). Profese je definována samotnou cílovou skupinou. Na mé „základní“ otázky odpovídali v 64 % studenti archeologie napříč všemi ročníky jak bakalářského, tak magisterského studia. Zbýlých 36 % je z řad archeologů s ukončeným magisterským či doktorským studiem (graf č. 3). Nejvíce odpovědí v této cílové skupině jsem nashromáždil také v oblasti Plzeňského kraje (50%), dále pak z kraje Středočeského (20 %) a z kraje Karlovarského (11 %; graf č. 4), zbylých 9 % respondentů je zastoupeno v menší míře z různých krajů. Vzdělání respondentů bylo rovnoměrně rozděleno stejně jako u pohlaví. Polovina se

středoškolským vzděláním ukončeným maturitou a druhá polovina z třiceti dotázaných s ukončeným vysokoškolským vzděláním (graf č. 5).

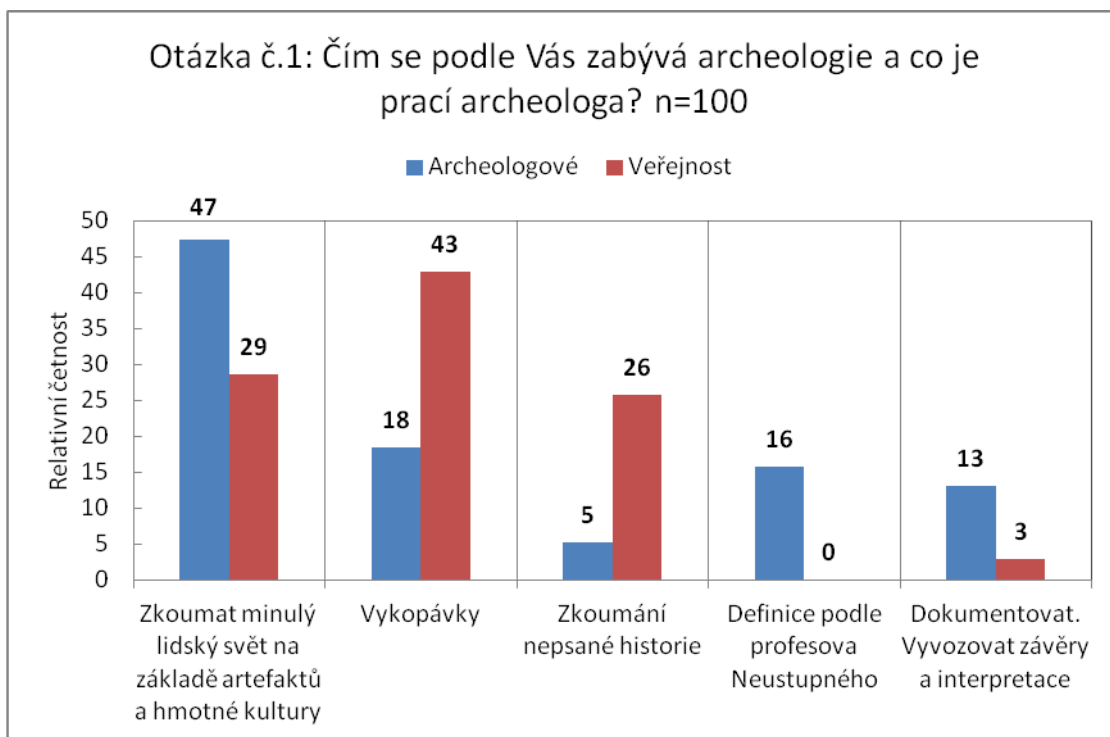
6.3.1. Srovnání odpovědí na otázky týkající se archeologie a archeologů

V této podkapitole se zaměřuji odpovědi spojené s archeologií a jak je vnímána veřejností a archeology. Proto bylo vhodné klást i otázky spojené s archeologií a tím zkoumat i vztah veřejnosti a archeologů k archeologii jako vědě.

V druhém bloku dotazníku jsem pokládal sedm otázek týkající se archeologie. Informace získané z tohoto bloku otázek nejsou pro účel diplomové práce tak významné, jako data získaná z třetího bloku. Přesto je zajímavé sledovat, jak obě cílové skupiny vnímají archeologii. I když se jedná o relativně malý soubor informací z celkem 100 respondentů, můžou odpovědi přinést zajímavé výsledky pro další zpracování. Jako první otázku jsem pokládal: „Čím se podle vás zabývá archeologie a co je prací archeologa?“ Jedná se o jednu ze dvou otevřených otázek v dotazníku. Respondenti tedy měli volnou ruku a v mnoha případech se jednalo o více než jednu odpověď. Tyto odpovědi bylo třeba sloučit do obecnějších kategorií a poté vyhodnotit.

Jak se ukázalo u předchozích dotazníkových průzkumů veřejnosti (*Chroustovský – Janíček 2013; Kožešníková 2014*) má stále široká veřejnost archeologii nejvíce spojenou s vykopávkami (43 %). Dále obecně s dějinami na základě artefaktů či analýzou historických pramenů (29 %) a se zkoumáním nepsané historie (26 %). V poslední kategorii se objevují odpovědi spojené s dokumentací, skládáním dílků v celek a tvorbou dějin (3 %), (graf č. 6).

U archeologů dosáhla největší četnost u odpovědí u kategorie: „Zkoumat minulý lidský svět na základě artefaktů a hmotné kultury“ (47 %). Dále se archeologové nejvíce ztotožňují s vykopávkami (18 %). Jelikož bylo třeba kategorie upravit, tato odpověď v sobě ukrývá širší pojem, jako například provádění exkavací nebo „kopat až na podloží“. Další odpovědi na první otázku byla velmi oblíbená definice podle profesora Neustupného (16 %). Dále archeologové spojují archeologii s dokumentací, vyvozováním závěrů a interpretacemi (13 %). Poslední kategorie nepřesáhla hranici četnosti 5 % (graf č. 6).

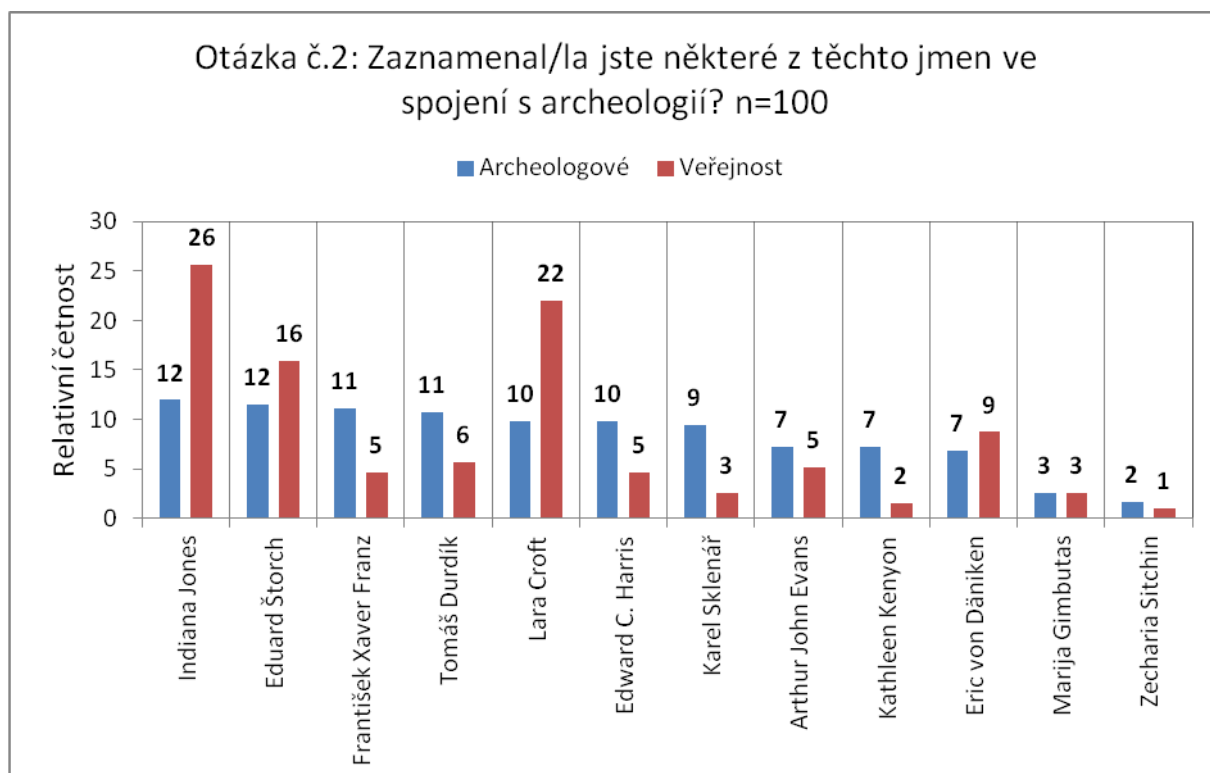
Graf č. 6: Otázka č. 1: Čím se podle vás zabývá archeologie a co je prací archeologa? Uvedlo 70 respondentů veřejnosti a 30 archeologů

Druhá položená otázka se vztahuje k archeologii a k osobnostem s ní spojenou. Tuto otázku lze zařadit do bloku otázek B) ale stejně tak i do bloku otázek C). Tato otázka obsahuje dvanáct jmen, mezi tato jména patří jak osobnosti archeologie, tak osobnosti pseudoarcheologie. Již při formulování otázky jsem předpokládal, že největšího počtu kladných odpovědí dosáhnou fiktivní postavy spojené s archeologií. Záměrně jsem do této skupiny zakomponoval jak skutečné archeology, tak fiktivní postavy abych mohl sledovat reakce respondentů. V několika případech respondenti podotknuli, že fiktivní postavy (Indiana Jones a Lara Croft), ale i autory pseudoarcheologických publikací (Eric von Däniken a Zecharia Sitchin) nelze brát jako skutečné archeology.

Při zpracování této otázky se potvrdil můj prvotní předpoklad a odpověď Indiana Jones se při dotazování široké veřejnosti objevila v 26 %. Druhé největší zastoupení měla odpověď Lara Croft v 22 %. Dalším více zastoupeným jménem je Eduard Štorch v 16 %. Již v menším zastoupení se objevuje Eric von Däniken (9 %). Další osobnosti se poté objevují v malém zastoupení do 6 % (graf č. 7). Tento výsledek připisuji skutečnosti, že široká veřejnost nadále raději sleduje populární filmy a dokumenty ve kterých se objevuje hlavní hrdina jako archeolog nebo raději

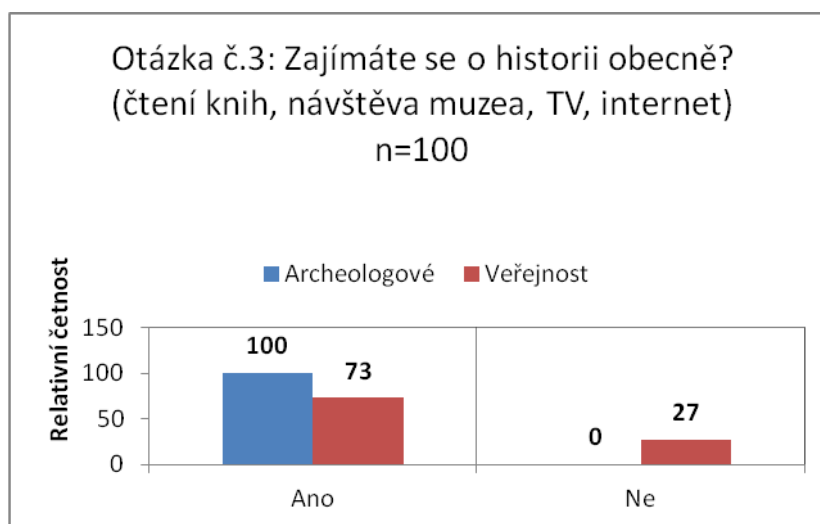
čte populární a naučné knihy, které jsou pro širokou veřejnost zajímavější a čtivější pro svou mysterióznost a tajemno, než odborné archeologické publikace které předkládají „tvrdá“ fakta, které nejsou pro veřejnost tak zajímavá.

U skupiny archeologů a studentů archeologie je situace poněkud odlišná. Nejvíce zastoupená jména jsou Indiana Jones (12 %), Eduard Štorch (12 %), František Xaver Franz (11 %), Tomáš Durdík (11 %), Lara Croft (10 %) a Edward C. Harris (10 %). Ostatní osobnosti mají archeologové spojené s archeologií v méně než 10 % (graf č. 7). Skutečnost, že polovina z celkového počtu dvanácti osobností, jenž obsahuje jak fiktivní tak skutečná jména, dosahuje hodnot kolem 10%, připisují tomu, že archeologové mají širší přehled o svém oboru, ale také částečně vnímají fiktivní postavy spojené s archeologií jako archetyp či vzor, podle kterého si představovali archeologii, než se jí jako vědnímu oboru začali naplno věnovat. Vycházím především z průzkumu, který byl proveden v prvním ročníku mého studia archeologie na KAR v Plzni. Na archeologickém semináři nám byla nám položena otázka, proč jsme se rozhodli studovat archeologii jako vědní obor? Drtivá většina odpovědí byla typu: „Protože jsem sledoval/a Indiana Jonese“.

Graf č. 7: Otázka č. 2: Zaznamenal/la jste některé z těchto jmen ve spojení s archeologií? Uvedlo 70 respondentů veřejnosti a 30 archeologů.

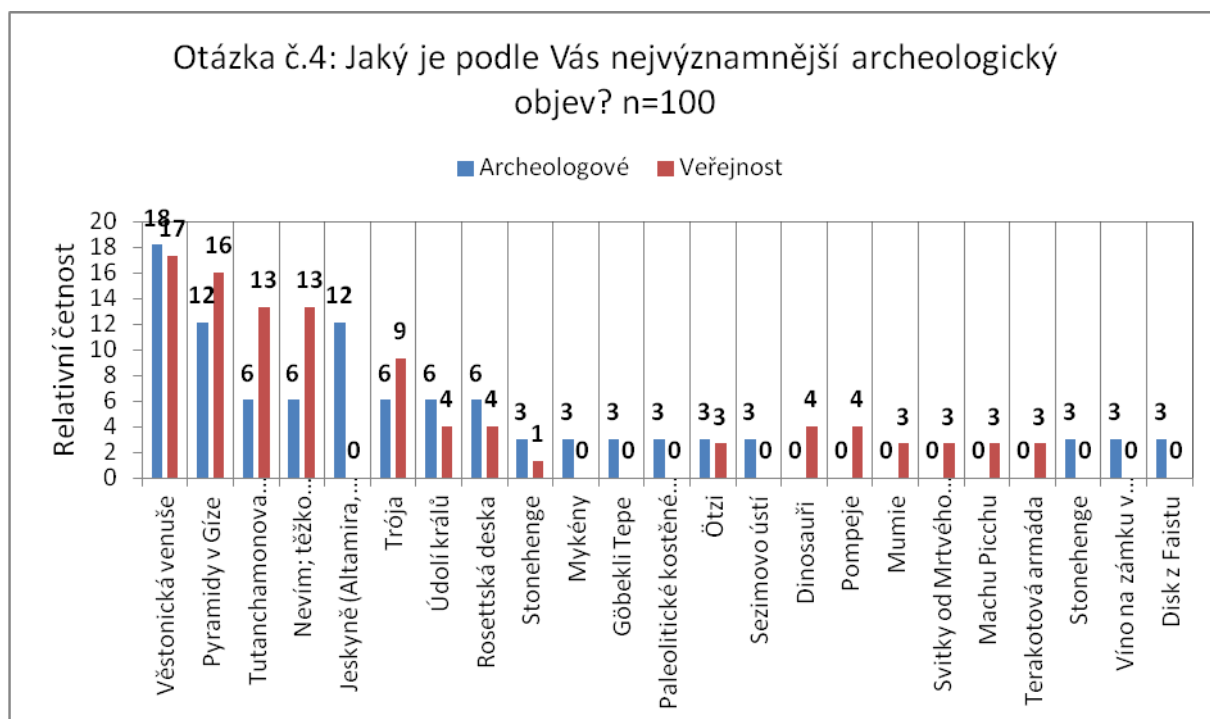
Další v pořadí třetí otázka je první ze sedmi dichotomických otázek dotazníku. Široká veřejnost odpověděla na otázku: „Zajímáte se o historii obecně? (čtení knih, návštěva muzea, TV, internet)“ kladně celkem v 73%. Zbývajících 27% tvoří záporné odpovědi. Nejčastější poznámkou bylo, že veřejnost sleduje televizní pořady nebo získává informace o archeologii na internetu. Odpovědi archeologů jsou v 100% kladné (graf č. 8).

Graf č. 8: Otázka č. 3: Zajímáte se o historii obecně? (čtení knih, návštěva muzea, TV, internet). Uvedlo 70 respondentů veřejnosti a 30 archeologů.

Čtvrtou otázkou v tematickém bloku myšlenkové asociace ve vztahu k archeologii a archeologům je: „Jaký je podle Vás nejvýznamnější archeologický objev?“. Jedná se o otevřenou otázku a kupodivu byla otázka pro velké množství respondentů nejobtížnější z celého dotazníku, mnoho se jich při této otázce na několik minut zastavilo a snažilo se přijít s kvalitním objevem. Jedním z aspektů nerozhodnosti pravděpodobně bylo nedostatečné formulování otázky. Respondenti nedokázali rozhodnout jaký je nejvýznamnější archeologický objev, v mnoha případech se objevuje odpověď jako „nevím“ nebo „těžko označit jako jeden“. Tato odpověď se vyskytuje zejména u online dotazníku, kde jsem nemohl být v kontaktu s respondenty. Při osobním kontaktu s respondenty jsem dodatečně vysvětlil, že mě zajímá jejich subjektivní názor. Jaký archeologický objev je pro ně nejvýznamnější nebo nejzajímavější. Většina respondentů totiž pochopila otázku tak, že mě zajímá co je pro archeologii jako obor nejvýznamnější archeologický objev.

Široká veřejnost nejčastěji uváděla jako nejvýznamnější archeologický objev Věstonickou venuši (17 %). Dalšími významnými archeologickými objevy jsou pyramidy v Gíze (16 %), Tutanchamonova hrobka (13 %), „Nevím, těžko označit jen jeden“ (13 %) a Trója (9 %). Ostatní archeologické objevy jsou zastoupeny v menší míře pod 10 %. Archeologové uváděli jako nejvýznamnější archeologický objev Věstonickou venuši (18 %) stejně jako široká veřejnost. Pyramidy v Gíze a jeskynní umění se objevilo v četnosti 12%. Zbylé kategorie nepřesáhly hranici četnosti 6% (graf č.9).

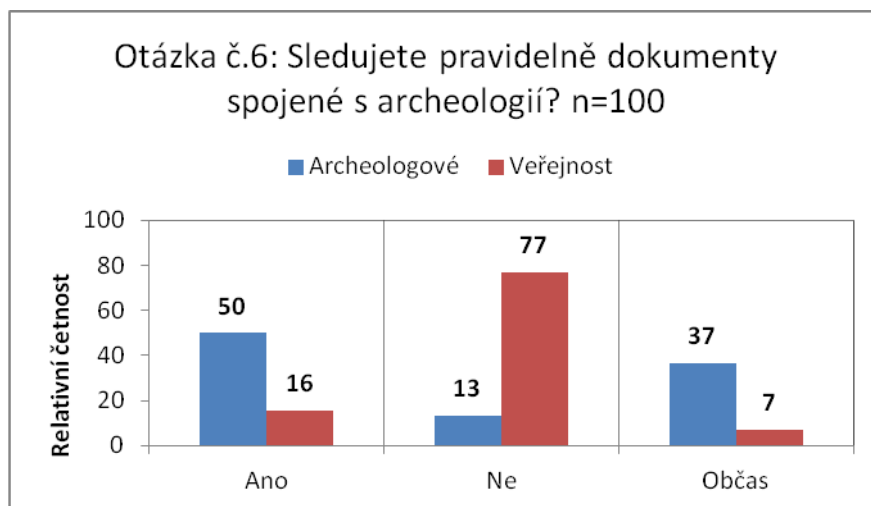

Graf č. 9: Otázka č. 4: Jaký je podle Vás nejvýznamnější archeologický objev? Uvedlo 70 respondentů veřejnosti a 30 archeologů.

V pořadí šestou otázkou v prvním bloku otázek jsem kladl: „Sledujete pravidelně dokumenty spojené s archeologií?“ Tato otázka do jisté míry souvisí s třetí otázkou, ale zaměřuje se přímo na televizní pořady prezentující archeologii. Nejčastější poznámkou k této otázce bylo, že respondenti rádi sledují dokumenty na televizní stanici Prima ZOOM. Na rozdíl od třetí otázky, kde široká veřejnost uváděla v 73 % případů zájem o historii v určitém směru (graf č. 8). U šesté otázky se ukázalo, že veřejnost dává přednost náhodnému sledování dokumentů spojené s archeologií, než pravidelnému režimu, nebo se zajímají o historii jiným způsobem, než sledováním televizních pořadů. Veřejnost sleduje pravidelně dokumenty spojené

s archeologií v 16 % případů dotázaných. Dokumenty nesleduje 77 % respondentů. V 7 % případů se jedná o občasné sledování dokumentů (graf č. 10).

Naproti tomu polovina (50 %) dotázaných archeologů odpověděla, že dokumenty spojené s archeologií sleduje pravidelně. Občas vyhledává dokumenty spojené s archeologií 37 % respondentů a jen 13 % dotázaných nesleduje pravidelně⁴ dokumenty s archeologickou tematikou (graf č. 10).

Graf č. 10: Otázka č. 6: Sledujete pravidelně dokumenty spojené s archeologií? Uvedlo 70 respondentů veřejnosti a 30 archeologů.

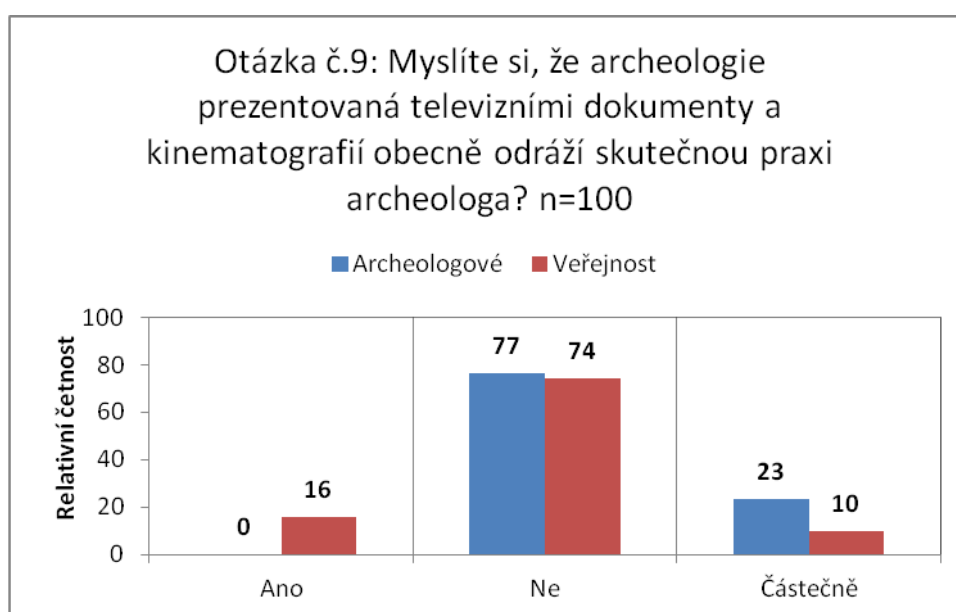
Následující otázka, v pořadí devátá: „Myslíte si, že archeologie prezentovaná televizními dokumenty a kinematografií obecně odráží skutečnou praxi archeologa?“ tematicky souvisí s třetí a šestou otázkou. Při formulování této otázky jsem měl na paměti, že většina široké veřejnosti zná archeologii jen z populárních filmů a z velké části zkreslených dokumentárních pořadů. Proto jsem předpokládal ve velké míře záporné odpovědi. Předpoklad se mi při zpracování dat z velké části potvrdil.

Široká veřejnost shledává archeologii prezentovanou televizními dokumenty a kinematografií neautentickou četností 74 %. Naopak 16 % respondentů si myslí, že televizní dokumenty a kinematografie odráží skutečnou praxi archeologů. V 10 % případů široká veřejnost uvedla, že skutečnou praxi odráží jen částečně a to, že

⁴ Otázka byla formulována, zda respondenti sledují dokumenty pravidelně. Což indikuje opakující se stav, například každé úterý a čtvrtek. Mnoho respondentů odpovídalo také „občas“, tato odpověď spíše indikuje nepravidelné sledování ve smyslu: „občas si to zapnu“. Tudíž by tato odpověď neměla být ve výsledcích jako samostatný výsledek. Uvedl jsem zde jej, jak pro kontrolu, tak pro demonstraci nepochopení formulace otázky.

dokumenty odráží skutečnou praxi archeologů ale filmy ne. Také že dokumenty nás učí o našem původu a o původu artefaktů ale filmy si hodně vymýšlejí, aby zaujali co nejširší spektrum diváků (graf č. 11).

Při dotazování archeologů neodpověděl žádný s respondentů na tuto otázku kladně. Záporně, tedy že archeologie prezentována televizními dokumenty a kinematografií neodráží skutečnou praxi archeologů, odpovědělo 77 % respondentů. Dále archeologové uvádějí, že je archeologie prezentována jen částečně (23 %) a to, že dokumenty ukazují pravdivě například moderní technologie archeologie (graf č. 11).

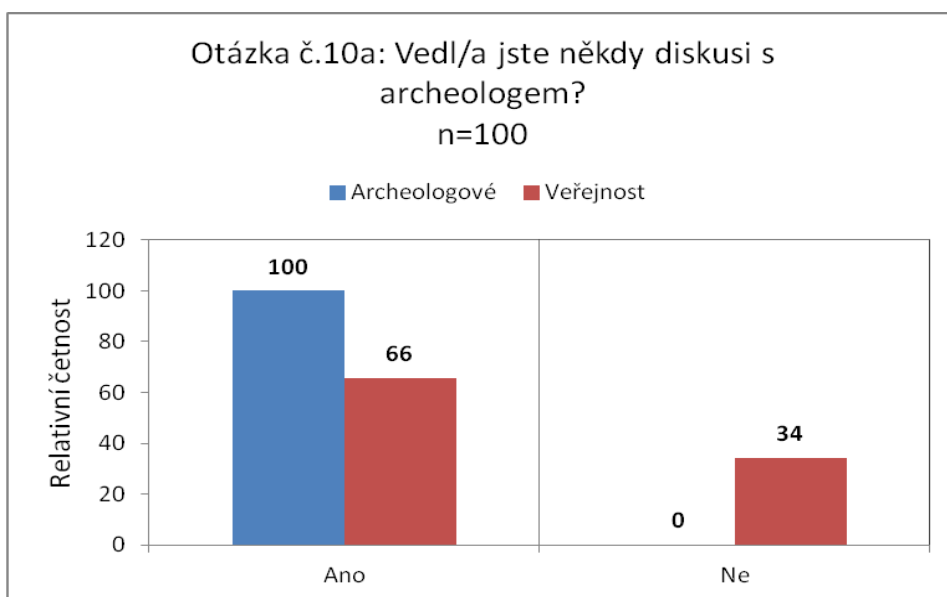

Graf č. 11: Otázka č. 9: Myslíte si, že archeologie prezentovaná televizními dokumenty a kinematografií obecně odráží skutečnou praxi archeologa? Uvedlo 70 respondentů veřejnosti a 30 archeologů.

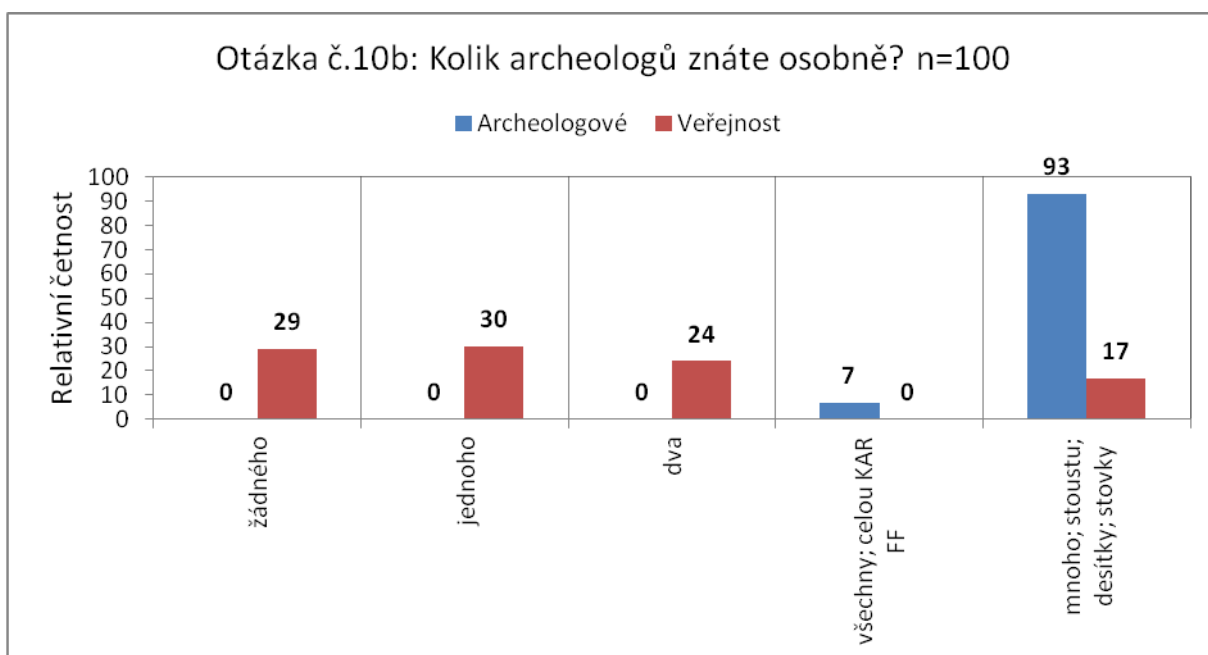
Poslední otázkou v tematickém bloku, ve kterém se pokouším zkoumat myšlenkové asociace ve vztahu k archeologii a archeologům je otázka číslo deset: „Ved/a jste někdy diskusi s archeologem? Kolik jich znáte osobně?“ Tato otázka má dvě části. Při formulování otázky jsem předpokládal, že široká veřejnost se někdy setkala s archeology a snad i vedla plnohodnotnou diskusi. U cílové skupiny archeologů jsem si byl celkem jist, že archeologové během svého působení vedli diskusi s archeologem a také budou znát mnoho dalších archeologů. Tyto předpoklady poté kladně odrazily ve výsledcích při zpracování dat.

Diskusi s archeologem vedla z dotazovaných respondentů široké veřejnosti nadpoloviční většina (66 %). Naopak 34 % z dotazovaných nikdy nevedlo diskusi s archeologem. Výsledek je zkreslený faktem, že někteří respondenti vedli diskusi poprvé se mnou až při vyplňování dotazníku, tudíž nakonec svou odpověď změnili ze záporné na kladnou. Pokud ale svou odpověď změnili, neměl bych ji počítat jako kladnou, snažil jsem se zjistit, jestli již vedli diskusi s archeologem, ne abych získal více kladných odpovědí. Tento fakt jsem nemohl sledovat také u online dotazníků, jako tomu bylo několikrát i u předchozích otázek. Osobně nezná žádného archeologa z řad široké veřejnosti, 29 % respondentů. Dále se objevují respondenti, kteří osobně znají jednoho (30 %) nebo dva (24 %) archeology. Do poslední kategorie jsem sjednotil odpovědi osobní známost tří a více archeologů (17 %). Odpověď, kde respondenti uváděli osobní známost jednoho či dvou archeologů může být částečně zkreslená tím, že počítali mou osobu již při vyplňování dotazníku (graf č. 12; graf č. 13). Tento rozpor jsem měl zohlednit při vytváření grafů.

V bloku dotazovaných archeologů vedlo diskusi s jiným archeologem 100 % dotázaných respondentů. V návaznosti na tuto odpověď respondenti uvedli, že znají mnoho desítek či stovek archeologů (93 %) archeologů, nebo že je znají všechny v 7 % případech (graf č. 12; graf č. 13). Právý sloupec u grafu č. 10a může působit nadbytečně, ale slouží zároveň jako kontrola.

Graf č. 12: Otázka č. 10a: Vedl/a jste někdy diskusi s archeologem? Uvedlo 70 respondentů veřejnosti a 30 archeologů.

Graf č. 13: Otázka č. 10b: Kolik archeologů znáte osobně? Uvedlo 70 respondentů veřejnosti a 30 archeologů.

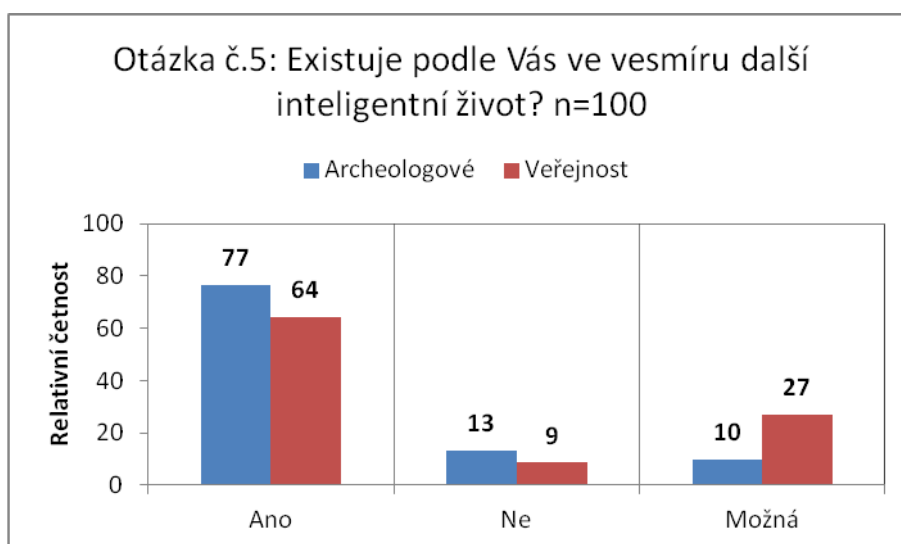
6.3.2. Srovnání odpovědí na otázky týkající se archeologie a pseudoarcheologie

Následující podkapitola se zaměřuje na zpracování čtyř otázek, které jsou spojené s teorií archoastronautiky, náboženstvím a pseudoarcheologií. V tomto bloku otázek jsou tři dichotomické otázky a jedna otázka se čtyřmi obrázky. První otázka je otázka číslo dvě: „Zaznamenal/la jste některé z těchto jmen ve spojení s archeologií?“. Tato otázka spadá do obou bloků otázek, jelikož obsahuje jak jména skutečných archeologů, tak fiktivních archeologů ale také osobností zabývajících se pseudoarcheologií. Vyhodnocení jsem provedl v předchozí kapitole (graf č. 7). Tato otázka byla nejsložitější na prezentaci formou grafu. Pravděpodobně by bylo lepší otázku rozdělit do dvou samostatných kategorií na archeology a pseudoarcheology.

Druhou otázkou tohoto bloku je otázka číslo pět: „Existuje podle vás ve vesmíru další inteligentní život?“. Tuto otázku jsem vytvořil protože, v dnešní době se jedná o velmi diskutované téma, které se dotýká mnoha vědních oborů. V tuto chvíli se jedná jen o teorii, ale zároveň se jedná o jednu ze základních otázek, které bychom si měli v dnešní době pokládat a snažit se získat exaktní data které nám tuto

teorii potvrdí nebo vyvrátí. Na základě teoretických předpokladů v diplomové práci, můžeme jen předpokládat život ve vesmíru na bázi jednoduchých organismů. Pokud existují podobné podmínky ke vzniku života jinde ve vesmíru, v podobě exoplanet, které mají potenciálně podmínky pro udržení života v nejjednodušší formě.

Při pokládání této otázky jsem byl sám překvapen, kolik kladných odpovědí se podařilo nashromáždit. Konkrétně na tuto otázku odpověděla kladně nadpoloviční většina respondentů z řad široké veřejnosti (64 %). Záporně pak velmi málo (9 %). Více než třetina respondentů si svým názorem na toto téma nebyla jistá a odpověděla, že ve vesmíru možná existuje další inteligentní život (27 %). Archeologové jsou na tom velmi podobně. Velké procento věří na existenci dalšího inteligentního života ve vesmíru (77 %). Záporně odpovědělo jen velmi malé procento (13 %) a téměř totožná hodnota se objevuje u nejisté odpovědi (10 %; graf č. 14).

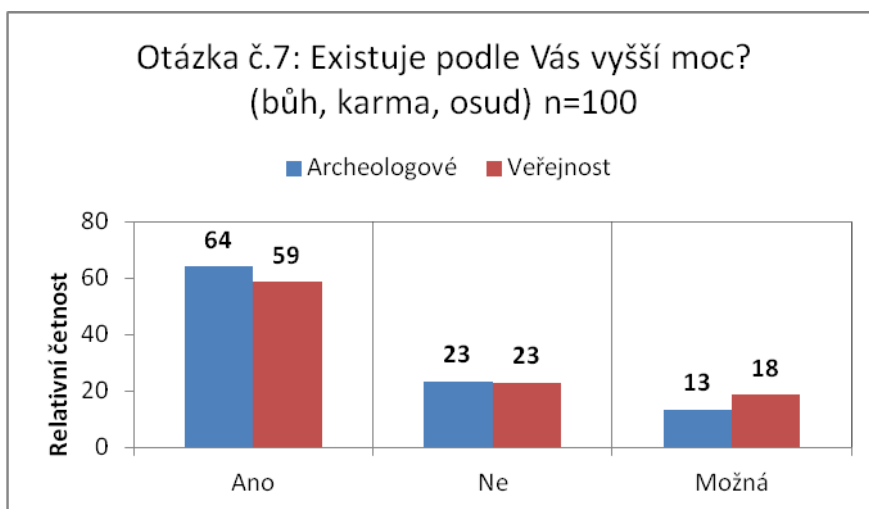

Graf č. 14: Otázka č. 5: Existuje podle Vás ve vesmíru další inteligentní život? Uvedlo 70 respondentů veřejnosti a 30 archeologů.

Existenci vyšší moci se věnuje další otázka dotazníku. Jedná se o obdobu předchozí otázky, která pojednává o existenci mimozemského života. Obě otázky jsem při formulaci považoval za velmi zajímavé a byl jsem velmi zvědavý na odpovědi respondentů. Velká většina dnešní společnosti dnes věří na nějaký druh vyšší moci, podle kterého se snaží řídit svůj život. Někteří respondenti považovali jako vyšší moc i své každodenní jednání s odůvodněním: „Každý je svého osudu strůjce“. Ovšem víra v cokoliv vyššího, nebo jen ve vlastní rozhodnutí o životě, nás

pravděpodobně provází již od uvědomění si sebe sama. Dodnes je otázkou, jak a kdy tento fenomén přesně vznikl. V tomto případě můžeme jen spekulovat a opět se pokusit vytvářet teoretické modely na základě kulturních zvyků a symboliky spojené s kultem a náboženstvím. Doložka vyšší moci představuje nejznámější a nejužívanější nástroj v mezinárodním obchodním právu, se kterým se můžeme setkat v souvislosti s vyloučením odpovědnosti. Tato problematika je upravena jak na mezinárodní úrovni, tak na úrovni jednotlivých států (Knapová 2007).

Při analýze odpovědí z řad široké veřejnosti i archeologů jsem byl překvapen počtem kladných odpovědí. Respondenti z řad široké veřejnosti odpověděli kladně v 59 % případů. Záporně pak v 23 % případů a 18 % respondentů si existencí vyšší moci nebyla jista. Archeologové odpovídali velmi obdobně, kladně na tuto otázku odpověděla převážná většina (59 %), záporně pak shodně jako u široké veřejnosti (23 %) a o něco méně respondentů si nebylo jisto existencí vyšší moci (13 %; graf č. 15).

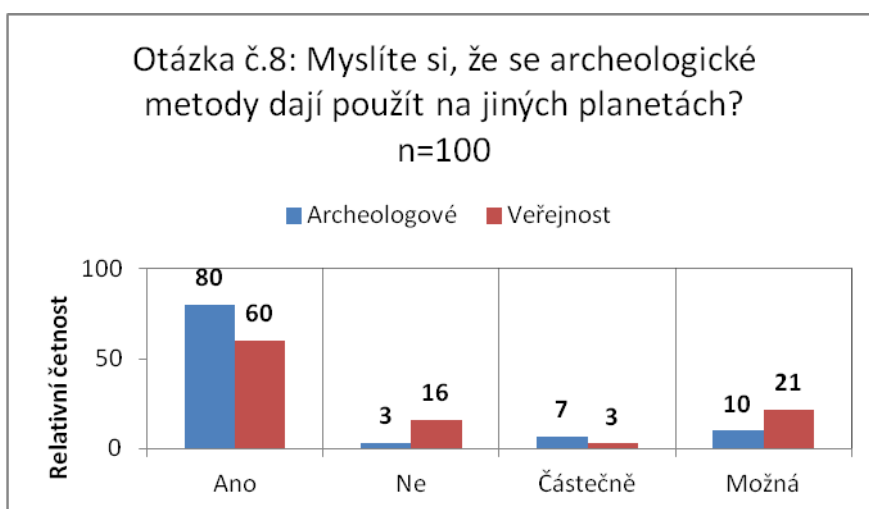
Graf č. 15: Otázka č. 7: Existuje podle Vás vyšší moc? (bůh, karma, osud). Uvedlo 70 respondentů veřejnosti a 30 archeologů.

Předposlední otázka tohoto bloku zní: „Myslíte si, že se archeologické metody dají použít na jiných planetách?“. Pro mě osobně je tato otázka jednou ze zajímavějších z celého dotazníku. Jedná se spíše o logické odůvodnění problematiky použití archeologických metod na jiných planetách, což se u mnoha respondentů projevilo hlubokým zamyšlením, proč by se některé metody daly použít a proč ne. U

archeologů jsem dostával i specifické metody, které můžou být použity pro planety s pevným horninovým povrchem, jako má například Mars. Jako tyto metody jsou často zmiňovány například fotodokumentace či povrchové sběry nebo také poznámky, že by se některé metody musely upravit, aby byly použitelné například pro plynné obry, jako je Jupiter.

Široká veřejnost u této otázky zastává názor, že archeologické metody se na jiných planetách dají používat. Kladně odpovědělo velké procento respondentů (60 %). Záporně již odpovědělo méně respondentů (16 %). Poměrně velké množství si také nebylo jisto, zda se tyto metody dají použít, a proto odpovídali nejistě odpovědí „možná“ (21 %) nebo „částečně“ (3 %; graf č. 15).

Při dotazování archeologů se odpovědi celkem shodovali s odpověďmi veřejnosti. Kladně odpovědělo 80% respondentů z řad studentů archeologie a archeologů. Záporně pak jen velmi malé množství (3 %), ve větší míře se objevují odpovědi „částečně“ (7 %) a „možná“ (10 %; graf č. 16).

Graf č. 16: Otázka č. 8: Myslíte si, že se archeologické metody dají použít na jiných planetách? Uvedlo 70 respondentů veřejnosti a 30 archeologů.

Poslední otázkou druhého bloku otázek a zároveň poslední otázkou dotazníku je jedenáctá otázka, která obsahuje čtyři obrázky. Dotazovaných jsem se ptal, jestli si myslí, zda některé z artefaktů mohly vzniknout za pomoci mimozemské technologie či vědomosti. Každý jednotlivý obrázek odpovídal jednomu artefaktu. Konkrétně se

jednalo o Sochy Moai na Velikonočních ostrovech, Michell-Hedgesova křišťálovou lebku, chrámový komplex Puma Punku v Bolívii a v neposlední řadě pyramidu v Gíze.

Pro znázornění jsem využil tabulku (tabulka č. 6) s výsledky, která ukazuje kladné i záporné odpovědi obou cílových skupin (archeologů i veřejnosti). Jsem velmi rád, že kladné odpovědi nepřesahují nad zápornými a lidé si ve většině případů zachovali zdravý pohled na věc. Překvapuje mě však, jak velký okultní význam má křišťálová lebka jak pro archeology, tak pro širokou veřejnost. Ze čtyř prezentovaných artefaktů získala u obou cílových skupin nejvíce kladných odpovědí. Široká veřejnost se domnívá, že vznikla za pomoci mimozemské technologie v téměř polovině případů (41 %), dotazovaní archeologové pak v menší míře (23 %). Ostatní artefakty již dosahují střízlivějších hodnot, avšak kladné odpovědi na tuto otázku obecně dosahují větší relativní četnosti u široké veřejnosti než u archeologů. Důsledkem může být ovlivnění populárními dokumentárními pořady či kinematografií a obecnou nevzdělaností. Což je ovšem pochopitelné, jelikož se jedná o specifickou tematiku u specifických artefaktů, které jsou různými zdroji prezentovány jako z jiného světa.

	Archeologové		Veřejnost	
	ano	ne	ano	ne
Sochy Moai	7	93	21	79
Křišťálová lebka	23	77	41	59
Chrámový komplex Puma Punku	0	100	17	83
Pyramidy v Gíze	7	93	21	79

Tabulka č. 6: Relativní četnost odpovědí na otázku č. 11. Uvedlo 70 respondentů veřejnosti a 30 archeologů.

6.4. Celkové shrnutí získaného souboru dat

Získaný soubor odpovědí sta respondentů se nevyznačoval vysokou variabilitou, odpovědi byly podobné. Tento výsledek je také daný množstvím dichotomických otázek, je možnost volby jasná. Výsledky jednotlivých otázek se ve většině případů částečně shodují u obou cílových skupin. Výjimkou je primárně otázka č. 1, která je ale velmi subjektivní, avšak ukazuje se, že odpovědi mého dotazníků se shodují s předchozími dotazníkovými průzkumy provedenými na KAR

v Plzni (Chroustovský – Janíček 2013; Kožešníková 2014). Konkrétně, že veřejnost má archeologii nadále spojenou primárně s vykopávkami (graf č. 6). Zajímavé rozdíly jsem pozoroval také u druhé otázky, kde veřejnost dávala přednost spíše fiktivním postavám, než skutečným archeologům. Otázka č. 4 také přinesla zajímavé poznatky, z hlediska nejvýznamnějších archeologických objevů (graf č. 9). Jisté překvapení pro mě u této otázky byla skutečnost, že několik respondentů z řad široké veřejnosti má archeologii spojenou s dinosaury (4%).

Při formulování dotazníku jsem se pokusil definovat základní otázku, kterou mi výsledky dotazníku posléze zodpoví. Základní otázkou pro mě je: „Dokáže široká veřejnost dobře rozlišovat mezi archeologií a pseudoarcheologií?“ Při formulování otázek jsem se snažil myslet na tuto otázku a přizpůsobit odpovědi tak, abych ve výsledku měl co nejvíce relativních odpovědí. Pro zodpovězení této otázky nejlépe vyhovuje otázka č. 11 s obrázkovou přílohou. Kde nejzajímavějším zjištěním bylo, že velké procento respondentů má tyto artefakty spojené s mimozemskými technologiemi či vědomostmi (tab. 6). Otázka č. 2 by mohla být také nápomocna při zodpovězení základní otázky. U této otázky široká veřejnost preferuje fiktivní postavy nad skutečnými archeology, což je pochopitelné v dnešní době dostupnosti dokumentárních televizních pořadů a populárních filmů, které v mnoha případech neukazují archeologii jako vědní obor ale spíše takovou honbu za ztracenými poklady. Obecně se mi z dotazníků zdá, že široká veřejnost ani nemá zapotřebí rozlišovat mezi archeologií a pseudoarcheologií, zkrátka protože nepoznají rozdíl a ani ho v mnoha případech nechtějí znát. Jsem možná k naší společnosti velmi kritický a skeptický, byl bych rád, kdyby se společnost více zajímala o historii a archeologii jako vědní obor, ale v našich končinách není zakořeněná dlouhodobější tradice, která by zajišťovala komunikaci mezi širokou veřejností a archeology, kteří prezentují své závěry takovým způsobem, aby zaujaly co nejširší spektrum společnosti.

7. Zdroje

- Adam, J. P. 1977: À propos du trilithon de Baalbek: Le transport et la mise en oeuvre des mégalithes, Syria 54/1, 31-63. DOI: 10.3406/syria.1977.6623.*
- Adam, J. P. 1999: Roman building: Materials and techniques. Bloomington: Indiana University Press.*
- Allen, J. P. 2000: Middle Egyptian: An Introduction to the Language and Culture of Hieroglyphs. Cambridge: University press.*
- Anati, E. 1994: Valcamonica rock art: A new history for Europe. Capo di Ponte. Breseia: Centro Camuno di Studi Preistorici.*
- Andrews, J. R. 2003: Introduction to Classical Nahuatl. Norman: University of Oklahoma Press.*
- Balasubramaniam, R. 2000: On the corrosion resistance of the Delhi Iron Pillar, Corrosion science 42/12, 2103-2129. DOI: 10.1016/S0010-938X(00)00046-9.*
- Balasubramaniam, R. 2005: Story of the Delhi Iron Pillar. Foundation books.*
- Bell, E. – Boehnke, P. – Harrison, M. – Mao, W. 2015: Potentially biogenic carbon preserved in 4.1 billion-year old zircon, PNAS 112.47, 14518-14521. Dostupné online, URL: <http://www.pnas.org/content/112/47/14518.full.pdf> [cit. 8.3.2017].*
- Bellah, R.N. 2013: Religious Evolution. In: S. N. Eisenstadt (ed.), Readings in social evolution and development, Amsterdam: Elsevier.*
- Bergh, S. E. 2012: Wari: Lords of the Ancient Andes. USA: Thames and Hudson.*
- Bible. 1993: Písmo svaté Starého a Nového zákona. Český ekumenický překlad. 3. přeprac. vyd. Praha: Česká biblická společnost.*
- Black, J. – Green, A. 1992: Gods, Demons and Symbols of Ancient Mesopotamia: An Illustrated Dictionary. University of Texas Press.*
- Brier, B. 2007: How to build a pyramid, Archaeology 60/3, 22-27.*

- Brier, B. – Houdin, J. P. 2008: The Secret of the Great Pyramid: How One Man's Obsession Led to the Solution of Ancient Egypt's Greatest Mystery. USA: Smithsonian Institution.*
- Bruce, A. 2012: Science or superstition: The definitive guide to the Doomsday phenomenon. Disinformation company limited.*
- Bryan, C. D. B. 1995: Close encounters of the fourth kind: alien abduction, UFOs, and the conference at M.I.T. New York: Knopf.*
- Burchell, M. J. 2006: W(h)ither the Drake equation?, International Journal of Astrobiology 5, Cambridge University Press, 243-250. DOI: 10.1017/S1473550406003107.*
- Calter. P. A. 2008: Squaring the Circle: Geometry in Art and Architecture. New York: John Wiley and Sons.*
- Cameron, I. 1990: Kingdom of the Sun God: A History of the Andes and their people. New York: Century.*
- Clottes, J. 2002: World rock art (Conservation and Cultural Heritage). Los Angeles: Getty publications.*
- Condra, J. 2008: The Greenwood encyclopedia of clothing through world history: Prehistory to 1500CE. Westport: Greenwood press.*
- Däniken, E, von. 1993: Doba kamenná byla zcela jiná. Praha: Nakladatelství Práce.*
- Däniken, E, von. 1995: Vzpomínky na budoucnost. Praha.*
- Däniken, E, von. 2002: Bohové byli astronauti! Praha: Knižní klub.*
- Däniken. E, von. 2008: Nové důkazy! Praha: Nakladatelství Dialog.*
- Dieter, A. 1991: Building in Egypt: Pharaonic stone masonry. Oxford: Oxford University press.*
- Fairall, A. 1999: Precession and the layout of the ancient Egyptian pyramids. Astronomy and geophysics 40/3. DOI: 10.1093/astrog/40.3.3.4.*
- Fisher, S. R. 2005: The Island at the end of the Word. Reaktion Books.*

- Flood, J. 1997: Rock art of the Dreamtime: Images of ancient Australia. USA: Harper and Collins.*
- Forgan, D. 2009: A numerical testbed for hypotheses of extraterrestrial life and intelligence, International Journal of Astrobiology 11, Cambridge University Press, 121-131. DOI: 10.1017/S1473550408004321.*
- Fowles, M. S. 2008: Steps toward an archeology of Taboo. In: L. Fogelin (ed.), Religion, archaeology, and the material world, Southern Illinois University: Center for archaeological investigations.*
- Fragaszy, D. M. – Biro, D. – Eshchar, Y. – Humle, T. – Izar, P. – Resende, B. – Visalberghi, E. 2013: The fourth dimension of tool use: temporally enduring artefacts aid primates learning to use tools. Philosophical transactions of the Royal Society. DOI: 10.1098/rstb.2012.0410.*
- Glade, N. – Ballet, P. – Bastien, O. 2012: A stochastic process approach of the drake equation parameters, International Journal of Astrobiology 11, 103-108.*
- Grim, P. 1982: Philosophy of Science and Occult. SUNY Press. New York.*
- Habeck, R. 2009: Největší záhady archeologie: Nevysvětlitelné nálezy z celého světa. Frýdek-Místek: Alpress.*
- Hall, H. R. – Woolley, C. L. 1927: Al-'Ubaid: Ur Excavations 1. Oxford: Oxford University Press.*
- Hancock, G. 1996: Fingerprints of the gods: The Evidence of Earth's Lost Civilization. Mandarin.*
- Hendel, R. S. 1987: Of Demigods and the Deluge: Toward an Interpretation of Genesis 6:1-4, Journal of Biblical Literature 106/1, DOI: 10.2307/3260551.*
- Heyerdahl, T. 1989: Easter Island: The Mystery Solved. New York: Random House.*

- Horský, Z. - Marek, F. - Pleslová-Štiková, E. 1980: A square enclosure of the Funnel Beaker Culture (3500 B. C.) at Makotřasy (Central Bohemia): A palaeoastronomic structure - Čtvercovité ohrazení kultury nálevkovitých pohárů (3500 př. n. l.) v Makotřasích (střední Čechy): paleoastronomická stavba. Předběžná zpráva (výzkumy 1961, 1968, 1973-75). Archeologické rozhledy 32/1, 3-35, 119-120.*
- Kropp, A. Lohmann, D. 2011: "Master, look at the size of those stones! Look at the size of those buildings!" Analogies in Construction Techniques Between the Temples at Heliopolis (Baalbek) and Jerusalem, The journal of the Council for British Research, Levant 43/1, 38-50. DOI: 10.1179/007589111X12966443320819.*
- Childress, D. H. 1991: Vimana Aircraft of Ancient India. Adventures Unlimited Press.*
- Childress, D. H. 2000: Technology of the Gods: The incredible Sciences of the Ancients. Adventures Unlimited Press.*
- Chroustovský, L. 2010: Kategorie účelu pravěkých artefaktů. Plzeň: ZČU – katedra archeologie. Nepublikovaná disertační práce.*
- Chroustovský, L. – Janíček, L. 2013: Veřejnost a archeologie. Miniprůzkum 2006. In: Bureš, M. – Popelka, M. – Šmidtová, R. – Šmolíková, M. (eds.), Veřejná archeologie IV: Příspěvky z konferencí Archeologie a veřejnost 2007 a 2012, Praha: Univerzita Karlova, 11-28.*
- Impe, Ch. 2011: The Living Cosmos: Our Search for Life in the Universe, Cambridge University Press, 282-285.*
- Jenkins, P. 2004: Dream Catchers: How Mainstream America Discovered Native Spirituality. New York: Oxford University Press.*
- Jindra, J. 1992: Stopy z budoucnosti: Nepozemšťané u kolébky civilizace. České Budějovice: Ameriguide.*
- Jones, M. E. 1985: „Where is everybody?“ An Account of Fermi's question. Nové Mexiko: Los Alamos National Laboratory.*

- Josyer, G. R. 1973: The Vaimanika Shastra. Maisúr: Coronation press. Dostupné online, URL: <http://www.bibliotecapleyades.net/vimanas/vs/default.htm> [cit. 15.4.2017].*
- Kamachi-Mudali, U. – Baldev, R. 2009: Insitu corrosion investigations on Delhi iron pillar, Transactions of the Indian Institute of Metals 62(1), Nové Dillí: Springer India. DOI: 10.1007/s12666-009-0004-2.*
- Knapová, J. 2007: Doložka vyšší moci v mezinárodním obchodní praxi. Právo pro podnikání a zaměstnání.*
- Kondelík, M. 2014: Amatérská archeologie v České Republice. Plzeň: ZČU – katedra archeologie. Nepublikovaná diplomová práce.*
- Kopparapu, K. 2013: A revised estimate of occurrence rate of terrestrial planets in the habitable zones around kepler m-dwarfs, The Astrophysical Journal Letters 767, DOI: 10.1088/2041-8205/767/1/L8. Dostupné online, URL: <http://iopscience.iop.org/article/10.1088/2041-8205/767/1/L8/pdf> [cit. 10.3.2017].*
- Kožešníková, D. 2014: Komunikace archeologie s veřejností. Plzeň: ZČU – katedra archeologie. Nepublikovaná diplomová práce.*
- Lancaster, L. 1999: Building Trajan's Column, American journal of archeology 103 (3), DOI: 10.2307/506969.*
- Legrand, H. E. – Wayne, E. B. 1975: Chariots of the Gods? and all that: Pseudo-history in the Classroom, The History Teacher 8, 359-370. DOI: 10.2307/491740.*
- Lechtman, H. N. 1998: Architectural cramps at Tiwanaku: copper-arsenic-nickel bronze. In: T. Rehren - A. Hauptmann - J. D. Muhly (eds.), Metallurgica Andina: In Honour of Hans-Gert Bachmann and Robert Maddin, Německo: Bergbau-Museum.*
- Lieb, M. 1998: Children of Ezekiel: Aliens, Ufos, the Crisis of Race, and the Advent of End Time. USA: Duke University.*

- Lindstrom, L. 1993: Cargo cult: Strange stories of desire from Melanesia and Beyond.*
Honolulu: University of Hawaii Press.
- Malina, J. – Pavel, P. 1994: Jak vznikly největší monumenty dávnověku.* Praha:
Nakladatelství svoboda.
- Maurice, C: 2004: The terracotta warriors: The secret codes of the Emperor's army.*
Vermont: Bear and Company.
- Melville, H. 2014: Bílá velryba.* Vydavatelství: Omega. (překlad: Emanuel Vajtauer).
- Mieth, A. – Bork, H. R. 2005: History, origin and extent of soil erosion on Easter
Island (Rapa Nui). In: E. L. H. Cammeraat – A. P. J. de Roo – M. Egli – M. E.
N. Romero – K. Stahr – G. Verstraeten (eds.), Catena: An Interdisciplinary
Journal of Soil Science - Hydrology - Geomorphology focusing on Geoecology
and Landscape Evolution 63 (2-3). DOI: 10.1016/j.catena.2005.06.011.*
- Mikešová, V. 2012: Archeologie a veřejnost – vztah vědního oboru a laické
veřejnosti.* Praha: Univerzita Karlova. Nepublikovaná diplomová práce.
- Miller, M. – Taube, K. 1993: The Gods and Symbols of Ancient Mexico and the Maya.*
Londýn: Thames and Hudson.
- Millon, R. – Drewitt, B. – Cowgill, G. L. 1973: The Teotihuacan maps - Urbanization
at Teotihuacan, Mexico, Díl 1.* Austin: University of Texas Press.
- Monier-Williams, M. 1899: A Sanskrit-English dictionary: Etymologically and
philologically arranged with special reference to Cognate indo-european
languages.* Oxford: The Clarendon Press. Dostupné online, URL:
[http://www.sanskrit-lexicon.uni-koeln.de/cgi-
bin/monier/serveimg.pl?file=/scans/MWScan/MWScanjpg/mw0980-
vimalaya.jpg](http://www.sanskrit-lexicon.uni-koeln.de/cgi-bin/monier/serveimg.pl?file=/scans/MWScan/MWScanjpg/mw0980-vimalaya.jpg) [cit. 15.4.2017].
- Mukunda, H. S. – Deshpande, S. M. – Nagendra, H. R. – Prabhu, A. – Govindraj, S.
P. 1974: A critical study of the work "Vyamanika Shastra", Scientific opinion, 5-
12. Dostupné online, URL:
[http://cgpl.iisc.ernet.in/site/Portals/0/Publications/ReferedJournal/ACriticalStud
yOfTheWorkVaimanikaShastra.pdf](http://cgpl.iisc.ernet.in/site/Portals/0/Publications/ReferedJournal/ACriticalStudyOfTheWorkVaimanikaShastra.pdf) [cit. 15.4.2017].*

- Nakajima, T. 1943:* On the Breasts and Swollen Hips of Stone Age Dogu, Tokyo: Tokyo Jinrui Gakkai 58/7.
- Nelson, J. S. 2006:* Fishes of the world. John Wiley and Sons.
- Neustupný, E. 1984:* Poznámky k astronomické orientaci pravěkých staveb - Notes on the astronomical orientation of prehistoric features. Archeologické rozhledy 36/1, 59-66.
- Neustupný, E. 2007:* Metoda archeologie. Katedra archeologie ZČU. Plzeň.
- Neustupný, E. 2010:* Teorie archeologie. Katedra archeologie ZČU. Plzeň.
- Nickell, J. 2005:* Unsolved History: Investigating Mysteries of the past. The University press of Kentucky.
- Olien, D. M. 1978:* „Did Ancient Astronauts Bring Civilization?“. The human myth: An introduction of antropology. USA: Harper and Row.
- Patrovský, V. 1990:* Záhada létajících talířů. Praha: Naše vojsko.
- Pitts, M. 2008:* Stonehenge: one of our largest excavations draws to a close, Anglie: Council for British Archaeology 102/13.
- Podborský, V. 2006:* Náboženství pravěkých Evropanů. Brno: Masarykova univerzita.
- Protzen, J. P. 1985:* Inca Quarrying and Stone Cutting, The Journal of the Society of Architectural Historians 44/2.
- Protzen, J. P. 1997:* Who Taught the Inca Stonemasons Their Skills? A Comparison of Tiahuanaco and Inca Cut-Stone Masonry, The Journal of the Society of Architectural Historians 56/2.
- Proulx, D. A. 2001:* Ritual uses of trophy heads in ancient Nazca society. In: E. P. Benson – A. G. Cook (eds.), Ritual sacrifice in ancient Peru, Austin: University of Texas Press.
- Redford, D. B. 2003:* The Oxford Guide: Essential guide to Egyptian mythology. Berkley.

- Reindel, M. – Günther, A. W. 2009: New Technologies for Archaeology: Multidisciplinary Investigations in Palpa and Nasca, Peru, Natural science in archaeology, Berlin: Springer Verlag, 50.*
- Reinhard, J. 1996: The enigmatic Nazca Lines: Sacred symbols on the land, Newsletter of the sacred sites international foundation 6/3.*
- Reinl, H. 1973: In search of ancient astronauts. 5.ledna 1973. Filmový dokument. USA.*
- Renfrew, C. 2006: Foreword by Colin Renfrew. In: G. G. Fagan (ed.), Archaeological Fantasies: How Pseudoarchaeology Misrepresents the Past and Misleads the Public, New York: Routledge.*
- Rupprechberger, E. M. 1999: Vom Steinbruch zum Jupitertempel von Heliopolis/Baalbek (Libanon), Linzer Archäologische Forschungen 30.*
- Sanginés, P. C. – Terrazas, G. M. 1970: Acerca De La Procedencia Del Material Lítico De Los Monumentos De Tiwanaku, Academia Nacional de Ciencias de Bolivia 21.*
- Sax, M. – Walsh, J. M. – Freestone, I. C. – Rankin, A. H. Meeks, N. D. 2008: The origins of two purportedly pre-Columbian Mexican crystal skulls, Journal of archaeological science 35/10, 2751-2760. DOI: 10.1016/j.jas.2008.05.007.*
- Selin, H. 2008: Encyclopaedia of the History of Science, Technology, and Medicine in Non-Western Cultures. Springer Science and Business Media.*
- Shaw, I. 2003: The Oxford History of Ancient Egypt, Oxford University Press, 89-115..*
- Sherratt, A. 1996: Flying up with the souls of the dead, British archaeology 15.*
- Shklovski, I. S. – Sagan, C. 1966: Intelligent Life in the Universe. San Francisco: Holden-Day.*
- Sitchin, Z. 2014: Dvanáctá planeta. Nakladatelství Citadela. Praha.*
- Sitchin, Z. 2015: Bohové, polobohové a předkové lidí. Nakladatelství FONTÁNA. Olomouc.*

- Souček, L. 1983: Tušení stínu. Praha: Československý spisovatel.*
- Steinhardt, N. (1993). The Tangut Royal Tombs near Yinchuan, Muqarnas 10, 369-381. DOI:10.2307/1523201.*
- Stewart, F. A. – Piel, A. K. – McGrew W. C. 2011: Living archaeology: artefact of specific nest site fidelity in wild chimpanzees, Journal of human evolution. DOI:10.1016/j.jhevol.2011.05.005.*
- Story, R. 1976: The Space Gods Revealed: A Close Look at the Theories of Erich von Däniken. New York: Harper and Row. 88-89.*
- Stromberg, P. – Heinrich P.V. 2004: The coso artefact: Mystery from the Depths of time, Reports of the national center for Science Education 24/2.*
- Suciu, C. I. 2011: Early Vinča culture dynamic in South.Eastern Transylvania. In: S. Mills, P. Mirea (eds.), The lower Danube in Prehistory: Landscape changes and Human-Environment Interaction, Bukurešť: Editura Renaissance.*
- Šprajc, I. 2000: Astronomical alignments at Teotihuacan, Mexico, Latin american antiquity 11/4.*
- Tarter, J. 2006: „What is SETI?“, Annals of the New York Academy of Sciences 950, 269-275.*
- Thomas-Keprta, K. L. – Clement, S. J. – McKay, D. S. – Gibson, E. K. – Wentworth, S. J. 2009: Origins of magnetite nanocrystals in Martion meteorite ALH84001, NASA, Dostupné online, URL: https://www.nasa.gov/centers/johnson/pdf/403099main_GCA_2009_final_corr_ected.pdf [cit. 8.3.2017].*
- Tiesler, V. 2013: The Bioarchaeology of Artificial Cranial Modifications: New approaches to head shaping and its meanings in Pre-Columbian Mesoamerica and blond, Berlín: Springer interdisciplinary contributions to archaeology 7.*
- Tilburg, J. A. V. 1994: Easter Island: Archaeology, Ecology and Culture. Londýn: British Museum Press.*

Verner, M. 1997: The pyramids: The mystery, culture and science of Egypt's great monuments. Grove press.

Vranich, A. 1999: Interpreting the Meaning of Ritual Spaces: The Temple Complex of Pumapunku, Tiwanaku, Bolivia. Pensylvánie: University of Pennsylvania. Disertační práce.

Walsh, J.M. 2010: The skull of Doom. Archaeological Institute of America.

Westwood, J. 1987: The atlas of mysterious places. Guild Publishing. Velká Británie: Northampton,

Wickramasinghe, J. – Wickramasinghe, C. – Napier, W. 2010: Comets and the Origin of Life. World scientific. Singapore. Dostupné online, URL: http://alpha.sinp.msu.ru/~panov/LibBooks/LIFE/10972_legalreads.com.pdf [cit. 5.3.2017].

Wilkins, T. H. 1954: Flying saucers on the attack. New York: Citadel Press.

Wilkinson, R.H. 2003: The complete Gods and Goddesses of Ancient Egypt. Thames and Hudson. 206-207.

8. Online zdroje

Bělěhrádek, J. 2002: Hvězdy nad Makotřasy. Dostupné online, URL: <http://www.kpufo.cz/wkd/mako3.htm> [cit. 26.4.2017].

Bilings, L. 2008: About astrobiology. NASA Astrobiology Institute. NASA. Dostupné online, URL: <https://web.archive.org/web/20081011192341/http://astrobiology.nasa.gov/about-astrobiology/> [cit. 7.3.2017].

Black, J. 2013: The Unanswered Mystery of 7000-year-old Ubaid Lizardmen. Dostupné online, URL: <http://www.ancient-origins.net/unexplained-phenomena/unanswered-mystery-7000-year-old-ubaid-lizardmen-001116> [cit. 19.7.2017].

Cuoghi, D. 2003: Art and UFOs? no thanks, only art... Dostupné online, URL: http://sprezzatura.it/Arte/Arte_UFO_5_eng.htm [cit. 15.4.2017].

Databáze světového dědictví UNESCO. Lines and Geoglyphs of Nasca and Palpa. Dostupné online, URL: <http://whc.unesco.org/en/list/700/> [cit. 7.4.2017].

Drake equation online calculator. 2017: Dostupné online, URL: http://www.classbrain.com/artmovies/publish/article_50.shtml.

Drolia, R. 2014: 10,000-year-old rock paintings depicting aliens and UFOs found in Chhattisgarh. Dostupné online, URL: <http://timesofindia.indiatimes.com/india/10000-year-old-rock-paintings-depicting-aliens-and-UFOs-found-in-Chhattisgarh/articleshow/38435091.cms> [cit. 19.4.2017].

Encyclopædia Britannica online: "Taboo". Encyclopædia Britannica Inc. 2012. Dostupné online, URL: <https://www.britannica.com/topic/taboo-sociology> [cit. 10.4.2017].

Harrison, G. 2017: UFO hunters find giant 'alien claw' buried beneath Peruvian desert. Dostupné online, URL: <https://www.thesun.co.uk/living/2561918/ufo-hunters-find-giant-alien-claw-buried-beneath-peruvian-desert/> [cit. 8.2.2017].

- Hawking, S. 2006:* „Life in the Universe“. Public lectures. University of Cambridge. Dostupné online, URL: <https://web.archive.org/web/20060421051343/http://www.hawking.org.uk/lectures/life.html> [cit.15.3.2017].
- Heiser, M.S. 2001:* Sitchin is wrong! Dostupné online, URL: <http://www.sitchiniswrong.com/index.html> [cit.19.4.2017].
- Holloway, A. 2014:* The haunting rock art of Sejo Canyon – extra-terrestrials or spiritual visions? Dostupné online, URL: <http://www.ancient-origins.net/ancient-places-americas/haunting-rock-art-sego-canyon-extra-terrestrials-or-spiritual-visions-001584> [cit. 19.4.2017].
- Moai. 2012:* Art is the signature of civilizations. Dostupné online, URL: <https://travelingwanderlust.wordpress.com/tag/moa> [cit. 16.4.2017].
- Northon, K. 2017:* NASA Telescope reveals largem batch of Earth-size, habitable-zone planets around singel star. NASA. Dostupné online, URL: <https://www.nasa.gov/press-release/nasa-telescope-reveals-largest-batch-of-earth-size-habitable-zone-planets-around> [cit. 10.3.2017].
- Patrovský, V. 1992:* Vltavíny – naše neřešitelná záhada? ZAZ č. 3. Dostupné online, URL: http://www.kpufo.cz/oblasti/oso/patrov/c_vlt1.htm [cit. 20.4.2017].
- Plán chrámového komplexu v Baalbeku.* Dostupné online, URL: <http://runeberg.org/nfbb/0313.html> [cit. 15.4.2017].
- Polishing stone.* The Metropolitan Museum of Art. New York. Online galerie, URL: http://www.metmuseum.org/art/collection/search/558972?rpp=20&pg=1&rndkey=20140410&ao=on&ft=*&when=2000-1000+B.C.&what=Stone&pos=14%3E. [cit. 19.4.2017].
- Science Clarified. 2017:* “Plateau.” Plateau. Dostupné online, URL: <http://www.scienceclarified.com/landforms/Ocean-Basins-to-Volcanoes/Plateau.html> [cit. 16.4.2017].
- Solenhofen, A. 2002:* Ancient Egyptian Stoneworking tools and methods. Dostupné online, URL:

http://www.oocities.org/unforbidden_geology/ancient_egyptian_copper_slabbing_saws.html [cit. 19.4.2017].

Tassili rock-art: Alžírsko. n.d. Dostupné online, URL: <http://www.africanworldheritagesites.org/cultural-places/rock-art-pre-history/tassili-najjer.html> [cit. 19.4.2017]

Thierry. 1998: The Abydos temple helicopter. Dostupné online, URL: <https://web.archive.org/web/20050728103638/http://www.finart.be/UfocomHq/usabydos.htm> [cit. 10.4.2017].

Tyson, P. 1999: The Unfinished Obelisk. Dostupné online, URL: <http://www.pbs.org/wgbh/nova/egypt/dispatches/990316.html> [cit.18.4.2017].

Unesco – World heritage list. URL: <http://whc.unesco.org/en/list> [cit. 11.4.2017].

Vatroslawski, W. n.d.: Mysterious Serbian Vinca Culture Figurines. Dostupné online, URL: <http://www.slavorum.org/serbian-vinca-figurines-evidence-of-ancient-extraterrestrial-contact/> [cit. 19.4.2017].

9. Summary

The magister thesis deals with the global phenomenon collectively referred as „ancient astronauts theory“, or „ancient aliens“. In the process, I have in mind scientifically accepted theories of the origin of mankind, evolution and I understand the concept of religion as a social need. These aspects are very closely related to the ancient alien theory. I believe that there is another life in the universe, at least on the basis of simple organisms, but such life could affect the prehistoric population very difficult. Ancient aliens theory is a pseudo-scientific concept based on believe that intelligent extraterrestrial beings have visited Earth and established contact with people in antiquity and prehistory. I tried to define four basic requirements. These requirements must be valid so that ancient alien theory itself may be valid: a) extraterrestrial life exists and is more technologically developed. b) In ancient times, they have contacted mankind and acted friendly. c) Not only contacted us but stayed on Earth for a long time. d) They shared knowledge with our ancestors and led them.

Part of the method is collection of information by survey of the views of the general public and archaeologists on archaeological and pseudoarchaeological interpretations. I also apply theoretical methods on popular theoretical conclusions associated with the potential visit of extraterrestrial beings from prehistory to present. However, I am not trying to promote or confirm such contact. My aim is to critically evaluate available sources related to this phenomenon, mainly using literature in English. This topic is extremely extensive and complex. I think that this paper is far from hiding the potential that lies in the available sources. This phenomenon is generally very popular in the ranks of the general public, and maybe that is the reason why is it such worldwide phenomenon.

The main thing I want to stress out is that pseudoarchaeologists have most of their claims inaccurate and supported by fictitious and incomplete backgrounds. It seems to me that they ripped out most sources out of context. They ignore past cultures and contexts associated with individual sources. The contributions of pseudoarcheology for archeology are basically two. The first is to look at the sources from different point of view, to identify new structures and formulate new interpretations. The second contribution is related to the general public. It is our duty as archaeologists to introduce the public the conclusions of our work in a more popular form and we can inspire ourselves to do so thought pseudoarchaeology.

10. Seznam příloh

Tabulky:

- Tab. 1: Tabulka nemovitých artefaktů
- Tab. 2: Tabulka movitých artefaktů
- Tab. 3: Tabulka lokalit skalního umění
- Tab. 4: Tabulka písemných pramenů a ikonografie
- Tab. 5: Seznam bloků a příslušných otázek.
- Tabulka č. 6: Relativní četnost odpovědí na otázku č. 11.

Grafy:

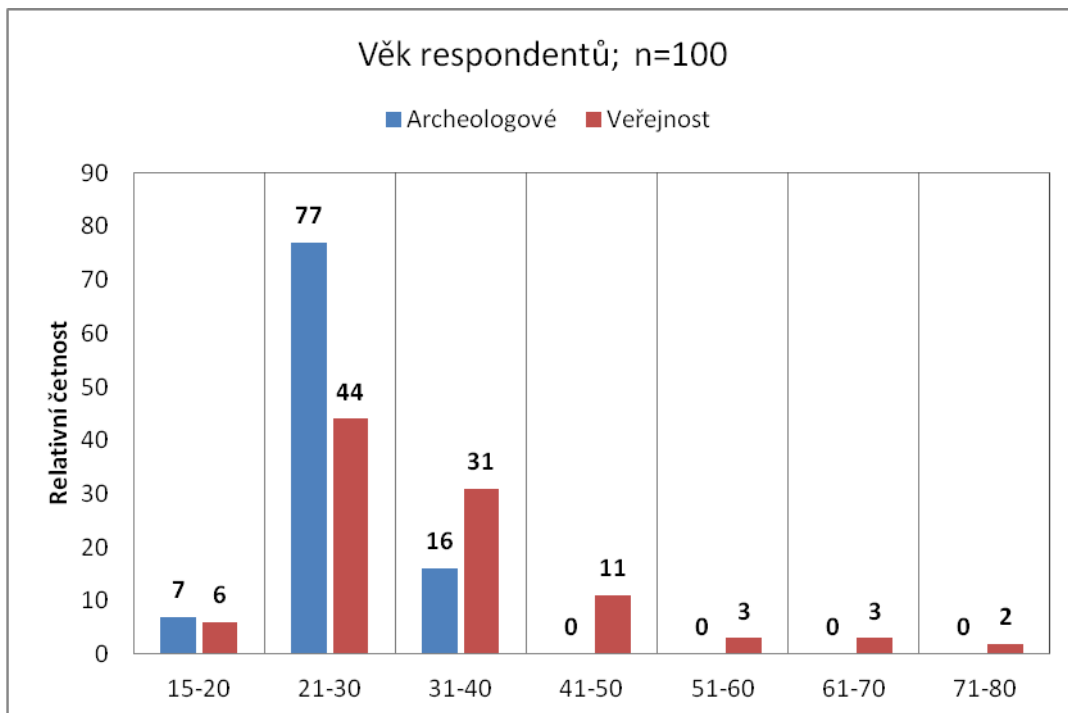
- Graf č. 1: Věk respondentů.
- Graf č. 2: Pohlaví respondentů.
- Graf č. 3: Profese respondentů.
- Graf č. 4: Místo pobytu respondentů.
- Graf č. 5: Dosažené vzdělání respondentů.
- Graf č. 6: Otázka č. 1: Čím se podle vás zabývá archeologie a co je prací archeologa?
- Graf č. 7: Otázka č. 2: Zaznamenal/la jste některé z těchto jmen ve spojení s archeologií?
- Graf č. 8: Otázka č. 3: Zajímáte se o historii obecně?
- Graf č. 9: Otázka č. 4: Jaký je podle Vás nejdůležitější archeologický objev?
- Graf č. 10: Otázka č. 6: Sledujete pravidelně dokumenty spojené s archeologií?
- Graf č. 11: Otázka č. 9: Myslíte si, že archeologie prezentovaná televizními dokumenty a kinematografií obecně odráží skutečnou praxi archeologa?
- Graf č. 12: Otázka č. 10a: Vedl/a jste někdy diskusi s archeologem?
- Graf č. 13: Otázka č. 10b: Kolik archeologů znáte osobně?
- Graf č. 14: Otázka č. 5: Existuje podle Vás ve vesmíru další inteligentní život?
- Graf č. 15: Otázka č. 7: Existuje podle Vás vyšší moc? (bůh, karma, osud).
- Graf č. 16: Otázka č. 8: Myslíte si, že se archeologické metody dají použít na jiných planetách?

Obrázky:

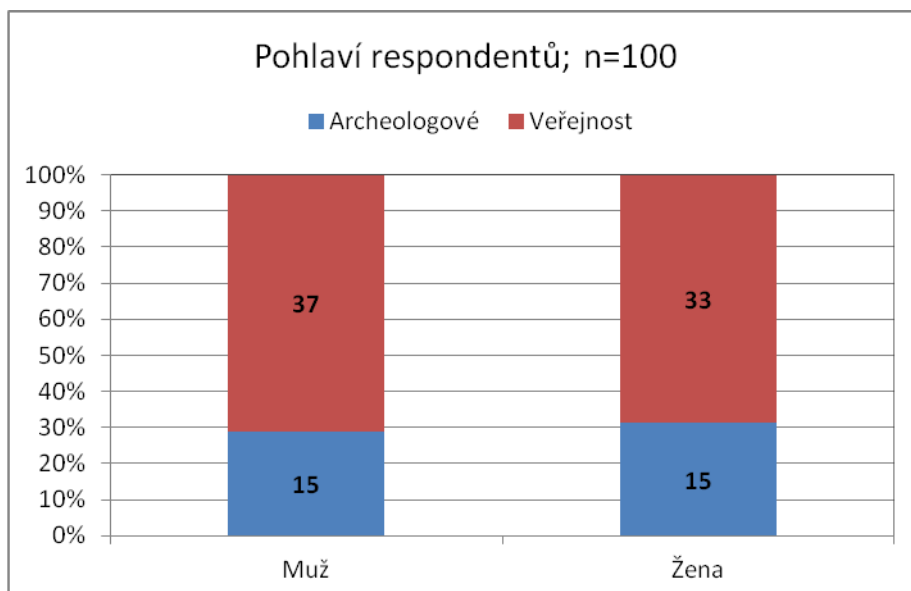
- Obr. 1: Mikroskopický snímek meteoritu ALH 84001 ukazující možnou strukturu zkamenělé bakterie
- Obr. 2: Základní podoba Drakeovy rovnice
- Obr. 3: Teorie korelace orionu. Korelace pásu Oriona a pyramidového komplexu v Gíze
- Obr. 4: Šikmý letecký snímek mausolea prvního císaře z provincie Xi'an
- Obr. 5: Kolmý letecký snímek „pyramidového“ komplexu v provincii Xi'an v Číně
- Obr. 6: Teorie korelace orionu. Korelace pásu Oriona a pyramidového komplexu v Teotihuacánu
- Obr. 7: Údajné vyobrazení helikoptéry a vznášedla na egyptských hieroglyfech
- Obr. 8: Interpretace překrývání hieroglyfů v chrámu Setiho I.
- Obr. 9: Výběr plánů létajících paláců z Vimanika Shastra (zdroj: Josyer 1973)
- Obr. 10: Madona a svatý Giovannino
- Obr. 11: Vyobrazení ukřižování; stylizace slunce a měsíce
- Obr. 12: Nedokončený obelisk; stopy a technika opracování
- Obr. 13: Několik typů kamenů určených pro leštění.
- Obr. 14: Viditelné stopy po použití pily u východní strany Velké pyramidy.
- Obr. 15: Vyobrazení přesunu kamenných bloků za pomoci dřevěných saní
- Obr. 16: Výsledky mikrogravimetrické prospekce Velké pyramidy provedené v 80. letech.
- Obr. 17: Plán chrámového komplexu v Baalbeku.
- Obr. 18: Ukázka monolitických bloků v Puma Punku.
- Obr. 19: Ztvárnění ikonografie Sluneční brány v Puma Punku.
- Obr. 20: Socha Moai na Velikonočním ostrově
- Obr. 21: Socha Moai z Velikonočních ostrovů ve stádiu rozpracování.
- Obr. 22: Železný pilíř v Dillí.
- Obr. 23: Skalní kresba z Val Camonica zobrazující postavy s paprskovitými věnci.
- Obr. 24: Skalní kresba postavy v alžírské Tassili
- Obr. 25: Skalní umění – Austrálie; motivy oblačných a deštných duchů Wandjina
- Obr. 26: Originální artefakt coso rozříznutý v polovině.
- Obr. 27: Rentgenový snímek artefaktu Coso.
- Obr. 28: Plastika Dogú uložená v Tokijském národním muzeu.
- Obr. 29: Antropomorfní plastiky kultury Vinča.
- Obr. 30: Antropomorfní plastika z lokality Al'Ubaid v Iráku.

- Obr. 31: Postava pocházející z Ekvádoru; Astronaut ve skafandru pro srovnání.
Obr. 32: Kolekce artefaktů kultury Quimbaya připomínající moderní letadla.
Obr. 33: Porovnání krunýřovce a amuletu kultury Quimbaya.
Obr. 34: Křišťálová lebka ze sbírky Britského muzea.
Obr. 35: Některé astronomicky orientované linie v Makotřasech.
Obr. 36: Schematické znázornění ohrazení v Makotřasech.
Obr. 37: Vyobrazení vázy s leknínem posvátným
Obr. 38: Ukázka dotazníku; strana 1
Obr. 39: Ukázka dotazníku; strana 2
Obr. 40: Ukázka dotazníku; strana 3

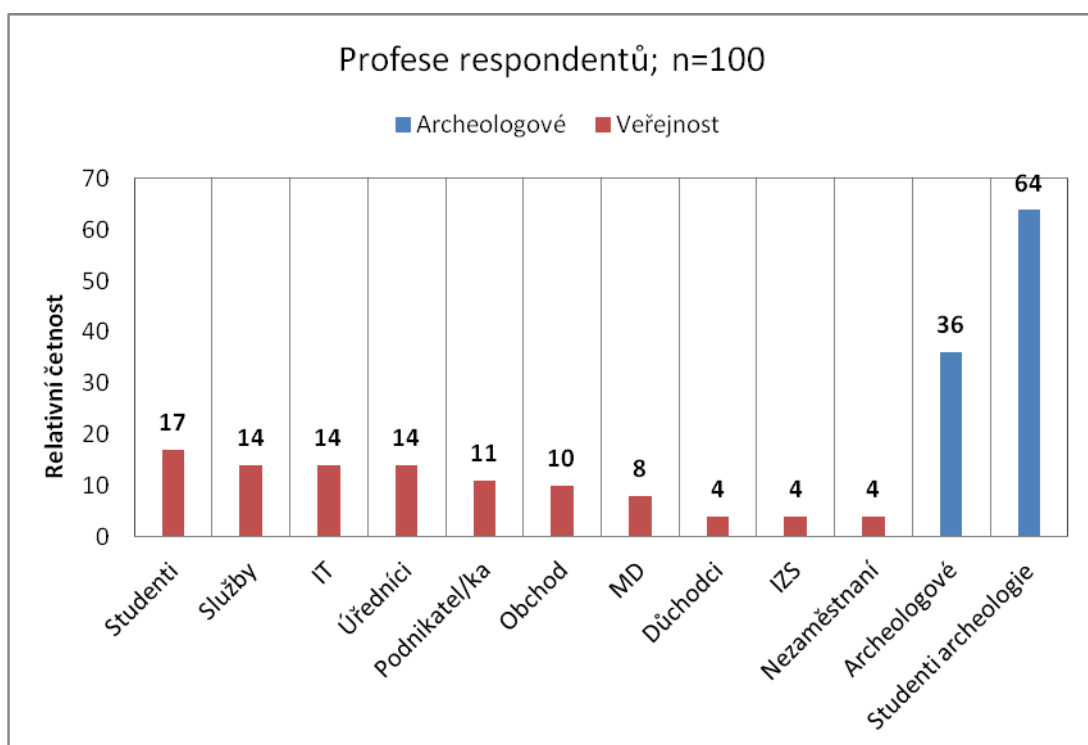
11. Přílohy

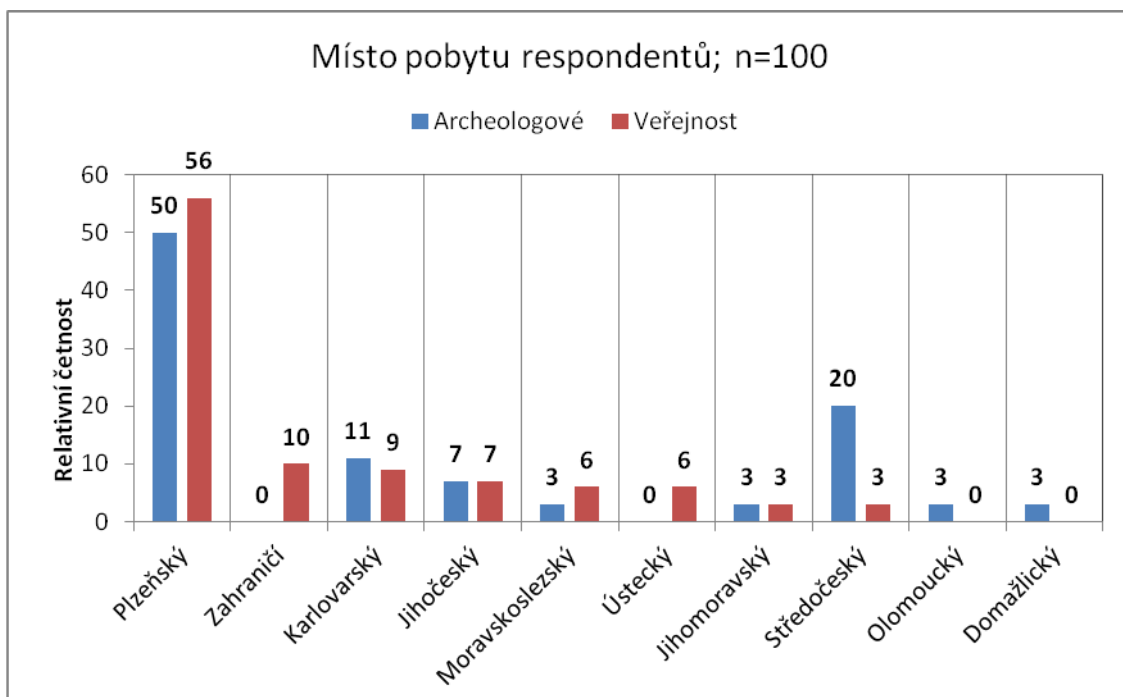
Graf č. 1: Věk respondentů. Uvedlo 70 respondentů veřejnosti a 30 archeologů.

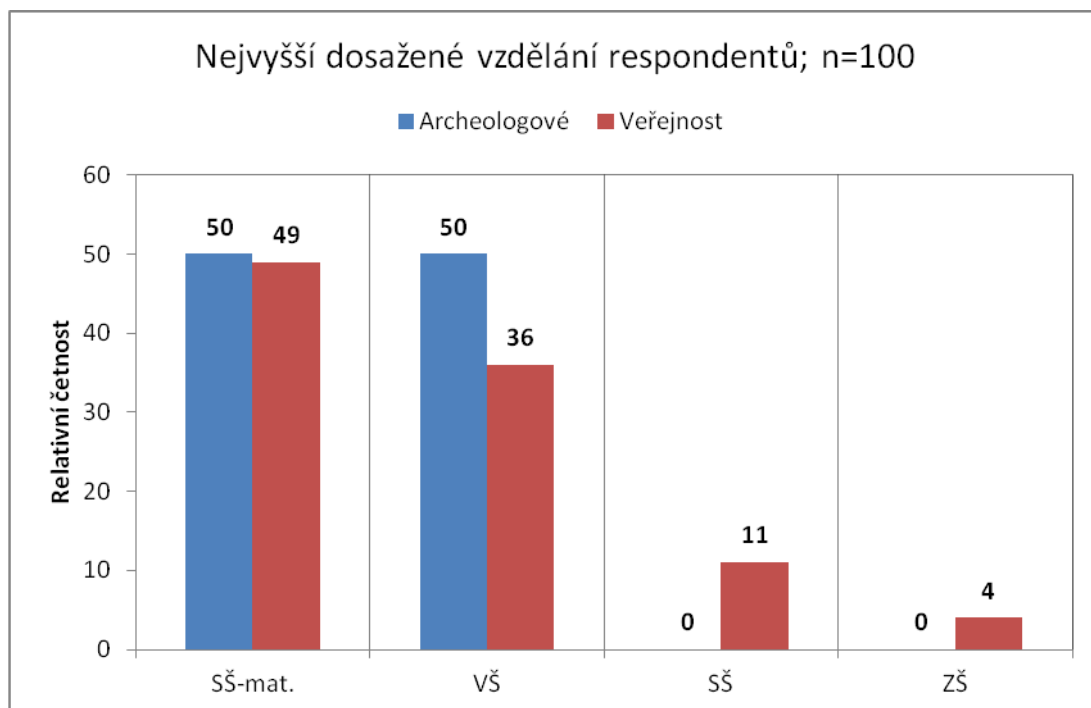
Graf č. 2: Pohlaví respondentů. Uvedlo 70 respondentů veřejnosti a 30 archeologů.

Graf č. 3: Profese respondentů. Uvedlo 70 respondentů veřejnosti a 30 archeologů.

Graf č. 4: Místo pobytu respondentů. Uvedlo 70 respondentů veřejnosti a 30 archeologů.

Graf č. 5: Dosažené vzdělání respondentů. Uvedlo 70 respondentů veřejnosti a 30 archeologů.

Dotazník k diplomové práci

Věk :
 Profese :
 Pohlaví (muž/žena) :
 Kraj/Město :
 Nejvyšší dosažené vzdělání [ZS, SS, SS (mat.), VS] :

- 1) Cím se podle vás zabývá archeologie a co je prací archeologa?
- 2) Zaznamenal/la jste některé z těchto jmen ve spojení s archeologií?

František Xaver Franz	Lara Croft	Marija Gimbutas
Tomáš Durdík	Karel Sklenář	Indiana Jones
Arthur John Evans	Kathleen Kenyon	Zecharia Sitchin
Eduard Storch	Erich von Däniken	Edward C. Harris
- 3) Zajímáte se o historii obecně? (čtení knih, návštěva muzea, TV, internet)
- 4) Jaký je podle vás nejvýznamnější archeologický objev?
- 5) Existuje podle vás ve vesmíru další inteligentní život?
- 6) Sledujete pravidelně dokumenty spojené s archeologií?
- 7) Existuje podle vás vyšší moc? (bůh, karma, osud)
- 8) Myslíte si, že se archeologické metody dají použít i na jiných planetách?
- 9) Myslíte si, že archeologie prezentovaná televizními dokumenty a kinematografií obecně, odráží skutečnou praxi archeologa?
- 10) Vedl/la jste někdy diskusi s archeologem? Kolik jich znáte osobně?
- 11) Domníváte se, že některé z těchto artefaktů vznikly za pomoci mimozemské technologie či vědomostí? (obrázky 1-4)

Obrázek 1: Sochy Moai	ano – ne
Obrázek 2: Křišťálová lebka	ano – ne
Obrázek 3: Chrámový komplex Puma Punku	ano – ne
Obrázek 4: Pyramidy v Gíze	ano – ne

Obr. 1: Sochy Moai, Velikonoční ostrovy, Chile

Obr. 2: Křišťálová lebka, Britské muzeum, Anglie

Obr. 3: Kameny ve tvaru „H“ z chrámového komplexu Puma Punku, Bolívie (536-600 n. l.)

Obr. 4: Pyramidy v Gíze, Egypt